

| -

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2023

Čeněk Novák

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

**Kriminálněpolitické, právní a kriminologické aspekty drogové
kriminality**

| -
|
|

| **Vedoucí práce: Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.**

| **Diplomant: Čeněk Novák**

|
|
|
|
|

-

Čestné prohlášení

-Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci zpracoval sám s přispěním vedoucího práce a konzultanta a používal jsem pouze literaturu v práci uvedenou. Dále prohlašuji, že nemám námitek proti půjčování nebo zveřejňování mé diplomové práce nebo jejích částí se souhlasem katedry.

Datum:

..... **podpis diplomanta**

Poděkování

Chtěl bych poděkovat Prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za vedení, zájem, připomínky a čas, který mi věnoval. Mé poděkování patří též mé rodině a blízkým přátelům za pomoc a podporu během studia.

Anotace:

Tato diplomová práce, nazvaná Kriminálněpolitické, právní a kriminologické aspekty drogové kriminality, se zabývá komplexním průzkumem tzv. drogových trestných činů na území České republiky a v omezené míře i v kontextu celého světa. Práce se bude zaměřovat nejenom na právní úpravu problematiky drog, ale i na související problémy spjaté s drogovou problematikou, včetně aspektů politických a kriminologických. Rovněž bude věnována pozornost úvahám a snahám o dekriminizaci drog na území České republiky i ve světě a úpravám De lege lata a De lege ferenda.

Obsah

Úvod

1. POJEM DROGA A ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ

1.1 Pojem droga

1.2 Pojem návyková látka

1.3 Omamná a psychotropní látka

1.4 Závislost na omamných a psychotropních látkách

1.5 Drogové trestné činy a související kriminalita a sociálně patologické jevy ve společnosti

2. PRÁVNÍ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY

2.1 Mezinárodní smlouvy o kontrole psychotropních látek

2.2 Historický vývoj právní úpravy drogových trestných činů na území českých zemí

2.2 Trestní zákon číslo 140/1961 a nejvýznamnější související předpisy

2.3 Trestní zákoník číslo 40/2009 Sb. a související předpisy

3. KRIMINOGENNÍ ASPEKTY DROGOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ

3.1 Charakteristika drogové kriminality

3.2 Kriminalita spojená s výrobou, držením a distribucí omamných a psychotropních látek

3.3 Kriminalita spojená s dovozem, vývozem a průvozem OPL

3.4 Kriminalita prováděna pod vlivem drog a kriminalita páchaná se záměrem obstarání finančních prostředků k nákupu drog, tzv. sekundární kriminalita-

3.5-Specifické rysy pachatelů drogových trestných činů

4. PROBLEMATIKA DROGOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ VE SROVNÁVÁNÍ POHLEDU DE LEGE LATA A DE LEGE FERENDA

4.1 Pohled de lege lata

4.2 Pohled de lege ferenda

4.3 Pokusy o dekriminlizaci drog na území států USA, Portugalska a Nizozemska

4.4 Snahy o dekriminlizaci drog na území ČR

5.Závěr

6.Resumé

7.Seznam příloh

1. Úvod

Téma diplomové práce související s drogovou problematikou jsem si vybral z toho důvodu, že tento problém dlouhodobě i soukromě sleduji. Mám za to, že samotné zneužívání drog a trestná činnost, která se k tomuto fenoménu vztahuje, je velmi závažný negativní jev, který ohrožuje nejenom jednotlivé uživatele drog, ale celou společnost a globální lidstvo jako takové. Přitom mám za cíl zaměřit se nejenom na právní aspekty této problematiky, ale i na politickou stránku věci, protože především zákonodárné sbory jednotlivých zemí sehraávají zásadní roli v řešení drogové problematiky, mnohdy ne úplně pozitivní a racionální. S ohledem na zadání, které je poměrně široké (Kriminálněpolitické, právní a kriminologické aspekty drogové kriminality), bude větší část diplomové práce vedena v obecné rovině. Tak například v úvodní kapitole bude věnována pozornost obecnému seznámení se základní terminologií, tedy s nejpoužívanějšími pojmy.

V další kapitole se zaměřím na právní aspekty drogové kriminality. Provedu zde základní seznámení s nejdůležitějšími právními předpisy včetně mezinárodních smluv, které upravují nakládání s drogami. Náležitá pozornost bude věnována nejenom současným platným právním předpisům týkajících se drog, ale zaměříme se i na dříve platné předpisy vztahující se k tomuto fenoménu. Dále se budu zabývat trestnou činností související s drogami a to jednak tzv. primární a také sekundární kriminalitou. Pozornost bude věnovaná i organizovanému zločinu, často pocházejícímu od zahraničních skupin. Pro tyto organizace jsou drogové obchody, vzhledem k možným vysokým výtěžkům, žádoucí cíl pro jejich kriminální aktivity. Taktéž bych rád věnoval náležitou pozornost sekundární drogové kriminalitě a jiným protispolečenským aktivitám, které se

především u určitých skupin trestných činů velkou měrou podílí na rozsahu kriminality celkové.

Závěrečná část diplomové práce se bude zabývat problematikou drog z hlediska srovnání de lege ferenda a de lege lata. V této části a v této podkapitole se budu věnovat snahám zákonodárce v zahraničí o řešení drogové problematiky, provedu seznámení s naprosto odlišnými přístupy, kterými jednotlivé státy světa k drogám přistupují. Uvidíme země, zastávající ryze represivní přístup, ale i země, které zvolily diametrálně odlišný postup než kriminalizaci drog, a to, že vsadili na jejich částečnou, případně plnou dekriminální. Na závěr se podíváme na území našeho státu a na to, jak hodlá český stát do budoucna tento významný fenomén řešit.

Toto téma bylo zpracováno z mnoha pohledů právních, politických a kriminologických, což mi umožnilo čerpat z nejrůznějších zdrojů informací. Při zpracování tématu jsem primárně vycházel především z právních předpisů, a to jak v aktuálním znění, tak v historické verzi. Významným zdrojem informací byla též judikatura Ústavního soudu a Nejvyššího soudu ČR. Dále jsem čerpal z dostupné literatury a odborných časopisů. Pracoval jsem též s řadou internetových zdrojů, i zahraničních, především při tvorbě závěrečné části práce. Použil jsem metodu induktivní, deduktivní, analytickou, historickou a komparativní.

POJEM DROGA A ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ

1.1 Pojem droga

Na začátku práce je nutné definovat základní pojem droga, který se bude v celé práci často vyskytovat, a je tedy nutné poskytnout jeho základní definici. V první řadě je potřeba uvést, že se jedná o problematiku pojem, který se používá rozdílně v medicíně a jinak v Právním řádu České republiky. Taktéž je nutné poznamenat, že základní norma trestního práva ČR, zákon číslo 40/2009 Sb., termín droga vůbec nepoužívá a nezná a mluví o omamných a psychotropních látkách, zkráceně o OPL. Pojem droga v češtině má tento význam: omamující látka, případně dráždivý prostředek. V dnešní době je termín droga používán převážně v tom smyslu, že se jedná o látky včetně alkoholu a nikotinu, kofeinu atd., které se používají ke změně nálad, vědomí a povzbuzení či naopak k utlumení psychických a fyzických funkcí a k vyvolání neobvyklých zážitků (halucinace apod.). Rovněž je možné uvést definici, kterou vypracovala komise odborníků Světové zdravotnické organizace (WHO), která pojem drogy definovala následovně: jakákoliv látka (substance), která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více funkcí. Tato definice se může zdát velice široká. Upřesňující výklad pojmu droga provedl v českém prostředí MUDr. Jaroslav Presl¹, který uvedl o pojmu droga následující: *jedná se o látku přírodní nebo syntetickou, která splňuje dvě základní charakteristiky: má psychotropní účinek - působí na psychiku, má závislostní potenciál.* Jelikož i tato uvedená definice drog je velice široká, můžeme dále pro lepší dělení drogy dělit na drogy legální a drogy nelegální. Pokud jde o drogy legální, jedná se především o alkoholické nápoje (víno, pivo, destiláty apod.), dále o tabák a tabákové výrobky. Definici drogy dle výše uvedených znaků splňují i další látky, jako například černý a zelený čaj, káva, čokoláda, nápoje kolového typu a mnohé další produkty, které většinou velká část společnosti za drogy nepovažuje a obecně ani jako drogy označované nejsou. Cílem této diplomové práce jsou především látky, které se označují jako nelegální drogy. Jedná se o látky, které naplňují uvedenou definici WHO a současně je jejich užívání a výroba, distribuce a jiné nakládání zakázáno zákonem.

¹Nožina, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Praha KLP. ISBN- 80-85917-36-X

Úplný a taxativní výčet těchto látek a substancí se nachází v prováděcím předpise v nařízení vlády číslo 463/2013 Sb., jde o seznam návykových látek. Seznam látek, které jsou označeny jako omamné, najdeme v přílohách č. 1 až č. 3 k tomuto nařízení, látky psychotropní v přílohách č. 4 až č. 7. Obdobným způsobem jsou určeny jedy. Dle nařízení vlády č. 467/2009 Sb. je jedem chemická látka, uvedená v příloze č. 1 k tomuto nařízení, a chemická směs obsahující nejméně 7 % této látky. Za prekurzory lze všeobecně označit látku určenou k výrobě drogy (omamných a psychotropních látek). V českém právu nakládání s prekurzory upravuje Zákon č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog, ve znění pozdějších předpisů, který navazuje na přímo použitelné předpisy evropského práva, zejména nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursoru drog. Uvedené zákony obsahují řádově stovky omamných a psychotropních látek (drog), desítky jedů a obdobné množství prekurzorů určených k výrobě těchto látek.

1.2 Pojem návyková látka

Paragraf 130 Trestního zákoníku číslo 40/2009 Sb, definuje ve svých výkladových ustanoveních pojem „návyková látka“ následovně: je popsáno, že návykovou látkou je myšleno „alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.“ Tato definice je poněkud problematická, především definici samostatná návyková látka lze rozporovat, protože např. jednorázové zneužití některé z těchto látek ještě nemusí nevyhnutelně vést k vyvolání návyku a zpravidla k němu také nevede. Návyk je u těchto látek zpravidla vyvolán nejčastěji opakovaným užíváním, respektive zneužíváním. Nutno ale poznamenat, že tento rozpor je především problémem akademickým a v interpretační praxi orgánů činných v trestním řízení nečiní zvláštní potíže.

Definici alkoholického nápoje nalezneme v Zákoně číslo 379/2005 Sb. v § 2 písm. Jedná se o lihovinu, pivo a víno. Alkoholickým nápojem je rovněž nápoj, který není zmíněn ve větě první, jestliže obsahuje více než 0,5 objemového procenta alkoholu.

Omamnými látkami jsou látky, u nichž je nebezpečí zhubného návyku a možného vzniku psychických změn, jedná se například o kokain, opium, morfin, heroin atd. Soupis těchto látek je uveden v přílohách č. 1 až 3 Zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů.

Psychotropními látkami jsou látky ovlivňující psychiku konzumenta, např. amfetamin, efedrin atd.. Jejich taxativní seznam je uveden v přílohách č. 4 až 7 téhož Zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. Termín ostatní látky označuje substance, které jsou obvykle používány v domácnostech nebo v průmyslu. Jedná se především o různá ředidla, čistidla, za podmínky, že jsou způsobivé negativně poznamenat psychiku člověka a jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Na základě judikátu NS číslo TR NS 17/2005-T 809 lze za ostatní látku dle paragrafu 130 je možné pokládat i oxid dusný, nazývaný také jako rajský plyn, používaný pro zdravotnické účely, který je způsobivý výrazně ovlivňovat psychiku člověka. Za splnění dalších podmínek pak lze prodejem tohoto tzv. rajského plynu naplnit zákonné

znaky skutkové podstaty trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1 TrZ.

1.3 Omamná a psychotropní látka

V této podkapitole bych rád stručně provedl seznámení s nejvíce zneužívanými nelegálními látkami na území České republiky a rovněž uvedl, jaký vliv má jejich zneužívání na organismus a psychiku jejich konzumentů (narkomanů). Mezi nejčastěji zneužívané drogy v České republice patří jednoznačně **konopné drogy**², které se řadí mezi drogy navozující deformaci smyslového vnímání.

Konopí (*Cannabis indica* a *Cannabis sativa*) je jednoletá bylina. Její původ je na území Indie a jako kulturní rostlina se rozšířila po celém světě. Na řadě míst světa roste divoce jako plevel, ale písemné záznamy o jejím pěstování jsou staré více než 3000 let před Kristem. Historicky byla využívána jak k náboženským rituálům, svoje uplatnění našla rovněž v medicíně a nejvíce byla používána při výrobě provazů, lan, lodních plachet apod.

První zmínky o užívání konopí pocházejí z Asie, konkrétně z Číny, z počátku 3. tisíciletí př. Kr. V Evropě byla tato droga poprvé popsána řeckým Herodotosem, který psal o starých skotských obřadech, jejichž součástí bylo užívání konopí. Herodotos byl rovněž původním tvůrcem názvu drogy, protože výraz Kanabos znamená v překladu hlučný a protože hlučnost je jedním ze znaků lidského chování při užívání konopí ve skupině lidí. Ve středověku se do našeho evropského prostoru dostávala především z Blízkého východu, kde bylo konopí užíváno jednak v lékařství a taktéž jako droga, která do značné míry nahrazovala alkohol, který byl vyznavačům muslimského náboženství zapovězen a za jeho užívání hrozil v islámském světě fyzický trest bičováním. Taktéž byl užíván náboženskými sektami jako součást zasvěcovacích rituálů, z těchto skupin je nejproslulejší muslimské vražedné komando Hafana Ibn-Al-Sabaha, které známe pod označením asasíni. Konopné drogy užívaly kromě muslimů především rytířské řády, je možno zmínit například Řád templářů, kde užívání těchto látek bylo součástí kacířského procesu v Paříži v roce 1310. Pokud se jedná o novověk, užívání konopí byla zcela okrajová záležitost typická pro bohémské kruhy společnosti, pro ilustraci lze uvést například Hašišový klub Baudelaira a Balzaca. Exploze v užívání konopí přichází až v 60. letech 20. století s rozvojem nekonformní subkultury, od té doby je především marihuana a v menší míře hašiš nejužívanější nelegální drogou.

Formy a způsoby užívání - marihuana je směs sušených listů a květů, uživatelé jí říkají ve svém narkomanském argotu tráva, což je velice přesná charakteristika jejího vzhledu. Na drogovém trhu se objevuje nejčastěji ve formě zeleného suchého listí nebo taktéž jako ručně balené cigarety, nazývané v drogové kultuře jointy. Cena jedné cigarety, která představuje účinnou dávku pro 2 až 3 osoby, je kolem 50 Kč a kupní cena jednoho gramu se obvykle pohybuje v rozmezí 200Kč. Užívaná je primárně ve formě cigaret - kouření, i když je možné tyto látky užívat i cestou orální. Nutno podotknout, že tento způsob užívání je pro uživatele více nebezpečný než použití ve formě cigaret, protože nelze plně odhadnout účinky a zneužití a nebezpečí otravy je mnohonásobně vyšší než při kouření marihuany. Hašiš je zaschlá pryskyřice rostliny konopí. Její vzhled je od různých odstínů barev hnědé, přes temně zelenou až do černá, dle místa původu produktu. Hašiš je užíván společně s tabákem ve speciálních dýmkách, rovněž se přidává do jídla a nápojů. Taktéž je extrahován s alkoholem a je dostupný i ve formě hašišové kořalky. Koncentrace THC v hašiši je zhruba pětkrát

²Miovský, Michal, 2008. Konopí a konopné drogy. První vydání, Praha: Grada. ISBN 978-80-247-0865-2

-
vyšší než v marihuaně. Cena hašiše je řádově vyšší než u marihuany, je to způsobeno především složitější výrobou této látky, protože tento proces je poměrně náročný. Hašiš se také výjimečně v České republice objevuje ve formě hašišového oleje, jedná se o kanabisový derivát. To je látka, která má velký obsah THC. Vzhled této látky je lepkavá hmota. Pro dosažení psychotropního efektu jsou třeba 1 až 2 kapky smíchané s cigaretovým tabákem, výskyt této látky je především v Orientu.

Účinky THC - účinná látka je tetrahydrokanabinol, zkratka THC. Účinky marihuany nelze nikdy dopředu odhadnout, závisí na množství, způsobu a frekvenci užívání, a také na fyzických a psychických dispozicích uživatele. Rovněž je důležité i prostředí, kde se látka užívá, apod. Očekávanými účinky jsou především příjemné naladění, pocit pohody, rozjařenost, záchvaty smíchu, vcítění se do druhého. Jestliže ovšem není uživatel na látku zvyklý, případně není psychicky zcela v pořádku, můžou se objevit účinky negativní, jako je nevolnost, pocity chladu, třes a deprese. Doprovodné tělesné symptomy jsou sucho v ústech, hlad, bušení srdce, kašel apod. Často uváděnou teorií o nebezpečnosti marihuany je, že marihuana je takzvanou přestupní drogou a podstatou této teorie je myšlenka, že uživatel marihuany dříve nebo později přejde k užívání tvrdších drog, ale i to je velice diskutabilní. V lékařských záznamech osob, které mají návyk na tvrdých drogách, opiátech nebo stimulačních látkách typu pervitin atd., se opravdu pravidelně objevuje marihuana jako poprvé zneužívaná nelegální látka. Ovšem téměř vždy jí předchází užívání legálních substancí, především tabáku a alkoholu. Ke zneužívání tvrdých drog dojde pouze minimem osob, které s marihuanou experimentují. Tato myšlenka se dá poměrně lehce zpochybnit nahlédnutím do oficiálních statistik o množství uživatelů tvrdých drog, kterých je v České republice kolem 40 tisíc. Jedná se o tzv. problémové uživatele, ovšem uživatelů marihuany jsou dle odhadu statisíce a těch s jednorázovou zkušeností může být řádově mnohem více. Na tomto zjednodušeném příkladu můžeme vidět, že tato teorie je značně problematická, protože pokud by byla pravdivá, v České republice by byly statisíce uživatelů tvrdých drog, což očividně nejsou. I přes tyto skutečnosti nelze pokládat marihuanu za neškodnou substanci, protože může vést například ke zvýšení tepové frekvence a může tak vyvolat nebezpečné stavy převážně u osob s oběhovými nemocemi. Dále i jednorázové zneužívání vede k oslabení některých psychických funkcí, jako je pozornost a reakční doba. Toto je nebezpečné především pro držitele řidičských oprávnění a u dalších činností, které jsou náročné na pozornost a pohotovost, při výkonu povolání, pro držitele zbrojních průkazů apod. Převážně u předem disponovaných osob může vyprovokovat úzkostné, depresivní a vztahovačné reakce, případně může vypuknout i psychotické onemocnění. U pravidelných konzumentů, toxikomanů, se můžeme setkat s poruchami osobnosti a emocí, například s apatií, lhostejností, amotivačním syndromem, sníženou schopností soustředění a poruchami paměti.³ Přestože je tato droga nejčastější zneužívanou OPL, nelze opomíjet i druhou stranu mince této rostliny, která je široce používána pro lékařské potřeby a mnohým vážně nemocným pacientům pomáhá v rámci tzv. lékařského konopí, které je v Evropské unii široce rozšířené a to včetně České republiky. Rizika v případě užívání lékařského konopí jsou ovšem oproti užívání u rekreačních konzumentů minimální.

Další skupinou drog jsou **stimulační drogy**:⁴ **nejběžnějšími** zástupci těchto látek jsou drogy, které jsou legální a masivně užívané i zneužívané: káva, čaj černý a zelený a tabák. Dále sem řadíme látky přírodní - kokain, khat a syntetické látky skupinu amfetaminu a jeho deriváty, z nichž je u nás nejvíce zneužívaný a populární pervitin - metamfetamin.

3Miovský, Michal, 2008. Konopí a konopné drogy. První vydání, Praha: Grada. ISBN 978-80-247-0865-2

4.Mahdalíčková, Jana, 2014. Víme o drogách všechno. První vydání, Praha. Wolters Kluwer ISBN:978-80-7478-589-4

Koka a kokain Koka - původem se jedná o divoce rostoucí rostlinu, její původ je v Jižní Americe. Psychoaktivní účinky látek v listech zde lidé znali už před čtyřmi tisíci lety. V říši Inků byla používána při náboženských rituálech, kde manifestovala sílu, odolnost a plodnost. Rovněž byla používána jako podpůrná látka pro potlačení pocitu hladu a únavy. Koka je dodnes součástí národní identity v Peru, Bolívii a Kolumbii. Kokain byl objeven až v 19. století chemikem Albertem Neimannem, který byl používán jako lékařské anestetikum obzvláště byl užíván při operacích nosu a hrdla. První státní regulace kokainu se objevila roku 1906, kdy došlo v Americe k zákazu přidávání kokainových přísad do některých léků a nápojů typu Coca Cola. Užívání kokainu bylo záležitostí především „horních deseti tisíc“, solidně materiálně zajištěných lidí, inteligence a avantgardních umělců, ale také lidí patřících do patologických skupin obyvatelstva, běžně označovaných jako spodina společnosti, především se jednalo o prostitutky, kriminálně závadové osoby apod. Příčinou tohoto jevu byla především vysoká cena této drogy, což ve značné míře přetrvává dodnes a i dnešní době je kokain pokládán především za drogu užívanou bohatší vrstvou společnosti. K přelomu a masovému rozšíření této drogy dochází v 80. letech 20. století, kdy se na trhu v Americe objevuje kokain určený ke kouření, nazývaný crack. Dávka cracku byla mnohem levnější než dávka určená k nosnímu užívání. V této úpravě došlo k mohutnému rozšíření kokainu, přičemž k největšímu boomu drogy došlo především v chudinských a etnických čtvrtích velkých měst, kde způsobil a dodnes způsobuje velké množství problémů. Naproti tomu v evropských zemích včetně České republiky se kokainismus objevuje velice málo, důvodem je především jeho vysoká cena, aktuálně zhruba 2000-2500 Kč za gram drogy. Poptávka po stimulantech je navíc pokryta levnějším a účinkově velice podobně působícím pervitinem. Nutno ale poznamenat, že vzhledem ke zvyšující se životní úrovni a zvyšujícím se příjmům v České republice se rozšiřuje i zneužívání této látky. Především se jedná o mladší lidi s vysokými příjmy a nezletilé osoby z rodin, které mají vysoký sociálně ekonomický status. Velice ojediněle se na české drogové scéně vyskytuje další přírodní stimulant a to **Kata (Khat)**. Dalo by se říci, že to, co představuje koka v Jižní Americe, to představuje khat pro oblast Arábie. Khat se užívá orální cestou a to konkrétně žvýkáním čerstvých listů, ale někde se lze setkat i s kouřením khatu. Účinky jsou obvykle popisovány jako mírné povzbuzení organismu a potlačení chutě ke konzumaci jídla. Užívání této látky je charakteristické především pro oblast Jemenu, Etiopii a další africké státy. V těchto státech je užívání bráno jako ekvivalent k pití kávy.

Syntetické stimulační drogy Amfetamin. Jedná se o první syntetický stimulant, poprvé byl syntetizován roku 1887. Velice dlouhou dobu byl používán v medicíně k léčení různých nemocí a poruch, jako jsou například obezita, chorobná spavost, deprese, pro děti rovněž při léčení ADHD. Užívání těchto látek bylo také velice časté během druhé světové války a to jak na straně Osy, tak u Spojenců. Tento jev se vyskytoval především během německého vedení tzv. bleskové války a u speciálních jednotek parašutistů, leteckých jednotek atd. Užívání amfetaminu a příbuzných látek není ovšem překonaný jev a do dnešních dnů se vyskytují informace o užívání stimulačních drog při vedení vojenských operací, jak u regulérních armádních sil, tak u teroristických skupin typu Al-Kaida, Islámský stát apod. Tyto substance jsou používány teroristy pro otupění pocitu strachu, pudu sebezáchovy a zvýšení odvahy pro teroristické sebevražedné akce, což rovněž není nový fenomén. Derivát amfetaminu pervitin byl rovněž užíván na konci druhé světové války japonskými sebevražednými letci, nazývanými kamikadze, kteří před svým sebevražedným letem užívali tuto stimulační látku.

Pervitin (metamfetamin) je shodou okolností také nejvíce rozšířenou látkou na území České republiky. V argotu drogové subkultury je nazývaný perník, piko, parno a má množství jiných

výrazů. Je vyráběn v domácích laboratořích i ve velkých laboratořích, vybavení pro výrobu drogy je poměrně snadno dostupné na volném trhu. Pro výrobu je taktéž nutné obstarat prekursor, kterým je efedrin, v dnešní době především pseudoefedrin. Prodej těchto látek je v České republice značně omezen, což nutí české narkomany podnikat cesty především do sousedního Polska, kde jsou tyto látky běžně dostupné a pašovat je přes hranice obou států. Pro samotnou výrobu drog je nutné mít jistě dovednostní know-how, zhruba na úrovni střední odborné chemické školy. Čeští toxikomané nejsou vynálezci této drogy, ta byla vyvinuta v roce 1888 v Japonsku a do evropských zemí se dostala až roku 1929. Taktéž název pervitin je německého, nikoliv českého původu. Čeští toxikomané však drogu znovu objevili a dokázali vyvinout její výrobu tzv. českou cestou v prostředí domácích laboratoří. Tato látka je v současnosti rozšířena i po Evropě, kde si získala v drogové subkultuře rychle velikou popularitu jako látka, která je cenově dostupná, poměrně kvalitní a účinná, v zahraničí se šíří pod názvem čeko.

Účinky stimulačních drog jsou v podstatě u všech typů těchto drog podobné, liší se pouze v intenzitě s ohledem na užívanou látku. Nyní bych rád poskytl podrobnější popis především účinků pervitinu, který je na našem území nejvíce rozšířenou drogou stimulačního charakteru.

Účinky pervitinu jsou charakteristické povzbuzením organismu, odstraněním únavy, pocitem lepšího fungování tělesných a duševních funkcí, uvolněním zábran, euforií a zvýšenou empatií. Na druhou stranu se jedná o látky, které jsou řazeny do kategorie tvrdých drog, a jejich nebezpečnost je zvláště vysoká. Mezi rizika se řadí to, že při užívání stimulantu dochází prakticky u každého uživatele (pervitinu, kokainu, amfetaminu) po různě dlouhé době ke změnám psychiky. Jde o rozvoj duševní choroby, kdy má uživatel pocit, že je sledován, objevují se halucinace sluchové a zrakové, nastupuje neustálý pocit ohrožení. Východiskem z těchto těžko zvladatelných stavů je pro narkomana často sebevražda. Jde o poruchu srovnatelnou s psychickou poruchou známou jako schizofrenie. Pokud se jedná o fyzické projevy, typickými příznaky jsou: ztráta tělesné hmotnosti, nechutenství a celkové vyčerpání organismu, oslabení imunity, kožní onemocnění. Také je rovněž nutné uvést, že stimulační látky narozdíl od opiátů nevyvolávají závislost fyzickou, ale pouze závislost psychickou.

Účinky kokainu jsou v zásadě podobné jako u pervitinu, pouze s jednou odchylkou: uživatelé popisují zvýšenou sexuální apetenci, rovněž potenciál závislosti je vyšší než u metamfetaminu. Pervitin se u nás mnohonásobně více oproti zahraničí aplikuje nitrožilně, naopak mimo ČR je obvyklou normou narkomanů užívat stimulanty přes nosní přepážku, případně stimulanty inhalují pomocí kouření. Denní dávka se pohybuje v rozmezí desítek až stovek miligramů, účinek nastupuje po nitrožilní aplikaci okamžitě, při nosním užití nastoupí zhruba do 10 min. Účinky odeznívají za 6 - 10 hodin, u kokainu po několika desítkách minut. Cena pervitinu na černém trhu je aktuálně asi 1000 - 1500 Kč za jeden gram substance. Originální pervitin je obdobně jako kokain bílý prášek, prodávaná látka ovšem bývá téměř vždy znečištěna jodem, fosforem apod. Obvykle je často ředěna různorodými příměsy, často se nejedná ani o pervitin, ale o pouhý meziprodukt. **Příměsy** zvyšují nebezpečnost drogy a především zvyšují komplikace při nitrožilním užívání.

Další látkou na principu stimulantu je **Extáze (MDMA)**. Jedná se o typickou rekreační drogu, která je užívána především v prostředí taneční scény a klubů - tzv. house culture. Poprvé byla syntetizována v Americe a používána v medicíně, konkrétně v psychiatrii, jako lék. Účinky extáze jsou popisovány takto: schopnost empatie, pocity radosti a euforie. Nebezpečí této látky je obdobné jako u jiných stimulačních látek, tedy deprese a neklid, rovněž se může časem při častém užívání objevit stav toxické psychózy. Běžnější nežádoucí vedlejší účinky spočívají v tom, že v důsledku

-

drastické eliminace neurotransmitterů serotoninu v mozku uživatele je toxikoman depresivnější, otrávenější, nemá náladu na běžné aktivity apod. Na tuto látku může rovněž vzniknout psychická závislost. Riziko také představuje fakt, že vyrobit originální čistou extázi je poměrně technologicky náročný proces a často se jedná o látku, která pouze napodobuje účinky extáze. Následky těchto látek jsou naprosto nepředvídatelné a může dojít až k ohrožení života konzumenta. Cena této látky na černém trhu je od 300 Kč do 500 Kč. V současné době tato droga zažívá renesanci v medicíně, například Austrálie oznámila, že tuto látku bude používat v psychiatrii k léčbě posttraumatické stresové poruchy a rezistentní deprese.

Další drogou je ta, jejíž výskyt nebyl na českém trhu zaznamenán (což je vzhledem k její extrémní nebezpečnosti rozhodně pozitivní zpráva) a rovněž v Evropě je její výskyt naprosto marginální jev. Původně se jedná o lék, který byl používán jako veterinární anestetikum, především pro větší hospodářská zvířata, a jeho legální výroba byla zastavena v roce 1978. Jedná se o **PCP, přezdívaný jako andělský prach**. Jde o velice silnou látku, která je zařazena napůl mezi stimulanty a halucinogeny. Největší nebezpečnost této substance spočívá v její nepředvídatelnosti, jaký vliv na svého konzumenta bude mít. Její největší nebezpečí je, že vyvolává extrémní násilné chování, které může být obráceno jak proti uživateli, tak proti okolí. Její užívání je nejvíce zaznamenáno v USA v prostředí chudinských čtvrtí (ghett) a i zde se jedná o velice nebezpečnou drogu.⁵

Drogy navozující uklidnění a zmírňující bolest: do této skupiny se řadí **opiáty**, které jsou řazeny mezi tvrdé drogy. Všeobecně jsou pokládány za nejvíce nebezpečné ilegální drogy a to především pro jejich vysokou návykovost, která je jednak psychická a rovněž fyzická. Opiáty můžeme rozdělit na přírodní a uměle vyráběné. **Opium** je získáváno z máku, jedná se o látku, která je získávána z nařezaných makovic. Na vzduchu houstne a tmavne. Opium znaly všechny zásadní starověké civilizace. Bylo používáno především k náboženským účelům a medicínským praktikám. Jeho větší zneužívání se vyskytlo poprvé v Číně, kde byl míchán s tabákem. V první polovině 19. století bylo v čínském císařství už několik milionů závislých kuřáků opia. Čína se rozhodla na dovoz opia uvalit embargo, což vyvrcholilo vznikem opiových válek mezi Čínou a Velkou Británií. Opium bylo a je tradičně užíváno pomocí speciálních opiových dýmek, rovněž může být užíváno pomocí orální cesty. Účinky jsou slabší než v případě **heroinu**, který je nejvíce zneužívanou látkou ze skupiny opiátů a který si v dalším textu podrobněji rozebereme.

Heroin byl syntetizován poprvé v roce 1874, na trh byl uveden prvně v roce 1898 německou firmou Bayer. **Původně** byl užíván jako léčivo, což je typický jev pro velké množství drog. Mezi deriváty opia se heroin odlišuje největší návykovostí, obecně je považován za nejvíce návykovou drogu. V případě nitrožilního užívání vzniká návyk již po několika aplikacích (odborná literatura uvádí 5 - 7 dávek). Heroin se na černém trhu objevuje ve dvou základních verzích a to jako hnědý heroin a bílý heroin. Hnědý heroin, který je nazýván brown sugar (hnědý cukr) je vhodný k užívání především ke kouření. Obtížně se rozpouští, proto není příliš vhodný k nitrožilní aplikaci, a narkomani jej připravují k injekčnímu užití pomocí kyseliny, nejčastější krystalického vitamínu C. Bílý heroin se podobá hladké mouce a je vhodný k injekční aplikaci, případně k užití přes nosní sliznici. Účinky heroinu: po použití má konzument příjemné pocity blaha a uvolnění, pocity netečnosti a úniku z reality, negativní projevy jsou jednak tělesné a také duševní. Tělesné projevy jsou snížení sexuální aktivity a potřeby jíst, křeče, u žen porucha menstruačního cyklu, úpadek fyzické kondice. Hrozí neustálá otrava organismu, především z nečistot, které jsou ve velkém obsaženy v koupené dávce

5. Mahdalíčková, Jana, 2014. Víme o drogách všechno, První vydání, Praha. Wolters Kluwer ISBN:978-80-7478-589-4

heroinu, protože dávka bývá téměř vždy prodejcem naředěna za účelem zvýšení jeho zisku, případně též proto, že dealer je velice často sám narkomanem a část drogy si odsype pro svou potřebu. Pokud se jedná o duševní následky užívání opiátů, velice často se objevují úzkosti, silný pocit stresu především jako následek honby za další dávkou a speciálně obstarávání finančních prostředků na koupi této dávky, heroinista se snadno rozhněvá a působí mu problémy jednat s ostatními lidmi. Nutno také podotknout, že stav, který u uživatele vzniká po vysazení drogy, je nejhorší abstinenční syndrom ze všech nelegálních drog. Narkoman může v krajním případě bez lékařské péče i zemřít. Abstinenční syndrom se objevuje dle návyku heroinisty za 2 - 8 hodin od poslední dávky a trvá maximálně 48 hodin. Toxikoman se silně potí studeným potem, slangově se tomuto stavu říká studený krocan (cold turkey), zvrací, má průjemy apod. Denní dávka se pohybuje u začínajícího uživatele v řádu desítek miligramů, naopak silně závislá osobnost může pro svou potřebu vyžadovat až několik gramů denně. Cena drogy je na tuzemské drogové scéně v rozmezí 1000 Kč až 2000 Kč. V ČR se heroin objevuje až po roce 1990, do té doby byl v drogové scéně rozšířenou náhražkou domácí výroby **Braun (brown)**. Jednalo se o náhražku opiátu, která byla vytvořena v ČSSR. K výrobě látky se používal hydrokon, který lze získat z běžně dostupných léků (analgetik). V současné době se na drogovém trhu látka neobjevuje a užívání je typické pouze pro starší toxikomany. Lze očekávat, že v budoucnu tato látka úplně zanikne.⁶

Poslední skupinou drog, kterou se budeme podrobněji zabývat, jsou **halucinogeny** - tyto drogy jsou syntetické i přírodní, jsou to látky, které mají silné psychoaktivní účinky. Značně pozměňují skutečnou realitu. Užívání přírodních halucinogenů bylo vždy spjato s náboženskými rituály. Z přírodních halucinogenů je na našem území nejvíce rozšířeno užívání Psilocybinu. Důvod je celkem prozaický, na našem území se vyskytuje v houbě **Lysohlavce (Psilocybe bohemica Šebek a Psilocybe semilanceolata)**. Účinky této látky jsou srovnatelné s canabidem, pojídají se většinou celé plodnice hub, uživatelé těchto látek jsou obvykle velmi zkušenější a jsou schopni rozdílným dávkováním dosáhnout požadovaného účinku. Menší počet plodnic způsobuje stav výrazné euforie, záchvatů smíchu, pohody a hovornosti. Větší počet plodnic může vést ke zrakovým iluzím, deformacím předmětů, šelestům apod. Na drogovém trhu se lysohlávka téměř neobjevuje. Jedná se o houbu běžně dostupnou v české volné krajině, odkud ji uživatelé běžně získávají.

Pokud jde o syntetické **halucinogeny**, tak nejvýznamnější látkou je **LSD (dietylamid kyseliny d-lysergové)**. Byla objevena ve Švýcarsku roku 1938 chemikem A. Hofmannem, tento vynálezce také náhodně objevil po nitrožilní aplikaci psychotropní vlastnosti LSD. Droga se poté poměrně rychle šířila v prostředí mladých lidí, ve vědeckých a bohémských kruzích. Pokusy s LSD se zabýval i celosvětově známý psychiatr českého původu Stanislav Grof. Látka byla středem zájmu psychiatrických výzkumů, cílem bylo využít substanci pro lékařské účely, především k *terapeutickému* využití. Pomocí této drogy bylo objeveno např. holotropní dýchání. Avšak nepředvídatelnost účinku a také možnost vzniku latentní psychózy vedlo k ukončení pokusů na úrovni oficiální psychiatrie. Poté byla droga v centru pozornosti státních orgánů a to pro válečné a špionážní použití. LSD je silná psychoaktivní droga, účinky jsou odlišné dle množství, které konzument použije. V nízkém množství způsobuje: zvýšenou bdělost a činorodost, zvýšenou představivost, změny vnímání reálného světa, v malých dávkách se jeho účinky se podobají kanabisu. Při vyšších dávkách se vyskytují halucinace, a pokud je užito více než 500 mikrogramů LSD, mohou se vyskytnout mystické, transcendentální zážitky s trvalými hodnotovými změnami. Jedná se ovšem o látku, jejíž účinky jsou naprosto nepředvídatelné a to především pro osoby neznalé jejich účinku. Největším rizikem LSD jsou psychické poruchy a to jak krátkodobé tak

6: Nožina, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Praha KLP. ISBM- 80-85917-36-X

-

dlouhodobé, především u disponovaných osob. Poměrně často je v odborné literatuře popisováno jednání, kdy osoba pod vlivem drogy chce ve falešném domnění, že umí létat, vyskočit z okna. Další komplikací spojenou s touto substancí je takzvaný flashback, což je stav, kdy se člověk, který není pod vlivem látky, útržkovitě vrací do stavu, kdy byl pod vlivem drog. V dnešní době je na rozdíl od 60. let dvacátého století je dnes normou konzumovat drogu v menších dávkách. LSD se užívá v tekuté formě a přidává se do nápojů. Účinky se dostavují do 15 - 30 minut a jsou patrné po dobu 6 a více hodin. Cena dávky (tripu) je obvykle kolem 300 Kč. Rovněž psychedelické drogy mají kromě toho, že jsou zneužívány narkomany pro rekreační účely, taktéž potenciál lékařského použití, především v oblasti psychiatrie, dále v rámci společenských věd, psychologie a psychoanalýzy k eliminaci depresí, kde mají tyto látky dle probíhajících experimentů větší potenciál než v dnešní době dostupná psychofarmaka.

Za drogy lze pokládat i legální léky, pokud jsou užívány mimo lékařské doporučení a bez lékařského receptu, těkavé látky, které mají devastační účinky na své konzumenty, alkohol, výherní automaty, závislost na moderních technologiích a počítačových hrách. Poněvadž se jedná o aktivity, které nejsou zpravidla protizákonné, jejich podrobnější zkoumání provádět nebudeme.⁷

1.4 Závislost na omamných a psychotropních látkách

Termín drogová závislost všeobecně znamená, že lidská bytost ve stavu závislosti přestane být nezávislá vůči droze, droga se stane nezbytnou součástí jejího života. Drogu nezbytně potřebuje, aby se cítila, případně fungovala bez problému. Vznik závislosti je získán učením opakování určité činnosti. Jedná se o onemocnění v lékařském slova smyslu na úrovni cukrovky, epilepsie, nachlazení apod.

Závislost se obecně dělí na fyzickou (tělesnou) a psychickou závislost (duševní). Psychická závislost je duševní, která se vyznačuje silnou potřebou drogu znovu užívat. Fyzická závislost je charakteristická tím, že vzniká obvykle při déle trvajícím užívání a hojným požíváním drog, přestože u některých drog se může vyskytnout i při krátkodobém užívání, které nepřekročí období několika týdnů, občas i několika dnů, obzvláště pokud se týká opiátů. Fyzicky závislý uživatel si vytvořil potřebu dostat drogu do svého organismu, na její odejmutí reaguje poruchou, abstinenčním příznakem.

Lékařské pojetí závislosti je definováno následovně: *dle ICD-10 (MKN-10) je syndrom závislosti soubor behaviorálních, kognitivních a fyziologických fenoménů, který se vyvíjí po opakovaném užití látky a který typicky zahrnuje následující projevy: silná touha nebo pocit puzení užívat látku (craving), potíže v kontrole užívání látky, a to pokud jde o začátek a ukončení nebo množství látky, somatický odvykací stav, jestliže je látka užívána s úmyslem zmenšit jeho příznaky, což je zřejmé z typického odvykacího syndromu pro danou látku nebo z užívání stejné (nebo velice příbuzné) látky se záměrem zmenšit nebo odstranit odvykací příznaky, průkaz tolerance jako vyžadování vyšších dávek látky, aby se dosáhlo účinků, původně vyvolaných nižšími dávkami (jasné příznaky lze nalézt u jedinců závislých na alkoholu a opiátech, kteří mohou brát denně takové množství látky, který by*

7. Štablová, R., Břejcha, B. a kol., 2005. Drogy – vybrané kapitoly. První vydání. Praha. Policejní akademie ČR ISBN80-7251-186-6

zneschopnilo nebo i usmrtilo uživatele bez tolerance), postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky a zvýšené množství času k získání nebo užívání látky, nebo k zotavení z jejího účinku, pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků: poškození jater nadměrným pitím (depresivní stavy, vyplývající z nadměrného užívání látek) nebo toxické poškození myšlení; je třeba snažit se určit, zda pacient byl nebo mohl být vyšetřen a zda mohly být zjištěny příčiny a rozsah poškození. Pro diagnózu závislosti je zapotřebí přítomnosti minimálně tří z uvedených kritérií během posledního roku. Syndrom závislosti může být: pro specifickou látku, pro třídu látek nebo pro širší spektrum farmakologicky odlišných psychoaktivních substancí.⁸

Se závislostí úzce souvisí další termíny, a to úzus/abúzus. Jsou to slova latinského původu ve významu užívání/zneužívání. Úzus je užívání drog nejenom nelegálních (alkohol, tabák, kofein apod.), užívání drog v množství, které nepůsobí negativně na lidské zdraví, nemá nepříznivý vliv na lidské jednání, nenarušuje vztahy mezi lidmi a poklidné soužití, finanční situaci jednotlivce a jeho rodiny. U dětských mladistvých konzumentů nemá negativní vliv na jejich harmonický vývoj. Abúzus (zneužívání drog) se projevuje způsobem, který je popisován jako přílišné užívání drog, buď příliš často, nebo v nadměrném množství anebo v situaci, která není pro užívání drog vhodná a to například dětmi, mladistvými, ženami v těhotenském stavu, při výkonu činnosti kde je potřeba zvýšené pozornosti, při řízení motorových vozidel, výkonu práce nebo povolání.

1.5 Drogové trestné činy a související kriminalita a sociálně patologické jevy ve společnosti

Drogové trestné činy, respektive drogová kriminalita, jsou úzce spjaty s takzvanou sekundární kriminalitou, kterou můžeme rozdělit do dvou velkých skupin. Jedná se o takzvanou opatrovací kriminalitu především majetkového typu, kdy toxikoman páchá trestnou činnost především drobného charakteru (vloupání do osobních automobilů, krádeže v obchodech v různé intenzitě, vloupání do rekreačních objektů, vloupání do bytů a přilehlých prostor, především do sklepů, a krádeže bicyklů apod.⁹ Získává tak finanční prostředky na koupi drog. V dřívější době se vyskytovalo poměrně často vloupání do zdravotnických zařízení a lékáren za účelem obstarání receptů a farmak s cílem získat lékařské výrobky k narkomanskému zneužití nebo pro výrobu drogy. V dnešní době je především snaha si obstarat finance na nákup drog. Vyskytují se rovněž i trestné činy, spočívající v opatření omamné psychotropní látky od jiné osoby pro vlastní potřebu pachatele: krádež a loupež OPL překupníkovi drog, loupež a krádež na jiném uživateli za účelem získání OPL atd.¹⁰

Do druhé velké skupiny patří trestná činnost páchaná v důsledku užití/užívání drog. Jsou to trestné činy, které jsou spáchány v důsledku pachatelovy intoxikace drogami, jeho abstinčního syndromu

8. Jaroslav Váček, Petra Vondráčková, 2014 BEHAVIORÁLNÍ ZÁVISLOSTI: KLASIFIKACE, FENOMENOLOGIE, PREVALENCE A TERAPIE (online). Cit. 4. 2. 2023. Dostupné z: [Česká a slovenská psychiatrie \(cspsychiatr.cz\)](http://ceska-a-slovenska-psychiatrie.cz)

9. Němec Jiří, 1995, Kriminalita, prevence a drogy in Česká republika ve světě drog. Praha, ISBN: 80-85917-06-8

10. Roubalová Michaela a kol., 2019. Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky. První vydání, Praha. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN: 978-80-7338-180-6

nebo změn jeho organismu, souvisejících s aktuálním užíváním OTAčkoliv trestná činnost způsobená pod vlivem nelegálních drog není tolik rozšířena jako zločinnost pod vlivem legálních drog, primárně pod vlivem alkoholu. Dle oficiálních statistik je to poměr: z 15 tisíc t. č. z celkového počtu 78 tis. objasněných trestných činů, to je 16 %, bylo spácháno pod vlivem návykových látek, pod vlivem alkoholu se jednalo o 68% t. č. a zbylých 32 % bylo spácháno pod vlivem nealkoholových drog.¹¹ Alkohol tedy výrazně dominuje, ačkoliv se rozdíl stále zmenšuje. Řadí se sem činy spáchané delikventem pod vlivem drog, a to především intoxikací, jejímž smyslem je eliminace psychických a fyzických zábran pachatele, tzv. užití „na kuráž“ jako prostředek dopingu pro násilnou trestnou činnost i závažného typu.

Další kriminální činnost bývá spjata především se stimulačními látkami, obzvláště se jedná o pervitin a kokain. Tyto látky mohou při dlouhodobém užívání vyvolat tzv. toxickou psychózu, která může u uživatele v důsledku stálého pocitu pronásledování a paranoii vyústit v násilnou trestnou činnost, kdy může uživatel v krajním případě například začít bezhlavě pálit ze střelné zbraně a napadat své spoluobčany a projevovat se obdobně nepřijatelným způsobem jednání. Pokud se jedná se o sociálně patologické chování, které většinová společnost pokládá za nežádoucí, ačkoliv nemusí nutně porušovat právní pravidla společnosti, ale jsou běžnou všeobecně vládnoucí morálkou v dané společnosti vnímané jako patologické, tudíž nežádoucí. Sociálně patologický jev je charakterizovaný obzvláště nezřízeným životním stylem, nedodržováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických norem společnosti. Je to jednání člověka, které vede k poškození psychického, někdy i fyzického zdraví jednotlivce a jeho prostředí, ve kterém žije a pracuje, a v konečné fázi pak ke škodám na jednotlivci a na celé společnosti.

Mezi sociálně patologické jevy se řadí především závislosti, jako jsou alkoholismus, nadužívání alkoholu, patologické hráčství (dříve především karbanismus dnes dominantně hraní výherních automatů), náboženský fanatismus (především různé nové nebezpečné skupiny praktikující tzv. vymývání mozku), sexuální abnormality jako například (pedofilie, nekrofilie, zoofilie apod.), prostituce (především dívky a ženy narkomanky se do této činnosti často zapojují), dále sebevraždy a sebevražedné tendence apod.

2. PRÁVNÍ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY

2.1 Mezinárodní smlouvy o kontrole psychotropních látek

Problematika zneužívání omamných a psychotropních látek je dlouhodobě považována za celosvětový problém, který se snaží řešit jak jednotlivé státy, tak nadnárodní organizace. Přitom je zřejmé, že se jedná o problém, který nelze efektivně řešit bez vzájemné spolupráce mezi jednotlivými státy. Snaha o společné řešení drogové problematiky vyústila do uzavření několika mezinárodních smluv, především se jedná o tři základní smlouvy Organizace spojených národů. Jde o smlouvy z let 1961, 1971 a 1988. Jmenovitě se jedná o **Jednotnou úmluvu o omamných látkách**

11 CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ROUS, Z., ČERNÍKOVÁ, T., CIBULKA, J., MRAVČÍK, V. 2022. Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2021 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2021] CHOMYNOVÁ, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN978-80-7440-294-4

-
z roku 1961¹², jejímž cílem bylo sjednotit veškeré dřívější kontrahované mezinárodní smlouvy a zaměřit se především na tyto body:

1. kontrolu pěstování rostlin a plodin, které jsou použitelné jako suroviny pro obstarávání omamných látek (články 22 až 28).
2. vytvoření podmínek pro budování orgánů provádějící ustanovení Úmluvy (článek 17)
3. kontrolu výroby omamných látek jen na množství používané pro zdravotní a v omezené míře pro vědecké účely (článek 29).

Úmluva zakazuje užívání opia, žvýkání kokových listů a užívání rostliny cannabis k jiným než zdravotním účelům. Součástí této úmluvy je příloha, která rozdělovala návykové látky do čtyř tříd. Do první skupiny patřil například: kokain, morfin, opium a uměle vytvořené látky, jako jsou např. fentanyl, tilidin, petidin. Seznam látek může být průběžně doplňován na základě rozhodnutí Komise OSN pro omamné látky. Úmluva byla na území našeho státu ratifikována prezidentem Československé socialistické republiky dne 23. listopadu roku 1963 s výhradou vůči článku 12 odst. 2, článku 4 odstavci 1 a 2, článku 31 odst. 1b.

Další významnou smlouvou v rámci celosvětového boje proti drogovému problému bylo přijetí **Úmluvy o psychotropních látkách (Convention on Psychotropic Substances) z roku 1971**¹³. Tato Úmluva byla podepsaná ve Vídni, platnosti nabyla od 16. srpna 1976. Důvodem přijetí Úmluvy bylo doporučení Světové zdravotnické organizace (WHO) a Komise Organizace spojených národů pro omamné látky. Aby jednotlivé národní vlády učinily patřičné opatření v právní a administrativní oblasti na nově vyskytující se jevy v oblasti návykových látek, bylo cílem bylo přijmout pružnější úpravu, která bude schopná více účinně reagovat na nové trendy v oblasti omamných a psychotropních látek. Rovněž došlo oproti předchozí právní úpravě obsažené v Jednotné úmluvě o omamných látkách k přijetí přísnějších sankcí a taktéž byla přijata přísnější regulace v oblasti výroby, užívání, obchodu a distribuce a přechování psychotropních látek. Byl také zaveden velmi přísný systém registrace uvedených látek, včetně zákazu jejich vývozu a dovozu s výjimkou vládních úřadů. V Československu byla Úmluva ratifikována v roce 1988.

2.2 Historický vývoj právní úpravy drogových trestných činů na území českých zemí

Přestože se na území českého státu se fenomén zneužívání drog objevuje už od období pravěku Jednalo se o užívání halucinogenních hub, jak to popsal biochemik a mykolog Alois Pokorný, který došel k závěru, že na našem území byla v období neolitu vysoce pravděpodobně –užívaná muchomůrka červená a dokonce jsou teorie o zneužívání hašiše ve formě inhalování kouře.¹⁴ Pochopitelně nám není blíže známo, zda v této době bylo užívání těchto látek na základě zvykového práva kmene v nějaké formě regulované, nebo jestli se jednalo o výjimečnou událost určenou pro výběrovou skupinu kmene, jako byli šamané představující jakousi duchovní elitu kmene, anebo o běžnou součást života tehdejších lidí. Další záznamy, týkající se užívání psychotropních látek, lze

12–Ministerstvo vnitra České republiky, 2023, Jednotná úmluva OSN o omamných látkách z roku 1961 (online) Dostupné z <https://www.mvcr.cz › soubor › jednotna-umluva-...>

13 Organizace spojených národů, 2023. Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 (online) Dostupné z [Convention on Psychotropic Substances \(unodc.org\)](https://www.unodc.org)

14 Nožina, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Praha KLP. ISBM- 80-85917-36-X

najít v souvislosti s fenoménem čarodějnických procesů, kde k užívání psychotropních látek docházelo v souvislosti s okulními rituály. K těmto účelům bylo užíváno různorodých volně rostoucích přírodních látek, vyvolávajících už samostatně nebo ve formě různých tinktur, které vedly osoby do změněného stavu vědomí, ve kterém se údajně čarodějnice měly dopouštět různých obsceností především se sexuálním podtextem, v tehdejší době vnímaných jako zločiny. K těmto účelům bylo zneužíváno především bylin typu Rulík zlomocný, Durman obecný a Blín černý, dále se jednalo o Bolehlav plamatý a rostlinu konopí a její deriváty apod. Samotné užívání drog trestné dle pozitivního práva nebylo, v rámci čarodějnických procesů se jednalo především o podpurný prostředek, který umožňoval spáchání samotného zločinu a to bylo spojení s ďáblem a účastí na takzvaném čarodějnickém sabatu, které byli v tehdejší Evropě ovládané římskokatolickou církví vnímány jako arcizločiny.¹⁵ Větší rozvoj týkající se drogového problému nastal v souvislosti s rozvojem technických věd v 19. století a to včetně chemického odvětví, které bylo schopno produkovat i nové synteticky vyrobené látky, které bylo možné použít jako prostředky ke změně přirozeného vědomí. Ovšem kromě ojedinělých lékařských pokusů, týkajících se omezené skupiny intelektuální elity tehdejší doby, lze za všechny zmínit například J. E. Purkyněho a jeho experimenty s Muškátovým oříškem. Větší problém pro tehdejší dobu představoval morfinismus, který tehdy společnost masivně zasáhl, bylo to především vinou probíhajících válek a to Prusko-rakouské a Prusko-francouzské. Morfin byl v tomto období používán jako tišící prostředek pro zraněné vojáky, což vlivem silného závislostního potenciálu této opiátové látky způsobilo silnou závislost těmto pacientům. I na území Čech byly tyto případy zneužívání morfinu zaznamenány, ovšem jednalo se především o problém několika jedinců pocházejících především z vyšších vrstev společnosti. Jednalo se o osoby především z řad lékařů, lékárníků, studentů obou oborů a taktéž bohémských kruhů, a to umělců i spisovatelů. Užívání morfinu ovšem nebylo v tehdejší době samo o sobě právně postižitelné, rovněž byla tato látka -volně přístupná na trhu, konkrétně v lékárnách, a nepodléhala žádným právním regulacím.

Po tomto rychlém úvodě o užívání drog na našem území, kdy zneužívání drog bylo v právním vakuu, bych se rád vrátil k právní úpravě návykových látek na našem území. Úplně první dochovanou zmínku lze najít v právní památce, a to v konkrétně v nejstarším zákoníku Dekretech Břetislavových z roku 1039, kde v paragrafu pátém najdeme ustanovení tohoto znění: ***Za páté, krčmu, která jest kořen špatnosti, odkud pocházejí krádeže, vraždy, cizoložství a ostatní špatnosti, kdo zřídí nebo kdo zřízenou za plát převezme: krčmář, jestliže bude postižen, at' je veden do středu tržiště, přivázan ke sloupu a mrskán pruty, jak dlouho by biřic chtěl, avšak jeho věci at' nezabírá fiskus a at' nepropadají komoře knížecí, nýbrž at' jsou pod zemí pohřbeny, aby se nikdo neposkrnil napitím tak hodným zavržení. Pijáci pak, jestliže budou postiženi v krčmě, at' nevyjdou z vězení, dokud nesloží 300 denárů.***¹⁶ Na uvedeném příkladu můžeme vidět, že už tehdejší zákonodárce kníže Břetislav si byl velmi dobře vědom negativních důsledků návykových látek. Sankce, které už skoro před tisíci lety proti krčmám a jejich provozovatelům prosazoval, byly značně drakonické. Došlo ke konfiskaci věcí a jejich následnému zničení, rovněž postih majitelů a provozovatelů těchto zařízení byl velmi drastický. Jejich potrestání v podstatě spočívalo na uvážení vykonavatele trestu, po dobu jakou biřic chtěl, mohl provádět bičování, což mohlo vyústit nepochybně v krajním případě i k úmrtí odsouzeného. Značnou přísnost uplatnil Břetislav jako tvůrce práva i vůči běžným řadovým uživatelům a to tím, že je uvrhl fakticky do otroctví, kdy

15. Pátrová, Karin. 2008. Hrdelní zločiny na brandýském panství v 16. - 18. století. První vydání. Praha. Státní oblastní archiv. ISBN 978-80-88148-28-9

16. Adamová, Karolína, 2004. Prameny k dějinám práva v českých zemích. První vydání. Plzeň Aleš Čeněk ISBN 80-86898-04-0

-

dokud nedošlo k zaplacení pro běžného člověka značně astronomické sumy, musel sloužit ve prospěch panovníka. Nutno podotknout, že dekret byl přijat v souvislosti s přijetím křesťanství na území Českého knížectví a měl sloužit jako potvrzení křesťanských hodnot a řada ustanovení měla pouze deklaratorní význam. Nelze spolehlivě prokázat, jestli výše uvedené ustanovení bylo skutečně v právní praxi aplikováno, nebo jestli se jednalo pouze o ono pouze na papíře zachycené ustanovení, které se v praktickém právním životě neprojevovalo... Nutno také poznamenat, že se jednalo v české právní historii o normu jedinečnou a snaha o regulaci návykových látek nastupuje v plné síle až ve 20. století na území Československé republiky, v tzv. První republice, poté co Národní shromáždění schválilo přijetí zákona ze dne 29. května 1923¹⁷. Tímto zákonem byl proveden smluvní závazek, kterým se ČSR zavázala k připojení k Mezinárodní opiové konvenci ze dne 23. ledna 1912. Dle tohoto zákona byla úřednímu dohledu podrobena výroba, dovoz, prodej, rozdělování a vývoz těchto látek. Jednalo se o demonstrativně vypočtené látky a to především opium, kokain a heroin, včetně jejich derivátů. Tyto látky byly definovány v prvním paragrafu uvedeného zákona, kde se rovněž objevuje zajímavá zmínka o tom, že jednotlivá ministerstva zdravotnictví po dohodě s ministerstvem průmyslu a obchodu mohou podle poznatků soudobé vědy na zákon přiřadit i jiné látky, které by mohly být zneužívány a mohly by mít stejně škodlivé účinky. Toto pojetí je velmi pružné a umožňovalo tehdejšímu zákonodárci velmi efektivně v případě potřeby reagovat na vývoj na drogovém trhu. Nakládání s těmito látkami podléhalo povolení a toto povolení bylo vydáváno ministerstvem zdravotnictví, nakládání s těmito látkami bez povolení bylo trestáno veřejnou mocí. Jednalo se ovšem pouze o správní delikt ve formě přestupku a podle toho byla stanovena i sankce, což byla peněžitá pokuta, která mohla dosáhnout až 20 tisíc Kč. Pakliže se nepovedlo pokutu na pachateli dobyt, tato pokuta mohla být změněna v nepodmíněný trest odnětí svobody až na tři měsíce. Je nutné si rovněž uvědomit, že výše pokuty byla značně vysoká, protože průměrná měsíční mzda v roce 1923 dosahoval u rolníka 550 Kč, lékárníka 1300 Kč a například plat ministra byl 9000 Kč¹⁸. Na této ukázce můžeme vidět, že sankce byla pro pachatele ekonomicky likvidační a že k jejímu vymožení nedocházelo příliš často a spíše byla využívána druhá alternativa v podobě odnětí svobody, kde byl zase problém v tom, že sankce byla naopak velmi mírná a docházelo k častému opakování trestné činnosti a ke vzniku speciálních recidivistů v oblasti prodeje návykových látek.

Československá republika se rovněž z důvodu nedostatečné právní úpravy oproti zahraničí stala žádoucí cílovou destinací pro mezinárodní pachatele s drogami ze zahraničí, kteří vyhledávali naše území jako úkryt před trestním stíháním v zahraničí. A to z toho důvodu, že naše normy kvalifikovaly obchod s drogami jako přestupek, nebylo možné vydání pachatelů, těchto z pohledu našeho tehdejšího práva méně společensky škodlivých činů, do zahraničí. V důsledku nedostatečné legislativy došlo k výraznému navýšení počtu narkomanů a v důsledku své polohy ve středu Evropy se ČSR stalo ve 20. až 30. letech 20. století důležitým místem pro pachatele uvedené trestné činnosti, a to jak v podobě odbytiště drog, tak místem odkud jsou tyto látky distribuovány do okolních zemí.¹⁹ Státní aparát si byl uvedené situace vědom a pokoušel se tomuto nebezpečnému fenoménu čelit a to například varovným Výnosem ministerstva školství a osvěty číslo 81961 o zneužívání narkotických jedů a jejich šíření ze dne 7.-8. 1924, který byl vydán jako reakce na zavlečení drog do studentského prostředí. Pro její zajímavé znění uvedena krátká ukázka textu výnosu: „Nebezpečí nezřízeného požívání narkotických prostředků, které byly zavlečeny do republiky Československé z Berlína tanečnicemi a cizozemskými studenty též mezi naše

17. NOŽINA, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Příbram.KLP. ISBN 80-85917-36-X

18. Augusta, Pavel, 1992. Československo 1918-1938. První vydání. Praha. Albatros. ISBN 80-00-00311-2

19. Nožina, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Příbram.KLP. ISBN 80-859117-36-X

-

studentstvo, hrozí zničením celého mladého národa studentského dorostu a nesmí být tudíž v zájmu budoucností našeho národa nikterak podceňováno. Mladí lidé, kteří se oddávají požívání narkotických prostředků, zničí nejen svou tělesnou konstituci, ale stanou se nemorálními a nemohou nikdy po delším požívání jedů být užitečnými členy lidské společnosti. Narkotické prostředky tyto, hlavně kokain, morfium a jiné jedy, vyráběny v Německé továrně a rozšiřovány, jsou obratně vedenou propagační činností mezi mladou generací a studentstvem za účelem zvýšení konzumu, výroby a výtěžku těchto továren.“ V další části výnosu byla stanovena sankční opatření k zamezení tohoto neutěšeného stavu, zaměstnanci vzdělávacích institucí měli v případě zpozorování podezřelých aktivit kontaktovat rektorát, případně děkanství, a toto mělo zakročit anebo bezprostředně kontaktovat orgány policie.²⁰

Prvorepubliková právní úprava boje se zneužitím návykových látek byla uzavřena až přijetím tzv. Opiového zákona č.29/1938 sbírky zákonů a nařízení ze dne 27. ledna 1939²¹, přijetím tohoto zákona bylo dokončeno přijetí mezinárodních úmluv do československého právního řádu a definitivně upravena protidrogová politika ČSR. Tento zákon byl co se do významu boje proti omamným látkám značného významu. Zákon měl následnou systematiku: v paragrafu číslo jedna bylo určeno, že státnímu dohledu se podřizuje výroba, zpracování, příprava, rozdělování, obchod, dovoz, převoz a vývoz látek. Dále byla provedena základní charakteristika těchto látek a určena povinnost speciálního povolení k nakládání s těmito nebezpečnými látkami. Opiový zákon také zavedl povinnost zapisovat látky do speciálního registru, tato povinnost byla závazná jak pro maloobchodníky tak velkoobchodníky. Registrační povinnost se rovněž vztahovala na obor farmacie - lékárny, lékaře a zvěrolékaře. Zákon rovněž zavedl novinku ve formě úředních inspekcí v lékárnách, které byly konané z úřední povinnosti ex offio alespoň jednou za kalendářní rok. Kontrola byla zaměřena na dodržování platných předpisů při nakládání s drogami. Co se týče sankcí, zavedl oproti předchozí právní úpravě přísnější postihy za nakládání s těmito látkami bez předchozího povolení, sankce byly rozlišeny na přestupky, přečiny a zločiny. Pokud jde o otázku přestupků, bylo v pravomoci okresních úřadů stanovit pokutu v rozmezí od 500 Kč do maximální výše sankce 50 000 Kč nebo odnětím svobody od 24 hod do 5 měsíců, zároveň mohlo dojít k propadnutí věci bez ohledu na to, komu věc právoplatně patřila. Pokud se jedná o přečiny a zločiny, tento druh deliktu byl projednáván před soudem a mohlo dojít k uložení sankce. V případě přečinu, který byl definován následovně: *Kdo, nejsa k tomu oprávněn, úmyslně „látku“ vyrobí, připraví, zpracuje, přepracuje, přechovává, má na prodej, uvede do oběhu, nabídne, doveze, vyveze nebo proveze nebo zprostředkuje obchod s ní.* Kdo naplnil výše uvedenou podstatu trestného činu, mohl být odsouzen trestem tuhého vězení a to v rozmezí od 3 měsíců do 3let a peněžitým trestem ve výměře od 5 000 do 50 000 Kč. V případě zločinu byl trest pro pachatele ještě citelnější a to žalář od 1 roku do 5 let a peněžitý trest byl v tomto případě stanoven částkou od 10 tisíc Kč až do maximální výše 100 tisíc Kč, přičemž lze ještě uvést ukázkou, jak byl tento zločin definován: spáchal-li však čin ve velikém rozsahu nebo po živnostensky nebo za takových okolností, že z toho vzešlo těžké poškození těla nebo smrt člověka nebo nebezpečí pro život nebo zdraví lidí ve větším rozsahu... Zákon znal možnosti policejního dohledu nad pachatelem a cizozemce bylo možné vyhostit, v tehdejší odborné terminologii vypovědět, z území Československé republiky. Bez ohledu na výsledek trestního řízení bylo možné a soud oprávnění předměty, které byly určeny k provedení trestného činu nebo pomocí nichž byl trestný čin spáchaný apod., prohlásit za propadlé ve prospěch státu. Pravomocně odsouzeným pachatelům bylo možné na vyměřený čas nebo na doživotí odebrat speciální povolení

20. Eva Marešová, 1995, *Zákonné zacházení s omamnými a psychotropními látkami*. IN Česká republika ve světě drog. Praha. KLP. ISBN 80-85917-06-8

21. Beck, 2023. *29/1938 Sb.* Dostupné online z: [29/1938 Sb. - Beck-online](#)

nebo živnostenské oprávnění nebo zakázat výkon funkce. Vliv Opiového zákona a následných razantních kroků proti nezákonnému obchodu s psychotropními látkami byl natolik úspěšný, že došlo k výraznému snížení počtu osob toxikomanů v předválečném Československu. Nelze si nevšimnout značné podobnosti paragrafu 19 odstavce 1 a 2 zákona číslo 29/138 s dnešním zákonem číslo 40/2009 Sb. a to konkrétně ustanovením paragrafu číslo 283 a to v téměř identické skutkové podstatě. Rovněž ale také nelze přehlédnout, že dnešní zákonodárce nahlíží na pachatele těchto skutků značně přísněji, než zákonodárce ČSR, protože došlo ke zvýšení trestní sazby v případě smrti a dalších kvalifikovaných znaků až na 18 let.

Situace v protektorátu Čechy a Morava byla typická dvojkolejností v používání právní úpravy. Na jedné straně bylo používáno Německé právo a stále zůstávaly v platnosti zákony ČSR. Pokud nebyl zákon derogován, tato situace platila na území protektorátu do roku 1941, kdy byl Opiový zákon. Na jedné straně bylo používáno Německé právo a stále zůstávaly v platnosti zákony ČSR. Pokud nebyl zákon derogován, tato situace platila na území protektorátu do roku 1941, kdy byl Opiový zákon ČSR nahrazen protidrogovým zákonem německým. Na základě těchto událostí se vyvíjela i atmosféra na drogové scéně území protektorátu Čechy a Morava. Po dobu trvání Protektorátu se toxikomanští delikventi mnohem více než v období ČSR stáhli do podzemní ilegality, taktéž návykové látky byly z důvodu největšího válečného konfliktu všech dob mnohem hůře dostupné, rovněž byly větší represe ze strany okupačních úřadů, které postupovaly vůči toxikomanům značně brutálně a bezohledně, což zajisté mělo vliv na takřka vymizení tohoto problémového jevu během období protektorátu. Charakteristické je, že za války nadále byla v provozu česká protidrogová policie, podřízená německé protidrogové policii.²² I přesto tato fakta nelze nabýt dojmu, že by problematika drog byla během války zcela neznámá. Situace během druhé světové války umožnila následný rozkvět drogové kultury v čase po skončení druhé světové války. Jednalo se především o značné rozšíření preparátů na bázi stimulantů, tyto látky byly hojně používány po celou dobu druhé světové války a to jak na straně Osy, tak na straně Spojenců, především pro vojenské účely. Namátkově lze zmínit například pervitin na straně německých parašutistů a na straně sebevražedných japonských letců. A na straně Spojenců se jednalo například o používání benzedrinu u britských stíhacích letců během bitvy o Velkou Británii.²³

2.2 Trestní zákon číslo 140/1961 a nejvýznamnější související předpisy

Po skončení druhé světové války bylo na území Československa přijato množství zákonů, které měly jako svůj hlavní cíl potlačovat společensky negativní jevy související s návykovými látkami. Charakteristické pro toto období bylo, že zákonodárce upřel svou pozornost na nejvíce rozšířenou a společensky tolerovanou návykovou látku, kterou je a byl až do dnešních dnů alkohol, a problematiku jeho abúzu. Proto byl prvotně v Československu přijat Zákon o **potírání alkoholismu číslo 87/1948 Sb.**²⁴ Tento zákon byl napsán ve smyslu, že pod pojmem potírání alkoholismu jsou podřazena všechna potřebná opatření k potlačení negativních důsledků nadužívání

²² Nožina, Miroslav 2021. DROGY V ČESKO-NĚMECKÝCH VZTAZÍCH V PŘEDVEČER OKUPACE online 15.1. cit. 4.2. 2023 dostupné z [DFB0121_04_tisk.indd \(tmv.cz\)](#)

²³ Ohler, Norman, 2016. Totální rauš drogy ve třetí říši. První vydání. Brno. Host. ISBN 978-80-7491-790-ř

²⁴ Ministerstvo vnitra České republiky. 2022. Zákon o potírání alkoholismu. (online). 15. 2. Dostupné ze [Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky \(mvcr.cz\)](#)

alkoholických nápojů. Konkrétní kroky k eliminaci tohoto celospolečenského problému řešil zákon pomocí těchto opatření: výchovou obyvatelstva ke střídmosti v užívání alkoholických nápojů, výzkumem fenoménu alkoholismu, léčením osob, které propadli závislosti na alkoholu, zavedením zákazu prodeje alkoholu vybraným skupinám obyvatel (jednalo se o osoby mladší 18 let a osoby pod zjevným vlivem alkoholu, kterým bylo mělo být odepřeno další podávání alkoholu). Zákon rovněž zavedl částečnou prohibici, kdy při tanečních zábavách se zakazovalo užívání destilátů a jediný přípustný alkohol byl ve formě piva a vína. Zákon rovněž obsahoval sankce za přestupky a to i ve formě odnětí svobody, zde uvedu dle mého názoru nejzajímavější ustanovení: kdo poskytl osobě mladší 18 let alkohol a to v takové míře, že by to mohlo ohrozit zdraví mladistvého, mohl být odsouzen k tuhému vězení ve výši od 1 měsíce do 6 měsíců. Sankcí odnětím svobody mohla být postižena osoba, která se opakovaně dostávala pod vlivem alkoholu do stavu, ve kterém vyvolala stav veřejného pohoršení, tato osoba mohla být odsouzena do vězení od tří dnů až do 3 měsíců. Význam zákona byl zdůrazněn rovněž tím, že umožňoval povinnou protialkoholní léčbu osobám, majícím komplikace s užíváním alkoholu. Tento zákon byl v platnosti až do roku 1962, kdy byl nahrazen **Zákonem číslo 120/1962 o boji proti alkoholismu**²⁵, který byl v podstatě totožný s předchozím zákonem, zásadní změnou oproti původnímu zákonu bylo zrušení odnětí trestu svobody za přestupky při nakládání s alkoholem a zavedení možnosti omezit osobě mající problémy s užíváním alkoholu nakládat svobodně se svými finančními prostředky. Změnou bylo rovněž to, že v úvodním ustanovení bylo zdůrazněno, že alkoholismus ohrožuje rozvoj a vývoj socialismu a proto se jedná o jev negativní, který zpomaluje rozvoj socialistické společnosti. Negativní stránkou obou výše jmenovaných zákonů bylo, že zcela ignorovaly problematiku nealkoholových drog, absenci v této oblasti vyřešil až Zákon České národní rady o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi z revolučního roku 1989. První reakcí zákonodárců v socialistickém Československu na problematiku omamných a psychotropních látek bylo přijetí Trestního zákona číslo 86/1950 Sb., který byl novelizován zákonem číslo 63/1956.²⁶ A to konkrétně v hlavě čtvrté, trestné činy obecně nebezpečné, kde v paragrafu 197 odstavec 1 se trestného činu dopustil pachatel, který bez povolení vyrobí, doveze, vyveze, jinému opatří nebo přechovává omamné prostředky, případně jedy. Sankce byla v tomto případě stanovena jednak peněžitým trestem a-nebo odnětím svobody až na tři léta. Přísnější sankci zákon předpokládal v případě, že subjekt trestného činu se dopustil skutku ve značném rozsahu, případně způsobil smrt nebo újmu na velkém množství lidí, v takovém případě byl trest přísnější a to od 1 roku až do pěti let. Zákonodárce v tomto zákoně rovněž pamatoval na problematiku prekursoru a výrobního náčiní, tato forma jednání pachatele mohla být sankcionována pomocí paragrafu 198. Tohoto trestného činu se dopustil ten, kdo vyrobil sobě nebo jinému opatřil nebo přechovával předmět, který byl určen k nezákonné výrobě omamných prostředků, trest byl v tomto případě mírnější a to odnětí svobody v maximální výši 2 let.

Trestněprávní sankci toxikomanie bylo možné aplikovat i prostřednictvím paragrafu 186 skutkové podstaty t. č. opilství, jelikož stav nepřičetnosti pachatele mohl být vyvolán kromě užití alkoholických nápojů i jiným způsobem, i požitím nealkoholových drog. Dozor státních orgánů nad oblastí obchodu a distribucí návykových látek byl převzatý z období první republiky a to zákony č. 29 a 137/1938. Ovšem v důsledku modernizace vývoje drog bylo nutné tyto zákony novelizovat, k tomuto kroku československé úřady přistoupily dne 16. 2. 1953, kdy ministerstvo zdravotnictví vydalo vyhlášku určenou místním národním výborům, které vymezily novou úpravu zacházení s drogami. Jednalo se o vyhlášku číslo 283/1953 a na území Slovenska o vyhlášku číslo 316/1953.

²⁵ Beck online, 2023 Zákon o boji proti alkoholismu online 2.1, cit. 4. 2. 2023. Dostupné online z [120/1962 Sb. - Beck-online](#)

²⁶ Zákony pro lidi, 2017, trestní zákoník online 12. 1. cit 4. 2. 2023

-

Uvedené vyhlášky taxativně upravovaly výčet drog a preparátů, které byly podřízeny státní kontrole, rovněž bylo stanoveno, jakým způsobem se může s těmito látkami nakládat, jak se mají správně uskladňovat a jejich značení. Inventury měly být v těchto provozech oproti dřívější úpravě častější a to minimálně na konci každého kalendářního měsíce a kalendářního roku. Na tyto vyhlášky navázaly pozdější vydané vyhlášky ministerstva zdravotnictví z let 1957 a roku 1961, které je podrobně rozváděly. Poté, co Československo přijalo Jednotnou úmluvu o omamných látkách, došlo na našem území k zavedení kontroly evidence trestů v souladu s mezinárodními standardy. Na základě těchto úmluv došlo k přijetí Zákona číslo 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu²⁷. Ten v paragrafu 82 umožňoval vládě vydávat předpisy o jedech škodlivých zdraví. Této možnosti využila vláda Československé socialistické republiky a vydala Vládní nařízení číslo 36/1967 Sb. o jedech a jiných látkách. Toto nařízení rozlišuje tři skupiny závadných látek a to jedy, omamné látky a žiraviny. Vládní nařízení upravovalo nakládání s látkami a to včetně skladování, dovozu a vývozu, zpracování apod. V paragrafu 1 odstavec 2 písmeno b) byla omamná látka definovaná jako látka, u které hrozí nebezpečí zhubného návyku nebo vzniku psychických změn nebezpečných osobě, která tuto látku požila, případně společnosti, a zároveň se jedná o látku uvedenou v seznamu omamných látek. Ministerstvo zdravotnictví mělo kompetence vydávat seznam omamných látek i jejich změny a doplňky ve Sbírce zákonů. Ministerstvo zdravotnictví rovněž mělo pravomoc vydávat speciální povolení k nakládání s drogami. Kromě tohoto zvláštního povolení byla manipulace s těmito látkami velice přísně kontrolovaná a nakládat se skupinami těchto substancí mohla pouze zdravotnická a zvěrolékařská zařízení, dále například vědecká pracoviště atd. Dle paragrafu šest nebylo možné, aby omamné látky byly prodané nebo darované tomu, kdo nebyl oprávněn s nimi zacházet. O jakémkoliv nakládání s látkami bylo potřeba vést důkladnou a přesnou evidenci, rovněž bylo velice důrazně dbáno na to, kdo s uvedenými látkami může manipulovat, byly stanoveny poměrně přísné požadavky na osoby, které musely splnit podmínky zletilosti, být duševně a tělesně v dobrém stavu, odborně erudované a zároveň být přezkoušené komisí ustanovenou krajskými národními výbory. Propracovanější úprava byla obsažena ve Vyhlášce ministerstva zdravotnictví a spravedlnosti č. 57/1976, kterou se provádí vládní nařízení o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví, později novelizováno Vyhláškou ministerstva zdravotnictví a spravedlnosti ČSR č. 146/1980 Sb. a č. 12/1981 Sb. Vyhláška upravovala proces při posuzování omamných látek a jedů, obsahovala jako přílohu seznam látek, které byly klasifikovány do tří kategorií dle jejich zdravotních důsledků.

Na tyto právní předpisy navazoval Trestní zákoník číslo 140/1961 Sb.²⁸, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1961. Jednalo se o zákoník, který byl v platnosti až do 1. ledna 2010, ačkoliv byl během jeho působnosti mnohokrát novelizován. Pokud se jedná o drogovou problematiku, byla upravena opět v hlavě čtvrté nazvané trestné činy obecně nebezpečné, konkrétně v paragrafech 187 a 188 a v obecném ustanovení 195. V § 187 bylo, že kdo bez povolení vyrobí, doveze, vyveze, jinému opatří nebo přechovává omamné prostředky nebo jedy, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem. Oproti předchozí úpravě v zákoně z roku 1950 došlo k mírnějšímu snížení trestní sazby a to konkrétně o jeden rok. Naopak u kvalifikované skutkové podstaty byla dle 187 odst. 2 uvedena v plném znění: Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, b) získá-li takovým činem značný prospěch, nebo c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na

27. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR, 2023. O péči o zdraví lidu. Online. 16. 2. cit. 19.2 dostupné z [20/1966 Sb. \(psp.cz\)](#)

28 Ústav pro studium totalitních režimů, 2021. Trestní zákon online 15.1 cit. 4. 3. 2020. Dostupné z [140. Trestní zákon ze dne 29. listopadu 1961 \(ustrcr.cz\)](#)

zdraví více osob nebo smrt. Došlo k výraznému zpřísnění sankce a to jednak zvýšením horní hranice trestní sazby na 8 let, jelikož původní hranice byla 5 let odnětí svobody, a přidáním důvodu podmiňujícího užití vyšší trestní sazby a to spáchání činu jako organizované skupiny. Ohledně trestního činu dle paragrafu 188, který nadále postihoval držení prekurzoru, k výrazné změně nedošlo, ve znění pouze v případě sankce bylo možné uložit kromě trestu odnětí svobody nově nápravné opatření případně propadnutí věci. Jak uvádí komentářová literatura k Trestním zákoníku 141/1961 Sb., jednalo se o ohrožovací trestný čin, který byl dokonán již vyroběním nebo opatřením předmětu, přitom nebylo rozhodné, z jakého důvodu pachatel předmět držel. Zajímavou změnu provedl zákonodárce ve skutkové podstatě trestného činu opilství, kde došlo ke změně v tom smyslu, že opilství bylo nadále možné spáchat pouze po intoxikaci alkoholem. Oproti trestnímu zákoníku z roku 1950 došlo ke tvrdšímu postupu ve vztahu k uživatelům drog. Na tomto ustanovení můžeme vidět, že zákonodárce zvolil odlišný přístup k uživatelům drog než k uživatelům alkoholu. Již zanedlouho se ovšem ukázalo, že v praktickém právním životě je legislativa naprosto nedostatečná, uživatelé drog si uvědomili, že seznam omamných látek obsažený v příloze č. 3 Vyhlášky č. 57/1967 je značně neúplný, například seznam obsahoval látku amfetamin, ale značně podobnou substanci pervitin (methamfetamin) už nikoliv. Na seznam omamných látek byl přidán až v roce 1984, přitom jeho výroba je zaznamenána v ČSSR už od roku 1977. Podobný problém se vyskytl i u volně prodejného léku Analogonu, který byl zneužíván toxikomany a k jeho přidání na seznam a stažení z volného prodeje došlo až v roce 1987.

Další problém v oblasti prosazování zákona orgány činnými v trestním řízení a zvláště policejním orgánem byl způsoben okolnostmi, že narkomané mohli dle platné právní úpravy držet beztrestně drogy pro svou vlastní osobní potřebu. Do konfliktu se zákonem se uživatel dostával až v okamžiku, kdy drogy začal prodávat apod. Policejní orgány se začaly postupovat v této oblasti značně kreativně a k vyřešení složité důkazní situace v případě, kdy bylo těžko prokázat, jestli se jedná o pouhou držbu či distribuci a proto se příslušné orgány začaly narkomany stíhat pomocí jiných paragrafů trestního zákona. Populární bylo například stíhání za příživnictví, neboť převážná většina toxikomanů neměla řádné zaměstnání, maření způsobilosti k branné službě apod. Dalším významným problémem bylo, že stávající úprava neřešila problematiku šíření toxikomanie. Jediný případný postih takového jednání mohl být proveden, pokud se jednalo o osobu mladší 18 let, prostřednictvím ohrožování mravní výchovy podle § 217 Tr. zák. Dne 1. ledna 1989 nabylo účinnosti Nařízení vlády ČSR č.192/1988 Sb. o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví, tímto nařízením bylo derogováno Vládní nařízení č.56/1967 a Vyhláška číslo 57/1967 Sb. Došlo k podstatnému rozšíření seznamu drog v příloze č. 3 Nařízení vlády. Další podstatnou změnou v oblasti legislativy, týkající se drogové problematiky, bylo přijetí Zákona číslo 37/1988 Sb. o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi²⁹, zákon nabyl účinnosti dne 1. 7. 1989. Zákon umožňoval vyhledávat toxikomany při každé činnosti, kdy mohli ohrožovat život nebo zdraví osob, případně způsobit škodu na majetku apod. K provedení tohoto zákona byla přijata Vyhláška číslo 187/1989 Sb., kde bylo definováno, že jinou návykovou látkou než alkoholem jsou omamné látky, psychotropní látky a jiné chemické látky, které jsou způsobilé vyvolat závislost na nich, mají potenciál poškozovat lidské zdraví a vedou k jiné toxikomanii, než je alkoholismus. Rovněž zákon řešil problematiku kouření tabáku, zákonodárce označil tabakismus jako jinou formu toxikomanie, která může způsobit škody na zdraví kuřáků i osob nekuřících, bezprostředně vystavených účinkům kouření. Osoba závislá na alkoholu nebo jiné návykové látce byla definována jako jedinec,

29 Wolters Kluwer, 2020. O ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi online 13. 2. cit 4. 3. 2023. Dostupné ze [Zákon 37/1989 Sb. - o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi úplné a aktuální znění | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.](#)

-
který není ochoten se trvale vyvarovat nadměrného nebo jinak škodlivého užívání, a tím si způsobuje vážné poškození zdraví nebo vážně narušuje společenské vztahy. Zákon rovněž vymezoval přesné postupy ohledně omezovacích opatření, postupy organizací, rovněž sankce pro případ nesplnění zákazu a omezení a to jak pro fyzické osoby, tak pro organizace. Na sklonku socialistického režimu byla konečně přijata právní úprava, která řešila problematiku drog komplexně, ne a pouze fenomén alkoholismu, jako předchozí Zákon číslo 120/1962.

Nově přijatá právní úprava měla nepochybně větší potenciál pomáhat chránit společnost před návykovými látkami, nicméně její přijetí přišlo velice pozdě, na prahu revolučních změn, které přinesly otevření hranic, změnu ve struktuře společnosti a zákon, který byl modelován na společenské podmínky Československé socialistické republiky, byl v nových podmínkách demokratického státu brzy naprosto nedostatečný a zastaralý. Po revoluci v roce 1989 došlo v oblasti drogové legislativy k množství změn, především bylo po krátkém čase očividné, že právní úprava drogové problematiky neodpovídá mezinárodním závazkům, ke kterým se nově vzniklá Česká republika hlásila. Bylo potřeba provést velkou novelizaci trestního zákona, ke které došlo několika dílčími novelami a to ze dne 1. 7. 1990, 1. 1. 1994, 1. 1. 1994 a konečně novelou ze dne 29. 6. 1995. Zásadní úprava byla stále obsažena v paragrafu 187 a 188, u trestného činu došlo ke zvýšení horní hranice trestní sazby v případě společensky škodlivějšího následku a to v případě šíření, prodeje apod. jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin vůči osobě mladší 18 let. Ještě přísnější sankce 8 - 15 let odnětí svobody hrozila pachateli v případě, že uvedeným jednáním spáchal těžkou újmu na zdraví více osobám, případně smrt osoby, a pokud se uvedeného jednání dopustil ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Těmito změnami zákonodárce reagoval na otevření hranic a následnému pronikání skupin organizovaného zločinu na území našeho státu. Taktéž bylo nutné zpřísnit trestněprávní sankce, jelikož drogový problém na začátku 90. let 20. století byl v České republice hojně rozšířený a to především v důsledku s právě uvedeným otevřením hranic České republiky, nově nabytou svobodou v právním státě a hladem obyvatelstva po všem novém a neobjeveném. Do této společenské nálady experimentování s drogami velice dobře zapadalo. Taktéž došlo ke změně v názvu skutkových podstat, nově se jednalo o nedovolenou výrobu a držení omamných prostředků a psychotropních látek a jedů, rovněž byl doplněn znak provedení trestného činu 187.

I v důsledku výše uvedených důvodů došlo i k vytvoření zcela nové skutkové podstaty trestného činu a to pod paragrafem 188a Šíření toxikomanie. Naplnění skutkové podstaty se dopustil ten, kdo sváděl jinou osobu ke zneužívání jiné návykové látky, než byl alkohol, nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří. Dle tehdy přijímaného právního názoru se jednalo o i podněcování ke zneužívání látek, tehdy běžně volně prodejných, ale zneužívaných k navozování změněného stavu vědomí, například různé typy organických rozpouštědel (toulén, aceton apod.). Zákonodárce v novele trestního zákoníku z roku 1990 nově provedl legální definici pojmu návyková látka a to v paragrafu 89 odstavci 13 a to následovně: Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobitelné nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Pod pojmem omamná látka, psychotropní látka a jed se nadále ve smyslu paragrafu 187 posuzovaly pouze látky taxativně uvedené v příloze 1, 3, 4 Nařízení vlády ČSR číslo 192. Toto nařízení vlády bylo aktualizováno vládou České republiky č. 182/1990, č. 33/1992 a č. 278/1993, pokud osoba manipulovala bez povolení s jinou látkou, než která zde byla uvedena, nejednalo se o trestný čin ve smyslu ustanovení 187 tr. zák. Změnou prošel rovněž delikt opilství, kde se zákonodárce vrátil k původnímu pojetí, jak bylo upraveno v trestním zákoníku z roku 1950 a

nově bylo možné použít privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu nejenom na případy intoxikace alkoholem, ale i v případě užití nealkoholových drog. Závěr těchto novel byl v roce 1997 doplněn trestným činem 187a, který postihoval držení drog v množství větším než malém pro vlastní potřebu.

Kromě novel trestního zákoníku byl přijat i zcela nový zákon o návykových látkách, tato právní norma dávala ministerstvu zdravotnictví například pravomoc vykonávat dozor nad dovozem a vývozem návykových látek a prekursorů a rovněž monitorovat jejich domácí produkci. Zákon v sobě zahrnul všechny doposud platné normy a zároveň také kompletní seznam návykových látek a také rovněž zvláštní povinnosti, které je potřeba plnit při nakládání s nimi. Například se jednalo o povinnost pěstitelů máku a konopí se nařizovalo povinně hlásit pravděpodobnou úrodu i konečný stav úrody těchto plodin a rostlin. Další legislativní novinkou přijatou nejenom ve spojitosti s bojem proti drogám, ale dalším nezákonným aktivitám, byl přijatý zákon nazývaný jako Zákon proti praní špinavých peněz, proti nezákonné legalizaci zisků z trestné činnosti, který byl přijatý v červnu 1996. Zákon zaváděl povinnost pro finanční ústavy ztotožnit strany obchodu, jestliže objem transakce přesáhnul 500 tisíc Kč. Zároveň byla zavedena povinnost uvedených institucí registrovat transakce do pěti dnů, podezřelé obchody, kde byla částka provedeného obchodu vyšší než 500 tisíc Kč. Zároveň byl kromě uvedených změn v trestním zákoníku a jiných souvisejících předpisech novelizován částečně trestní řád Zákon číslo 141/1961 Sb., aby odpovídal požadavkům nastalé nové doby, především pro účely Policie České republiky byla přijata změna ve formě možnosti zadržet zásilku (paragraf 86), otevřít zásilku (87), případně zaměnit zásilku dle § 87. Další možnosti policejnímu orgánu v řešení drogové kriminality poskytnul paragraf 159a, kde zákonodárce v podstatě obešel základní zásady trestního řízení a to zásadu oficiality a legality, která umožňovala PČR se svolením dozorujičího státního zástupce odložit zahájení trestního stíhání na nezbytnou dobu, nejdále však na dva měsíce a to i opakovaně. Tento krok umožnil legálně sledovat zásilku, která obsahovala OPL. Další podstatnou změnou bylo zavedení možností krycích dokladů pro příslušníky PČR (§34), možnost použít agenta, dle § 34b a dále dle § 34c získaly orgány činné v trestním řízení možnost použít předstíraný převod věci, který byl zvláště účelný v případě získání důkazního materiálu proti překupníkům drog. Tato modernizace trestního řádu byla zakončena přijetím institutu o utajovaném svědkovi dle §55 odstavec 2, který umožnil utajovat podobu svědka a případně svědčit neveřejně bez rizika konfrontace s obžalovaným. Rovněž se jednalo o nutnou změnu, protože velká většina organizovaných skupin, zabývajících se obchodem s drogami, je extrémně nebezpečná a pro případného svědka je výpověď proti členům těchto skupin krajně riziková. Na závěr této kapitoly lze konstatovat, že v socialistickém Československu pod vládou Komunistické strany Čech (KSČ) byl problém ohledně nealkoholových drog dlouhodobě podceňovaný. Hlavním důvodem tohoto stavu bylo, že drogová závislost, respektive samotné užívání drog, nebylo v souladu s tehdy vládnoucími společenskými normami a takzvanou socialistickou morálkou, kdy na konzumaci drog se pohlíželo jako na něco úpadkového, což není slučitelné s chováním řádného socialistického občana a bylo to v tehdejší diskurzu vnímáno jako něco, co je možné provozovat pouze na prohnilém kapitalistickém západě. Proto byla legislativa v této oblasti pomalá a poměrně málo propracovaná, což je obzvláště zarážející ve srovnání s promyšlenou a pokrokovou právní úpravou zabývajících se užíváním alkoholu a navazujících negativních jevů pro společnost.

Po revolučním roce 1989 musel český zákonodárce urychleně reagovat množstvím novelizací stávajících právních předpisů, včetně vytvoření nových zákonů souvisejících s problematikou užívání omamných a psychotropních látek. Nutno podotknout, že některé změny byly značně

pomalé a reakce na rozbujelou drogovou scénu byla poměrná těžkopádná, navíc i pro orgány činné v trestním řízení bylo poměrně složité bojovat s protivníkem, který byl značně organizovaný, využívající různorodých i značně konspirativních metod, disponující velkým finančním kapitálem, což se týkalo nejenom českého podsvětí, ale různých typů všemožných mafií, ať už se jednalo o ruskou, ukrajinskou, italskou apod. Značná proměna ve způsobu páchání zločinů, zvýšená brutalita a bezohlednost pachatelů trestné činnosti a rozvoj nových forem kriminality nakonec vedly zákonodárce k přijetí úplně nového pramene trestního práva, což byl Zákon číslo 40/2009 Sb., o kterém bude detailněji pojednáno v následující kapitole.

2.3 Trestní zákoník číslo 40/2009 Sb. a související předpisy

Vytvoření nového Trestního zákona číslo 40/2009 Sb. autorským kolektivem vedeným profesorem Pavlem Šamalem je možné vedle přijetí zvláštních zákonů (například Zákona o trestní odpovědnosti mládeže a trestní odpovědnosti právnických osob) vnímat jako jednu ze stěžejních změn v českém trestním právu od revolučního roku 1989. Ke změnám došlo v porovnání s předcházející právní úpravou obsaženou v Zákoně 141/1961 Sb., legislativec provedl množství změn a to například v částech týkajících se trestného činu, kde došlo ke změně na formální pojetí t. č., přičemž předchozí pojetí bylo materiální, systematiky trestu i jednotlivých skutkových podstat trestných činů. Pokud se jedná o problematiku drogové kriminality, nebyly provedeny žádné revolučnější změny v důvodové zprávě k Trestnímu zákoníku č. 40/2009 Sb., zákonodárce avizoval následující změny oproti původnímu zákonu a to tohoto smyslu: došlo ke zvýšení počtu drogových trestných činů (předchozí úprava obsahovala 4 trestné činy, nová úprava 5 t. č.) .Jednotlivé skutkové podstaty si důkladněji rozebereme a provedeme zároveň srovnání s předchozí právní úpravou.

První trestný čin ve skupině tzv. drogových deliktů je zachycen asi v nejdůležitějším paragrafu 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. Uvedené jednání bylo v předchozím trestním zákoníku upraveno v t. z. č. 141/1961 Sb. v paragrafu 187 elementární znění skutkové podstaty t. č. - podle § 283 tr. zákoníku včetně sazby odnětí svobody zůstalo naprosto totožné. Toto ustanovení prohlašuje za trestné následující způsoby nakládání s omamnou a psychotropní látkou, prekursory, přípravky obsahujícími omamnou a psychotropní látku a jedy, pokud se jedná o nakládání neoprávněně: (a) výrobu, (b) dovoz, (c) vývoz, (d) průvoz, (e) nabídku, (f) zprostředkování, (g) prodej, (h) jiný způsob opatření jiné osobě, (i) přechovávání pro jiného. Pokud se jedná o kategorii t. činu, v prvním odstavci se jedná dle § 14 Trestního zákoníku 40/2009 Sb. o přečin, naopak pokud se pachatel dopustil t. č. dle odstavce 2, 3, 4 v rámci kvalifikované skutkové podstaty, jedná se o zločin, respektive zvlášť závažný zločin. Pokud se jedná o kvalifikované jednání v této skutkové podstatě, vnesl zákonodárce následující změnu: zákon umožňuje uložit přísnější trest pachateli v případě, že byl v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán (§ 283 odst. 2 písm. b). Uvedené ustanovení umožňuje potrestat pachatele, který se tohoto jednání speciální recidivy dopouští opakovaně. Dle judikatury Nejvyššího soudu se o případ speciální recidivy pachatele jedná i v případě, že minulé odsouzení nebylo přímo za trestný čin dle § 283 odst. 1 Tr. zákoníku, ale za obdobný t. č. podle § 187 odst. 1 Tr. zákoníku. NS soud došel k závěru, že podstata t. č. je v obou případech takřka totožná, což se týká jak objektu, na který pachatel trestného činu útočí, tak rovněž i formy jednání. V podobě objektivní stránky je stejná, proto soud dospěl k závěru, že vzhledem k návaznosti staré a novější úpravy je možné použít

skutkovou podstatu dle §283 i na odsouzeného dle §187 Tr. zák.³⁰ Dále došlo ke změně v terminologii označující rozsah t. č. V Trestním zákoníku se používal termín ve větším rozsahu, což pro pachatele mělo trestněprávní důsledek v použití vyšší trestní sazby (§ 187 odst. 2 písm. a), § 187a odst. 2, § 188 odst. 2 písm. a)). Kvalifikované skutkové podstaty drogových trestných činů v t. z. tento znak znají taktéž, ale mimo tento znak přibyl i „značný rozsah“ a také „velký rozsah“ (§ 283 odst.2 písm. c), § 283 odst. 2 písm. d), § 283 odst. 3 písm. c), § 283 odst. 3 písm. d), § 284 odst. 3, § 284 odst. 4, § 285 odst. 3, § 285 odst. 4, § 286 odst. 2 písm. b), § 286 odst. 2 písm. c)). Přitom značný rozsah je menší než velký rozsah. Pokud se jedná o výklad termínu ve velkém rozsahu, byl tento předmětem zkoumání ještě v době účinnosti t. z. 140/1961.

Před rokem 2010 soudci NS došli k závěru, že tento znak je naplněn na jedné straně množstvím OPL, ale také na druhé straně stupněm její kvality a čistoty. Při posuzování těchto měřítek je také ale nutné posoudit, jaký vliv na život a zdravotní stav může tato látka mít. Pokud se jednalo o množství, mělo toto výrazně překračovat množství látky, kterou pro svojí osobní potřebu potřebuje klasický narkoman a přitom být natolik velké, aby její množství mohlo ohrozit na životě případně zdraví větší okruh osob. Za okolnost, kterou nelze při hodnocení opomenout, byla označena hodnota takové látky. Pro naplnění skutkové podstaty t. č. ve větším rozsahu je naprosto dostačující splnit jeden z výše uvedených znaků. V aplikační praxi se po zavedení nového Trestního zákoníku č.40/2009 Sb. objevil poměrně velký problém v případě výkladu termínu „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ a to v tom smyslu, že různé soudy tyto termíny vykládaly značně odlišně. K těmto komplikacím nepomohlo ani to, že NS neměl v počátku rozhodování na problematiku stejný názor, respektive jednotlivé senáty rozhodovaly v této otázce značně odlišně. Za účelem právní jistoty a vyřešení tohoto problému zasedl velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu.³¹ Došel k závěru, že pro splnění znaků t. č. spočívajícím v nedovolené výrobě a jiném nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy „ve větším rozsahu“, „ve značném rozsahu“ a „ve velkém rozsahu“ ve smyslu § 283 odst. 2 písm. c), d), odst. 3 písm. c), d) Tr. zákoníku je vodítkem jistý násobek takového množství OPL, které je dle Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., ve znění Nařízení vlády č. 4/2012 Sb., označeno jako „množství větší než malé“. „Větším rozsahem“ je pak desetinásobek množství většího než malého, „značným rozsahem“ je desetinásobek takto určeného většího rozsahu a „velkým rozsahem“ je desetinásobek takto určeného značného rozsahu. Základem pro toto určení by měl být násobek množství účinné látky, vymezeného jako množství větší než malé stanovené Nařízením vlády číslo 467/2009 Sb. Pouze v případě, když nebylo možné zjistit přesné množství účinné látky, například když byla OPL již zkonsumována jejími uživateli toxikomany, lze vycházet z celkového množství směsi obsahující OPL, kterou pachatel neoprávněně vyrobil, dovezl, vyvezl, provezl, nabídl atd. Ve smyslu ustanovení § 283 odst. 1 tTr. zákoníku, nejsou-li zde pochybnosti o tom, že pachatel vyrobil nebo jinak nakládal s drogou v její obvyklé kvalitě. Velký senát zároveň určil, že jistý rozsah látky (větší, značný, velký) v případě paragrafu 283 odstavce 1 nelze posuzovat izolovaně pouze s ohledem na množství drogy, kterou subjekt t. činu vyrobil nebo s ním jinak nakládal v rozsahu ustanovení paragrafu 283 odstavce 1, ale při stanovení se posuzují i další okolnosti, jež brala na zřetel i dosavadní soudní judikatura (viz výše). Proto nelze vyloučit v jednotlivém soudním rozhodování, jestliže to nevylučují ani ostatní okolnosti případu, nelze vyloučit, aby byl příslušný zákonný znak, který se dotýká množství drog, předpokládá užití více přísné právní kvalifikace, a který vyjadřuje rozsah spáchání trestného činu, naplněn, jestliže pachatel vyrobil, dovezl, vyvezl, provezl, nabídl nebo jinak nakládal s takovým

30 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 418/2012, ze dne 16. 5. 2012

31 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 1003/2012, ze dne 27. 2. 2013

množstvím drogy. Za krátkou dobu po vydání tohoto judikátu do tohoto procesu výkladu ustanovení množství OPL významně zasáhl Ústavní soud a to svým nálezením ze dne 27. 7. 2013,³² kde v pozici negativního zákonodárce zrušil části Ustanovení 289 odst. 2 a navazující část Nařízení vlády číslo 476/2009Sb., které obsahovalo rovněž tabulku vymezující množství větší než malé u jednotlivých druhů omamných a psychotropních látek. V souvislosti s tímto rozhodnutím ÚS se vynořila otázka, zda je možné nadále používat v aplikační praxi zásadu jistého násobku množství účinné látky či směsi OPL jako základního kritéria pro odstupňování jednotlivých úrovní rozsahu činu; a hodnoty OPL ze zrušené části Nařízení vlády č. 467/2009 Sb. jako výchozí hodnoty pro takové odstupňování. Nejvyšší soud rozhodl usnesením, že uvedené kritérium je možné stále aplikovat a to především z důvodu, že neexistuje dle názoru soudu žádný jiný model, který by naplnil vysvětlení pojmu „rozsahu“ a který by zákon uplatnil pro rozlišování množství páčání trestné činnosti v souvislosti s výrobou, distribucí či jinou manipulací s omamnou psychotropní látkou. V další rozhodovací činnosti NS připustil jako další možnost použití pro stanovení výchozích hodnot tabulku orientačních hodnot množství většího než malého OPL, obsaženou v příloze ke Stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013, ze dne 13. 3. 2014, podrobněji rozebranou v další části.

Další změnou prošlo ustanovení pojednávající o Testném činu dle §283 odst. 2 písm. d) spáchání skutku vůči dítěti. V Trestním zákoníku z roku 1961 byla tato problematika řešena v paragrafu 187 vůči osobě mladší 18 let (§ 187 odst. 2 písm. b)), případně vůči osobě mladší 15 let (§ 187 odst. 3 písm. b)). I nadále zákon uznává nutnost chránit děti před nebezpečím plynoucím z drog, ale nově ji podmiňuje spácháním trestného činu v určitém kvantitativním počtu a to ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let. Ve stanovování § 283 odst. 2 písm. d) a v § 283 odst. 3 písm. d) jednání se dopustí „ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let“. Pokud se jedná o naplnění znaku „větší rozsah“, použije se judikatura, která byla v textu rozebrána výše ohledně rozsahů drogových trestných činů. Dalším změnou prošel znak v ustanovení paragrafu 283 odst. 3 písm. b), případně prospěch velkého rozsahu (§ 283 odst. 4 písm. b)), který byl v předchozím zákoníku 140/1961 upraven v § 187 odst. 3 písm. a) a prospěch velkého rozsahu (§ 187 odst. 4 písm. b)). K použití vyšší trestní sazby bylo získání většího finančního prospěchu, rozsah tohoto pojmu byl obsažen ve výkladovém paragrafu 89 odst. 11 Tr. zák., kde se značným prospěchem rozuměl prospěch v celkové výši nejméně 500 tisíc Kč a prospěchem velkého rozsahu byl prospěch ve výši alespoň 5 milionů Kč. Použití tohoto znaku bylo v právní praxi značně komplikované, především z toho důvodu, že Nejvyšší soud ve svém judikátu vyslovil názor, že pro stanovení výše prospěchu je nutné od částky, kterou pachatel t. č. získal, odečíst náklady, které pachatel musel na nákup látky³³ použít. Pro ilustraci lze uvést modelový příklad: pachatel nakoupil látku pervitin (methamphetamin) v celkovém množství 1 kilogram za cenu 200 tisíc Kč, kterou následně prodal za částku 600 tisíc Kč dalšímu překupníkovi drog. Znak značné škody by nebylo možné použít, protože po odečtení nákladů na koupi drogy je čistý profit pachatele pouze 400 tisíc Kč. Naopak v novém Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. došlo ke zpřísnění tohoto znaku v tom smyslu, že už není nutné k naplnění příslušné kvalifikované skutkové podstaty není nutno stanovené výše prospěchu skutečně dosáhnout, ale stačí, pokud pachatel dané výše prospěchu dosáhnout pouze zamýšlel, a zároveň tento jeho úmysl může směřovat k

32 Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, ze dne 23. 7. 2013.

33 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 207/2005, ze dne 22. 2. 2005

získání uvedeného prospěchu jak pro sebe, tak i pro jinou osobu. Odpadl tedy problém skutečného obohacení konkrétního překupníka, jako tomu bylo v uvedeném případě výše. Částky, odpovídající spodním hraničním těchto úrovní prospěchu, zůstaly stejné, tedy 500 000 Kč u značného prospěchu a 5 000 000 Kč u prospěchu velkého rozsahu (§ 138 Tr. zákoníku), avšak k jejich změně došlo dne 1. 10. 2020 novelou č. 333/2020 Sb., kdy došlo po 10 letech ke zvýšení hranic škod, prospěchu apod. a to v tom smyslu, že nově byla stanovena hranice značného prospěchu částkou 1 milion Kč a velký prospěch částkou 10 milionů Kč, došlo tedy ke zdvojnásobení těchto částek.

Dalším případem, kdy je použita vyšší trestní sazba u trestného činu § 283 je důvod, že pachatel způsobil činem těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob (§ 283 odst. 4 písm. a)). I v tomto znaku t. č. proběhlo určité posílení represe vůči pachateli, protože dřívější znění v Trestním zákonu č. 140/1961 Sb. v ustanovení § 187 odst. 4 písm. a) tr. Zák. bylo stanoveno, jestliže pachatel způsobil činem těžkou újmu na zdraví více osob, tento znak judikatura vykládala jako těžké poškození zdraví nejméně tří osob. Pokud se jedná o možnost sankce za tento trestný čin, nový Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. zavedl možnost postihu ve formě peněžitého trestu, který může být uložen samostatně, anebo vedle jiných trestů a to v prvním odstavci t. č. 283. Pokud ale bude tento trest uložen bez jiných trestů, tedy samostatně, je potřeba dodržet limity pro uložení peněžitého trestu podle § 67 odst. 3 Tr. zákoníku, tedy že jako samostatný trest může být peněžitý trest uložen, jen jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a v poměrech osoby pachatele uložení jiného trestu není třeba. Pokud se jedná o jednání v odstavci 2, 3, 4, umožnil zákonodárce nově možnost propadnutí majetku. Tento druh trestu je především v kvalifikovaných skutkových podstatách obzvláště žádoucí, protože především pro členy zločinných organizovaných skupin, pro které je obchod s drogami v podstatě svého druhu podnikáním, může mít trest propadnutí majetku citelnější dopad než trest odnětí svobody a to z toho důvodu, že trest odnětí svobody vnímají jako jisté riziko svého nezákonného podnikání, jehož primárním cílem je právě materiální zabezpečení pachatelů této t. činnosti. Rovněž ve čtvrtém odstavci § 283 trestného činu provedl zákonodárce zpřísnění v porovnání s ustanovením § 187 odst. 4 Tr. zák. A to ve smyslu zvýšení horní hranice trestní sazby z 15 let na 18 let. Důvodem této změny bylo, že došlo v novém trestním zákoníku ke zvýšení maximální výše trestu z 15 let na 20 let.

Příprava tohoto trestného činu je trestná obecné předpoklady trestnosti jsou stanoveny v paragrafu 20 Tr. zákona, příprava je definována jako vývojové stadium trestného činu, spočívajícím v úmyslném vytváření podmínek pro jeho spáchání, zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému trestnému činu. Trestnost přípravy je oproti pokusu, který je trestně postižitelný u všech trestných činů, možná jenom u zvlášť závažných zločinů a to jen po splnění předpokladu, pokud to TZ u určitého trestného činu doslovně určuje a také za podmínky, že nebyl proveden pokus TČ ani dokončení zvlášť závažného zločinu. Pokud se jedná o trestný čin podle paragrafu 283 Tr. zákoníku, je trestná pouze příprava jednání, vypočteného v některé z kvalifikovaných skutkových podstat, tedy směřuje-li příprava k naplnění některé zvlášť přitěžující okolnosti podle § 283 odst. 2, 3, 4. I v předchozím zákoníku č. 140/1961 Sb. byla stanovena trestnost přípravy u kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu podle § 187 Tr. zák.

Další trestný čin, který má souvislost s drogami, je **Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu** dle § 284 Tr. zákoníku. Tento trestný čin spáchá pachatel, který drží bez legálního důvodu drogu v množství větším než malém pro svou osobní potřebu. Předchozí trestní zákoník tento t. č.

upravoval v § 187a o trestném činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů. Nově přijatý Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. přinesl stěžejní změnu v dělení drog na tzv. měkké (konopné drogy) a tzv. drogy tvrdé (všechny ostatní drogy kromě konopných). Za přechování konopných drog je stanovena poloviční trestní sazba oproti ostatním drogám a to konkrétně v § 284 odstavci 1 je horní hranice trestní sazby stanovena na 1 rok odnětí svobody u konopných drog (konopí, hašíš apod.), pokud se jedná o § 284 odst. 2, pro ostatní drogy byla zachovaná původní hranice odnětí svobody na 2 léta jako v zákoníku platném před 1. 1. 2010. K tomuto kroku bylo přistoupeno na základě podnětu odborné veřejnosti, především odborníků z oblasti adiktologie, psychiatrie, psychologie apod. Tato odborná veřejnost dávala zákonodárci podněty, aby bral na zřetel rozdílnou škodlivost různých typů drog a to jednak nebezpečí pro jednotlivce, tak i škodlivost konkrétní drogy pro celou společnost.³⁴ Pokud se jedná o znak množství drogy větší než malé, nový trestní zákoník zachoval dřívější formulaci t. činu a to, že pachatel drogu přechovává „v množství větším než malém“. Uvedený termín se v trestním zákoníku objevil v roce 1998 na základě novely č. 112/1998, tento termín se záhy stal terčem kritiky veřejnosti. Tyto výtky vyvolával nejenom samotný poněkud kostrbatý termín, ale i jeho výklad příslušnými orgány. Před rokem 2010 bylo stanovováno výkladem soudní moci, co se rozumí znakem množství větší než malé, v případě držení OPL pro vlastní potřebu pro rozlišení mezi méně společensky škodlivým přestupkem a závažnějším trestným činem. Pro tyto účely soudy velice často používaly například Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 6/2000, tento pokyn měl v sobě obsaženou tabulku, která obsahovala hodnoty většího než malého množství OPL, které byly na českém drogovém trhu nejvíce zneužívané. Pro účely Policie České republiky byla vypracovaná obdobná metodika a to Pokyn policejního prezidenta č. 39/1998, tyto materiály používaly soudy nikoliv jako závazné, ale jako pomocné hledisko pro jejich rozhodovací pravomoc. Postupem času se ale v soudní praxi prosazovala koncepce, že termín množství větší než malé je potřeba posuzovat jednotlivě u každé návykové látky. Rovněž je potřeba správně posoudit jedinečné okolnosti každého případu a taktéž osobu pachatele uživatele drogy. Zásadní mělo být posouzení účinku drogy na zdraví a psychiku narkomana, určujícím měřítkem bylo určení denní dávky, kterou potřeboval narkoman pro svou osobní potřebu. Trestním právem bylo postihováno držení množství drogy, které převyšovalo pětinasobně až desetinásobně obvyklou jednotlivou dávku běžného konzumenta. Ovšem v právní praxi nebyl stále výklad termínu znaku množství většího než malého jednoznačný, jednotlivé soudy používaly odlišné standardy pro posouzení tohoto termínu. Proto si zákonodárce dal v novém trestním kodexu za cíl stanovit jednotný postup orgánů činných v trestním řízení. Vydal se cestou, že tyto hranice trestnosti budou stanoveny v nařízení vlády. V původním Zmocňovacím ustanovení § 289 odst. 2 TZ bylo určeno, že vláda nařízením stanoví, jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Na základě tohoto zmocnění se vláda usnesla na Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým bylo pro účely trestního zákoníku stanoveno, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Účelem tohoto ustanovení mělo být zvýšit právní jistotu adresátů práva a udělat jednotnou praxi rozhodování soudu. I tento způsob byl ovšem podroben kritice široké veřejnosti, ale i odborníků na trestní právo, kteří měli na uvedenou problematiku rozdílný názor. Přelom v této debatě přinesl náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, ze dne 23. 7. 2013, nabyt účinnosti dne 23. 8. 2013, derogoval část ustanovení § 289 odst. 2 Tr. zákoníku, konkrétně slova „a jaké je množství větší než malé omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů“, a taktéž určil, že ztrácejí platnosti

³⁴Zeman, P. – Štefunková, M. - Trávníčková, I., 2015. Drogová kriminalita a trestní zákoník. První vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-151-6

ustanovení § 2 a příloha číslo 2 Nařízení vlády č. 467/2009 Sb. ÚS svůj nálezný zdůvodnil tím, že část ustanovení, které bylo zrušeno, nebylo v souladu s čl. 39 Listiny základních práv a svobod, a zároveň došlo k porušení čl. 78 Ústavy. Soud měl za to, že došlo k porušení zásady žádný trestný čin bez zákona (nullum crimen sine lege), porušení tohoto principu mělo být spatřováno v tom, že trestní odpovědnost za t. č. podle 284 Tr. zákoníku upravoval nařízení vlády, což je podzákonný právní předpis a přitom nebyla tato problematika upravena alespoň v základních obrysech v trestním zákoníku. Tento názor ovšem nesdílel Ústavní soud jako celek, odlišné stanovisko přednesli ústavní soudci profesor Jan Musil a JUDr. Vladimír Kůrka. Pokud se jedná o soudce Jana Musila, ten uplatnil výhrady vůči převládajícímu názoru ústavního soudu ohledně trestněprávní zásady nullum crimen sine lege. Výtka směřovala proti tomu, že ústavní soud vykládal uvedenou zásadu příliš formalistickým způsobem a nebral ohled i na další podstatné skutečnosti, především realitu právní praxe, kde vznikají každý rok desítky nových substancí, které jsou zneužívány jako OPL. Legislativní proces formou novelizace zákona, který by na uvedené změny mohl dynamicky reagovat, je ovšem mnohem složitější, a to především po stránce časové, než poměrně pružná úprava pomocí vládního nařízení. Obdobné stanovisko zaujal ohledně striktního vyložení principu žádný trestný čin bez zákona i soudce Vladimír Kůrka, který především argumentoval, že v jiných případech ÚS tento postup, kdy je zákon doplněn nařízením vlády, toleroval. Rovněž je ale nutné poznamenat, že v odůvodnění nálezu ÚS bylo zdůrazněno, že uvedenou skutečnost lze uplatnit pouze v budoucnosti a ne ve skutcích, které se staly před nabytím této změny. A také není zapotřebí přijmout novou právní úpravu jako náhradu za zrušené nařízení vlády, protože výklad pojmu množství větší než malé provede aplikační praxe soudu, k čemuž opravdu za nedlouho došlo rozhodnutím Nejvyššího soudu a to stanoviskem sp. zn. Tpjn 301/2013, vydaném dne 13. 3. 2014. Tímto stanoviskem soud dospěl k názoru, že množství větší než malé v paragrafu 284 odst. 1, 2 Tr. zákoníku je takové množství OPL, které vícekrát dle stupně ohrožení pro lidské zdraví a život v závislosti na konkrétní látce převyšuje obvyklou dávku průměrného konzumenta OPL. Součástí stanoviska NS byla zároveň příloha, která stanovila přibližné množství většího než malého u některých typů OPL, zároveň ale stanovil, že tuto tabulku není možné brát příliš dogmaticky a jedná se spíše o podpůrný nástroj soudu, který musí v jednotlivých případech posoudit, jestli se jedná o prvokonzumenta či toxikomana v pokročilém stadiu drogové závislosti, případně další okolnosti případu ovlivňující nebezpečí ohrožení života a zdraví uživatele. Tento závěr soudu lze pokládat za správný, protože například u drogy pervitinu je stanovena držba do 1,5 gramu jako přestupek, nad toto množství by se mohlo jednat i v závislosti na čistotě látky o t. č. Přitom poživatel dlouhodobě závislý na této látce ji pro svou potřebu může potřebovat i v množství 3 gramy a více. Kromě znaku množství většího než malého NS v uvedeném stanovisku provedl výklad znaku „přechovávání pro vlastní potřebu“, a to tím stylem, že k naplnění uvedené skutkové podstaty stačí pouhé držení OPL bez zákonného povolení pro svou osobní spotřebu, přitom není podstatné, jestli ji má pachatel přímo u sebe. Přechovávání „pro vlastní potřebu“ je, že taková látka je určena pro osobní potřebu pachatele a ne pro jinou osobu, v takovém případě by se jednalo o t. č. dle § 283 odstavec 1 Tr. zákoníku. Zároveň musí jít o takové množství, které převyšuje obvyklou dávku pro konzumenta, protože pouhé držení jedné dávky použitím není přechováváním, ale jen tzv. spotřební držbou, což není možné postihnout jako t. č., ale pouze jako přestupkové jednání. Oproti původní právní úpravě v zákoníku č. 140/1961 obsahuje § 284 dvě kvalifikované skutkové podstaty a to na základě klíče, který už byl popsán, tykajícího se rozsahu jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Dále byl zařazen odstavec 3 trestající pachatele, kteří pro svou osobní vlastní spotřebu neoprávněně přechovávají OPL, a tohoto činu se dopustí ve větším rozsahu. Zákonodárce učinil spodní hranici

-

mírně represivní, když došlo ke snížení z 1 roku na 6 měsíců, naopak horní hranice zůstala stejná a to 5 let. U přechovávání OPL pro vlastní potřebu ve značném rozsahu (§ 284 odst. 4) je stanovena trestní sankce v trvání dvou až osmi let odnětí svobody, u této nové okolnosti naopak došlo k výraznému zpřísnění. Trestní zákoník v případě jednání pod odstavcem 3 a 4 § 284 nerozlišuje mezi drogou konopnou a ostatními OPL. Na závěr rozboru tohoto paragrafu je účelné provést doplnění nových trestů, které lze za trestný čin dle § 284 Tr. zákoníku uložit jako tresty samostatné. Jedná se o trest zákazu činnosti a propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 284 odst. 1, 2), případně peněžité trest (§ 284 odst. 3).

Další trestný čin je úplnou novinkou v trestním zákoníku, který předchází právní úprava neznala. Jedná se o t. č. dle § 285 **Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku**. Tato skutková podstata umožňuje stíhat nezákonné pěstování rostlin a hub, ze kterých je možné připravit drogu, pro svou osobní potřebu v množství větším než malém. K této novince přistoupil zákonodárce z toho důvodu, aby odlišil jednání, které je méně společensky škodlivé od jednání pro společnost nebezpečnější a to z důvodu, že §285 je možné použít pouze v případě, pokud rostliny nebo houby používá pro vlastní potřebu. V případě, že byla droga určena pro další použití třetím osobám, bude i nadále takové jednání posuzováno jako t. č. podle § 283 nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. I jako v případě přechování omamné a psychotropní látky a jedů se dělá rozdíl mezi konopnou drogou a ostatními rostlinami a houbami, přitom v případě pěstování konopí je trestní sazba stanovena na dobu maximálně 6 měsíců, v případě hub a dalších rostlin se jedná o trest ve výši až 1 roku. Pokud je t. č. spáchaný ve větším (odstavec 3) či značném (odstavec 4) rozsahu, tak se analogicky jako v ustanovení § 284 nerozlišuje mezi konopím a ostatními OPL, v porovnání s § 284 jsou celkové sankce za tento t. č. mírnější. V počátku existence nové úpravy se vyskytly pochybnosti jak uvedené ustanovení vykládat, a to na základě rozdílných rozhodnutí jednotlivých soudů včetně senátu NS. Jako reakci na tento stav nejvyšší státní zástupce podal podnět předsedkyni Nejvyššího soudu, aby NS zaujal závazné stanovisko, a to kdy se jedná o přípravu, kdy se jedná o znak pro vlastní potřebu apod. Trestní kolegium NS vydalo v návaznosti na tento podnět stanovisko, ve kterém stanovilo³⁵, že neoprávněným vypěstováním rostliny konopí, která je sama o sobě omamnou látkou, může pachatel naplnit zákonné znaky trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 Tr. zákoníku spočívající v tom, že „jinému opatří“ nebo „pro jiného přechovává“ omamnou látku. Vodítkem pro to, že se jedná o trestný čin dle § 283 a ne t. č. § 285, může být například ta skutečnost, že množství látky je značně vysoké a to tak, že se očividně jedná o takové množství, které by pachatel nebyl schopen zkonsumovat pro svou osobní potřebu. Dále, dle způsobu pěstování rostliny nebo houby profesionální velkopěstírnou a dalších okolností, to může spočívat v tom, že pachatel sám nikdy drogy nepožívá a proto pěstování rostlin konopí nemůže sloužit jeho vlastní potřebě. Jde tedy o případy, kdy je zřejmé, že pachatel nemá drogy pro vlastní potřebu, ale pro potřebu ostatních osob. NS rovněž potvrdil dřívější rozhodnutí NS a to v tom smyslu, že pouhé samotné neoprávněné pěstování rostliny konopí nelze bez dalšího brát jako výrobu OPL. Aby se jednalo o výrobu se může jednat jedině v případě, pokud rostlina byla sklizena a poté dále zpracována do podoby, kdy je možné ji konzumovat (marihuana) anebo získání PL ve formě tetrahydrokanabinolu (THC). Uvedené platí i tehdy, pokud si pachatel provedl výrobu pro svojí osobní potřebu a proto si opatřil, případně přechovával, rostliny konopí; v takovém případě jenom samotné opatření nebo přechovávání rostlin konopí je již pokusem trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s

35 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 300/2014, ze dne 4. 12. 2014

jedy podle § 21 odst. 1 a § 283 odst. 1 Tr. zákoníku. Pokud se jedná o rostliny a houby s obsahem OPL a znak množství než malé, je toto stanoveno ve společném ustanovení dle § 289 odst. 3, v tomto paragrafu je obsaženo zmocnění vlády stanovit podzákonným právním předpisem (nařízením vlády), určit rostliny nebo houby, které jsou pokládány za rostliny a houby s obsahem OPL a jaké množství je větší než malé ve znění § 285 Tr. zákoníku. Svoji pravomoc uskutečnila vláda prostřednictvím vydání Nařízení vlády č. 455/2009 Sb. Toto nařízení pro potřebu trestního zákona určilo, která rostlina a houba se považuje za rostlinu a houbu obsahující OPL. Jako omamné a psychotropní látky byly označeny tyto rostliny: v první řadě se jedná o rostlinu konopí (*Cannabis*) a to všech druhů a odrůd, ale podmínkou je, aby byl v rostlině obsah THC přes 0,3 %. Další rostlinou je kokainovník pravý. Pokud jde o houby, musí obsahovat OPL psilocybin a psilocin, tyto nároky splňuje například lysohlávka, která je na území našeho státu často zneužívána. Původně nařízení obsahovalo i rostliny obsahující DMT, 5-methoxy-DMT nebo meskalin, toto ustanovení bylo zrušeno novelou č. 3. Tato novela provedla upřesnění, jaké z druhů a odrůd rostlin konopí se považují za rostliny obsahující OPL. Až do roku 2021 nařízení obsahovalo ustanovení, co se považuje za množství větší než malé. Konkrétně u konopí se jednalo o počet kytek rostliny a v případě hub o počet 40, ale v uvedeném roce Ústavní soud na základě podnětu Okresního soudu v Chrudimi tuto část zrušil na základě toho, že toto ustanovení je v rozporu s čl. 39 Listiny ve spojení s čl. 78 Ústavy. Soudy se do budoucna musí v této problematice řídit judikaturou, která je v této oblasti ovšem poměrně detailně propracovaná. Okresní soud rovněž požadoval derogaci pojmů o množství větším než malém, dle názoru navrhovatele by toto množství měla určit až odborná expertiza, tomuto ovšem Ústavní soud nevyhověl, protože dle jeho názoru se nejedná o neústavní ustanovení, ale je to znak ústavně konformní.

V novém Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. je stále zařazen t. č. dle § **286 Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu**. Tento druh t. č. byl obsažen i v předcházející právní úpravě a to podle § 188 Zákona č. 140/1961 Sb. Tento druh t. č. je spáchán tím, že pachatel vyrobí, případně drží, přechovává předměty, zařízení a to včetně prekurzorů určených k nelegální výrobě drog. Pokud jde o znak prekurzoru, tento pojem je vymezený v tuzemském zákoně č. 167/1998 Sb., specifikovaný v přímo použitelném právním předpise EU a to v Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog, anebo v kategorii 1 přílohy Evropských společenství Nařízení Rady č. 111/2005. Příkladně se jedná o látky jako pseudoefedrin, používaný jako výchozí surovina pro výrobu methamfetaminu (pervitinu). Jako další příklad lze použít alkaloid ergotamin, zneužívaný k nelegální produkci Diethylamidu kyseliny lysergové, známější pod zkratkou LSD. Tento prekursor musí být držen oprávněně, pokud by byl držen neoprávněně, tento t. č. bude posouzen jako přečin, případně zločin dle § 283. Pokud se zaměříme na srovnání znění t. č. v předchozím zákoníku v porovnání s nynější úpravou, tak právě znak prekurzor byl doplněn, dřívější zákon tento znak neznal. Úpravou prošla i dolní sazba odnětí svobody, kde bylo v původním znění uvedeno, že pachatel bude potrestán odnětím svobody na 1 rok až na pět let, toto minimální rozmezí bylo zrušeno a zůstal trest odnětí svobody až na pět let bez spodní hranice trestu. Částečnou změnou prošla i kvalifikovaná skutková podstata dle odstavce dva, kde došlo ke změnám v odstavci, kde byl doplněn znak, že trestný čin byl spáchán členem organizované skupiny. Nově je také potřeba, aby t. č. byl uskutečněn ve značném rozsahu, a ne pouze jen větším rozsahu. Rovněž i spáchání činu vůči dítěti, osobě mladší 18 let, je nutné od dne 1. 1. 2010 uskutečnit ve větším rozsahu, došlo tedy ke zmírnění represe vůči pachateli, poněvadž předchozí litera zákona vyžadovala pouhé spáchání vůči dítěti bez specifikace četnosti tohoto jednání. A poslední změna v paragrafu se týkala znaku

-
značného prospěchu, který původně měl získat pachatel pro svou osobu, ale nově je možné, aby tento prospěch získal i pro jinou osobu.

Posledním trestným činem, týkajícím se drogové problematiky v Trestním zákoníku 40/2009 Sb., je t. č. nazvaný **šíření toxikomanie** dle paragrafu 287. Tento t. čin je ve výčtu drogových deliktů značně odlišný. Jeho skutková podstata není naplněna jako v případě ostatních t. č. neoprávněným nakládáním s OPL nebo prekursorem, ani dispozice s předmětem či zařízením určeným k výrobě drog, ale podněcováním jiných osob k užívání drog. Zákonodárce tímto ustanovením chce chránit společnost před užíváním jiných návykových látek než alkoholu, ten byl zákonodárcem výslovně vyjmut a pro ochranu dětí a mladistvých před nebezpečím alkoholických nápojů je používán § 204 podání alkoholu dítěti. Toto ustanovení nepostihuje užívání látek, jako je tabák, káva, čokoláda, které nejsou dle §130 návykovou látkou, které jsou sice návykové, avšak nemají podstatnější vliv na psychiku lidských bytostí a to včetně jejich ovládacích nebo rozpoznávacích schopností a sociálního chování. Tento trestný čin je naplněn podporováním, případně sváděním osob k užívání OPL. Pokud jde o znak svádění, není nijak specifikován, a proto může mít různou podobu. Jedná se například o přesvědčování k užívání návykových látek, poučení o užívání drog a může to být i návod ke zneužívání drog ve formě předvedení užívání, například ukázka nitrožilní aplikace OPL toxikomanskému začátečníkovi. Svádění by mohlo být naplněno i schvalováním užívání drog a to za předpokladu, že by toto jednání směřovalo k určité osobě. Znak podpory není rovněž podrobně vymezený v trestním zákoníku, jedná se například o tyto formy jednání: obstarávání injekčních jehel, zavedení osoby do komunity toxikomanů, kde je společenskou normou užívání návykových látek, nebo získání prostor pro drogově závislého, kde tato osoba může OPL bez obav užívat. Na základě tohoto ustanovení není možné stíhat různé neziskové a jiné i státní organizace, které obdobnou činnost vykonávají. Ať už se jedná o výměnu injekčních stříkaček a jehel, vytvoření tzv. šleháren, kde může narkoman užít drogu mimo dohled veřejnosti i orgánů činných v trestním řízení. Tento projekt je provozován pod patronací nadace Drop in už přes třicet let v centru hlavního města Prahy. Ovšem cílem těchto aktivit není podporování toxikomanie, ale naopak minimalizace škod a to včetně škod zdravotních a úmrtí narkomanů. K této koncepci se taktéž přihlásila Národní strategie protidrogové politiky, kde bylo stanoveno, že jedním z cílů je snížení sociálních a zdravotních následků užívání drog, jako očekávaný důsledek je snížení nákladů státního rozpočtu na tuhle problematiku. Toto jednání by nebylo dle mého názoru stíháno i z toho důvodu, že toto jednání sice naplňuje formální znak t. činu šíření toxikomanie, ale úplně absentuje znak dle § 12 odstavce 2, protože toto jednání nespĺňuje požadavek společenské škodlivosti. Pokud jde o znak podněcování tohoto jednání, může toto spáchat například pachatel, který má v plánu u jiných lidí vzbudit ochotu ke zneužívání drog. Není podstatné, jestli projev bude učiněn ústně, písemně apod. Toto jednání je možné činit přímo i nepřímo. Podněcování nemusí být na rozdíl od svádění zaměřeno na konkrétně určenou osobu. Znak šíření má veškeré jednání, kromě výše popsáno. Jedná se například o šíření drogového mýtu ve formě nadřazenosti narkomanů nad běžnou společností řádných zákonadbalých občanů apod.

Schvalování drogových trestných činů dle § 283 a 287 a další formy obdobného jednání, stejně jako podněcování, směřuje vůči blíže neurčeným osobám. Podněcování a šíření je možné spáchat ústním prohlášením, ale i prostřednictvím tisku nebo jiného sdělovacího prostředku. Pokud jde o změny proti staršímu zákoníku, byla přijata nová kvalifikovaná skutková podstata, která je naplněna jednáním pachatele, který jedná jako člen organizované skupiny a vytvořením nového odstavce 3, kterým je možné trestně postihnout pachatele, který se jednáním spočívajícím v šíření toxikomanie provinil proti dítěti mladšímu patnácti let. V takovém případě je možné uložit relativně přísný trest

odnětí svobody v trvání dvou až osmi let. Tento t. č. se v úředních záznamech vyskytuje opravdu velice sporadicky, obdobně tomu bylo v platnosti původního zákoníku. Výjimkou byl případ, který hýbal i českou mediální scénou v ČR, a to byla kauza tzv. Growshopu. Šlo o obchodní řetězec, který byl zaměřený na prodej a distribuci zboží a produktů pro pěstování rostlin pod umělým osvětlením, mimo jiné konopí. Kromě tohoto zboží bylo prodáváno i doplňkové zboží a to především různé kuřácké potřeby (drtičky, papírky, nejrůznější fajfky apod.), knižní publikace apod. Tyto obchody byly podrobeny vyšetřování orgánů činných v trestním řízení a před soudy postavily problém prošetřit obžalobu, že uvedené jednání spočívající v prodeji zboží, které pokud by bylo prodáváno samostatně, nebylo by prostředky trestního práva postižitelné. Soudní moc se musela vypořádat s otázkou, jestli prodej zboží výše uvedeného zboží tzv. pod jednou střechou nenaplnuje skutkovou podstatu t. č. šíření toxikomanie § 287 odst. 1, 2 písm. c) a to u provozovatelů a prodejců těchto zboží. Nejvyšší soud tuto problematiku rozhodl v této věci takto³⁶: v této věci byla naplněna skutková podstata trestného činu šíření toxikomanie a to formou podněcování, ale také šíření zneužívání jiné návykové látky než alkoholu a to konkrétně drogy marihuany, cílem provozovatelů bylo rozšiřování zákaznické sítě a tím i získání finančních prostředků. Tohoto cíle mělo být dosaženo šířením reklamních letáků, firemních katalogů, reklamních předmětů s logem konopí, propagací svého zboží prostřednictvím prodejních stánků na Mezinárodním veletrhu konopí a léčivých bylin (canafest) a zároveň široká nabídka nejrůznějších zařízení sloužících pro pěstování konopí a prostředky používané k jeho aplikaci v podobě inhalace. To dle názoru NS v konečném důsledku vytváří obraz určitého životního stylu, případně subkultury, která je s užíváním návykových látek neodmyslitelně spjata. Společenskou škodlivost soud spatřoval například v tom, že navzdory obhajobě pachatelů, že předměty prodávané v growshopech sloužily pouze ke sběratelským účelům zákazníků, byla prodávána výhradně feminizovaná semena a to z toho důvodu, že pouze tyto semínka lze použít k vypěstování rostlin s vysokým obsahem účinné látky THC, zároveň byly v nabídce obchodu i další potřebné předměty pro aplikování marihuany. Pokud se jedna o námitky odsouzených spočívaly v tom, že propagační předměty a časopisy a další literaturu, kterou obchody měly v nabídce, lze volně získat na veřejně přístupné síti internet, ale ani tato skutečnost sama o sobě ještě nezaručuje, že tyto materiály nejsou způsobilé šířit toxikomanii, případně podněcovat ke zneužívání návykových látek. Větší společenskou škodlivost jednání pachatelů lze spatřovat v tom, že všechny společenské škodlivé aspekty koncentroval majitel growshopu na jedno místo, tato místa byla otevřena širokému okruhu osob a prodejci těchto zařízení zároveň podávali informace k pěstování, k co nejlepšímu výnosu úrody apod. S touto právní kvalifikací se ztotožní i Ústavní soud České republiky, který se ve svém nálezu³⁷ k této trestné činnosti vyjádřil k detailnějším námitkám stěžovatelů, které použili už před NS. Jedna z těchto námitek spočívala v tom, že materiály dostupné v growshopu byly volně dostupné například na internetu, ale samotný byl fakt, že obdobná trestná činnost je páchaná i jinými pachateli a skutečnost, že společnost nemá dostatek prostředků, jak tomu zabránit, nijak nezmenšuje vinu odsouzených pachatelů těchto t. činů. Aplikace norem trestního práva je zcela zákonná i za předpokladu, že ostatní případy stejné kriminality zůstanou skryté a nebudou postihované orgány činnými v trestním řízení. Závěrečnou námitkou stěžovatelů bylo, že jejich odsouzení je v rozporu s principem Ultima ratio subsidiarity trestního práva. K podpoření tohoto svého přesvědčení předložili fakt, že v době, kdy probíhalo jejich trestní stíhání, probíhala celospolečenská rozprava ohledně případné dekriminilazice pěstování konopí. S touto námitkou se ústavní soud vypořádal způsobem, že zásada ultima ratio v trestním právu má dvojí význam. Prvořadě se jedná o princip,

36 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1206/2012, ze dne 31. 10. 2012

37 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 934/13, ze dne 20. 2. 2014.

-

který limituje rozsah trestání při tvoření skutkových podstat t. č. a při určení jiných obecných podmínek trestně právní odpovědnosti. Tato zásada znamená obecně to, že trestní právo má být posledním prostředkem, který proti fyzickým a právnickým osobám může státní moc použít a to pouze v případě, že nepostačí jiné prostředky mimotrestních oborů práva, například typicky práva správního, případně jiných právních odvětví, nebo prostředky mimoprávní morálky společnosti apod. A tyto mimotrestní prostředky mají mít zásadně přednost. Společně s touto zásadou by zákonodárce měl brát na zřetel, že ve společnosti jsou určité druhy osob, které se vyznačují neobvyklým chováním, případně výstředním způsobem jednání. I tyto projevy lidského chování je potřeba v demokratickém právním státě do jisté míry tolerovat, i když se jedná o projevy, které většinová společnost vnímá převážně negativně. Podmínka tolerance má zabránit tomu, aby většina společnosti vnucovala menší části občanů jednotné modely chování, pokud to není nezbytně nutné k zachování bezpečnosti osob, státu a jiných právních statků, které právní řád zabezpečuje.

I když diskuze o kriminalizaci nebo dekriminalizaci drog probíhá v odborné i široké veřejnosti v České republice v podstatě nepřetržitě od 90. let 20. století, přesto v této otázce společnost nedošla k jednotnému názoru a tato debata stále pokračuje. Za této situace Ústavní soud vyslovil názor, že není oprávněný posuzovat samotnou podstatu t. činu šíření toxikomanie dle výše uvedených principů. Zásah soudu jako negativního zákonodárce by přicházel v úvahu pouze za předpokladu, že by aktivně oprávněný subjekt namítal protiústavnost platné právní úpravy, ale tato podmínka pro zrušení právní normy v tomto případě nebyla naplněna. Ústavní soud se také žádným způsobem nevyjádřil k právní úpravě kriminalizace šíření toxikomanie. Nad rámec těchto úvah ÚS připomněl, že rovněž orgány činné v trestním řízení mají možnost použít korektiv trestní represe, obsažený v § 12 odst. 2 Tr. zákoníku: "**Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu** a to za situace, že konkrétní jednání v jedinečné situaci nedosahuje ani minimální hranice společenské škodlivosti, **aby jej bylo možno považovat za trestný čin.** Ústavní soud se na závěr vyjadřoval, že se plně ztotožňuje s názorem obecné soustavy soudní moci, že v uvedeném případě nebylo nutné použít § 12 odstavec 2 z. č. 40/2009 Sb. A naopak jednání stěžovatelů naplnilo použití kvalifikované skutkové podstaty t. činu. Na základě těchto skutečností ústavní stížnost zamítnul.

Posledním trestným činem, který má okrajovou souvislost s drogovou problematikou a je obsažen stejně jako drogové trestné činy v hlavě čtvrté Zákoníku č. 40/2009 Sb., je t. čin **Výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem** dle § 288. Jedná se o neoprávněné nakládání s anabolickými látkami. Tento trestný čin je obecně velice podobný t. činu dle §283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy a to znaky deliktu: vyrobí, doveze, proveze, nabídne apod. Rozdíl oproti klasickým drogám je v tom, že OPL stačí nabídnout, vyrobit apod. v minimální výšši, u látky s hormonálním účinkem se jedná zásadně o větší množství. A zpřísnujícím ustanovením jsou taktéž podobné t. č. podle § 283.

Další právní předpisy v současnosti upravující problematiku omamných a psychotropních látek jsou především obsaženy v Zákoně č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, kterým došlo k nahrazení Zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Cílem tohoto zákona je posílení ochrany veřejného zdraví před škodami působenými návykovými látkami, zejména u dětí a mladistvých, zároveň detailnější a kvalitnější právní úpravy v této oblasti. Tato právní norma obsahuje zároveň

-
jeden z transpozičních předpisů k směrnici č. 2014/40/EU (nová směrnice ohledně tabákových a souvisejících výrobků).

Další důležitou zákonnou normou už několikrát zmíněnou je Zák. č. 167/1998, který v sobě obsahuje nezákonnosti nakládání s OPL bez patřičného povolení, nejenom pro účely trestního práva, ale i pro případ, že manipulace s OPL nedosáhne dostatečné společenské škodlivosti, aby bylo možné jednání postihnout dle norem trestního práva. Je možné toto jednání dle v dnešní době platné legislativy postihnout prostředky správního práva, respektive správního trestání. Ve výše uvedeném zákoně jsou upraveny přestupky při nezákonném nakládání s OPL, kterých se pachatel může dopustit v praxi. Nejčastěji se jedná o situaci, že pachatel má pro svou vlastní potřebu a konzumaci omamnou nebo psychotropní látku v malém množství. Klasickým příkladem tohoto jednání je držba jednoho gramu marihuany pro potřeby přestupce. Dalším v praxi se vyskytujícím nezákonným jednáním je pěstování jedné sazenice konopí pro vlastní potřebu, čímž by se pachatel dopustil přestupku nezákonného pěstování v malém množství rostliny nebo houby obsahující návykovou látku a za třetí častým přestupkem v oblasti OPL je umožnění osobě mladší 18 let užívání návykových látek, nejde-li o čin přísněji trestný. Za všechny uvedené delikty je možné uložit sankce podle Zák. č. 167/1998 a to pokutu až do částky 15 000 Kč. Pokud bude věc vyřízena na místě, může oprávněný orgán, což je Policie České republiky, uložit pokutu do 10 tisíc Kč. V případě, že uvedený přestupek bude spáchaný osobou ve věku mezi 15 - 18 rokem života, lze uložit pokutu do výše 2500 Kč. Zároveň podle Zákona č. 250/2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich lze propadnout věc, která patří pachateli a současně byla užita nebo určena ke spáchání přestupku dle § 48. Další možnost postihu uživatelů OPL je obsažen v § 53 uvedeného zákona a to v možnosti zabránit věci v případě, že věc pachateli nenáleží a pokud to vyžaduje bezpečnost osob nebo majetku nebo jiný veřejný zájem. Přestupky projednává místně příslušný obecní úřad s rozšířenou působností, což je na základě místní příslušnosti územní obvod, kde byl přestupek spáchán, případně na místě je oprávněný subjekt PČR.

Na závěr této podkapitoly lze konstatovat, že přestože v České republice není samotné užívání drog nelegální, to jest není postižitelné ani trestním právem ani správním právem na poli přestupkového práva, lze si jen těžko představit v reálném životě situaci, kdy by se uživatel drog nedostával do rozporu se zákonem a to správním potažmo trestním, protože užívat OPL bez držby těchto látek je v podstatě nemožné. To znamená, že velká část uživatelů OPL se dostává do střetu s právním řádem České republiky a to přesto, že toto deliktní chování je velice často neodhalené příslušnými orgány, jedná se o tzv. latentní kriminalitu. Více o této problematice bude pojednáno v následujících podkapitolách. Zároveň také lze současnou právní úpravu označit za vcelku racionální a poměrně důkladně upravenou, ať už se jedná o tzv. drogové trestné činy v trestním zákoníku, kde došlo na základě doporučení odborníků v adiktologii na dělení tvrdé a měkké celkově apod. I ostatní právní předpisy mimo trestních jsou velmi dobře zpracovány, ať už se jedná o prevenci užívání OPL a na druhé straně o řešení deliktu správního práva pro méně společenské škodlivé skutky než v případě postihu dle trestního práva.

3. KRIMINOGENNÍ ASPEKTY DROGOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ

3.1 Charakteristika drogové kriminality

-

Drogovou kriminalitu můžeme obecně rozdělit na dvě velké skupiny skutků, a to kriminalitu primární a sekundární. Kriminalita prvotní jsou obecně všechny drogové trestné činy, jak je upravuje náš současný obecně závazný předpis Trestní zákoník. Přednostně se jedná o trestné činy dle § 283, jedná se o kriminalitu, která má znaky distribuce, výrobu omamné psychotropní látky, prodeje drog, jejich převozu i přes kontinenty atd. Tento druh trestné činnosti páchají velice zjednodušeně dvě základní skupiny pachatelů. Jedná se o kriminálně závadové osoby z prostředí organizovaného zločinu, ať již tuzemského nebo zahraničního. Tento druh kriminální aktivity vnímají jako svou cestu k dosažení finančních zisků, tomu odpovídá i jejich velká míra profesionalizace, se kterou činnost páchají. Druhou skupinou jsou osoby drogově závislé, pro které je charakteristické to, že když páchají drogovou kriminalitu dle § 283, jedná se o přečiny nebo zločiny, které nejsou primárně určeny k jejich obohacení, ale pouze prostředkem jak se dostat k OPL, a to k surovině na výrobu drog, případně k penězům na nákup drog apod. Tato skupina pachatelů taktéž často páchá trestnou činnost, jako je šíření toxikomanie, přechování omamné a psychotropní látky, pěstování rostlin konopí a psychotropních hub apod.³⁸

Pokud se jedná o problematiku sekundární kriminality, je spjata s oběma skupinami pachatelů a to jak s organizovaným zločinem, tak s drogově závislými. Pokud se jedná o organizované skupiny, jde o trestnou činnost spočívající v organizaci kuplířství, obchodu s lidmi a zbraněmi, jedná se ale i o podvody a jinou ekonomickou kriminalitu. Obecně se dá říct, že tyto skupiny se málokdy věnují pouze jednomu druhu trestné činnosti, ale je pro ně příznačné, že se zabývají velkým množstvím nezákonné činnosti, přičemž motivace tohoto jednání zůstává zpravidla vždy stejná, a to maximalizace zisku těchto skupin. Ovšem jsou i výjimky, že uvedené skupiny páchají trestnou činnost za účelem uchvácení politické nebo náboženské moci a nelegální aktivity v tomto případě slouží pouze jako prostředek k dosažení cíle. Jedná se o různé teroristické organizace typu Irská republikánská armáda, Al-Kaida, Islámský stát a jiné, pro které jsou zisky z drog i jiných kriminálních aktivit velice atraktivní pro jejich obrovskou výnosnost.³⁹ Pokud se jedná o kriminalitu drogově závislých pachatelů, pro ně je příznačná převážně kriminalita majetková. Jde o různé druhy krádeže z motorových vozidel, vloupání do bytů, jízdnicích kol atd. Občas se drogově závislé osoby nezačleněné do organizovaných skupin zapojují do násilné trestné činnosti, ale četnost takového jednání je mnohonásobně menší než v případě alkoholu, který na základě oficiálních dat hraje primárně roli v násilné trestné činnosti. Výše sdělené rozdělení je potřeba vnímat velmi orientačně, drogová kriminalita je různorodá a leckde dochází k prolínání těchto skupin. Nejedná se o žádné dogmatické dělení, detailněji bude uvedena problematika rozebraná v následujících kapitolách.⁴⁰

38 Sotolář, Alexander, 2002. Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení. První vydání. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR-. ISBN neuvedeno

39-Světový terorismus: encyklopedie. Praha: Svojtka & Co., 2001, 536 s. ISBN 80-7237-340-4.

40 Labrousse, Alain, 1998. Drogy, peníze a zbraně. První vydání. Praha: Themis. ISBN 80-85821-54-0

3.2 Kriminalita spojená s výrobou, držením a distribucí omamných a psychotropních látek

Nejčastěji jsou pachatelé trestně stíhaní a také následně odsuzováni dle oficiálních statistik za trestný čin dle § 283, který lze v jednoduchosti popsat jako jednání pachatele, spočívající ve výrobě a distribuci drog. Podíl této trestné činnosti je na drogové kriminalitě se dlouhodobě pohybuje okolo 80 procent. Tento trestný čin je z drogových trestných činů nejzávažnější, jsou za něj nejpřísnější sankce a i před rokem 2010 byl nejčastěji řešeným t. č. na úseku drog. Tento trestný čin je páchan z velké části mužskou částí populace, ženy na tomto t. č. participují pouze zhruba z pětiny.⁴¹ Podíl mladistvých je rovněž velice marginální, jedná se zhruba o 5% pachatelů. Naopak velký počet pachatelů této t. činnosti jsou osoby mladší třiceti let a to zhruba kolem 60%. Navzdory zprávám z hromadných sdělovacích médií a představě laické veřejnosti není podíl cizích státních příslušníků příliš vysoký, jedná se zhruba o 7% pachatelů této trestné činnosti, přitom největší podíl v této skupině pachatelů měli občané Slovenské republiky a to až ve 40 % případů, dále se jedná o občany Ukrajiny ve 20 %, dále skupiny pachatelů, které jsou z Vietnamské socialistické republiky kolem 10% a ostatní cizí státní příslušníci.⁴² Podíl cizinců na této trestné činnosti se ovšem každým rokem zvětšuje, především u skupin vietnamské národnosti, od roku 2008 stoupl počet odsouzených vietnamských skokově téměř devětkrát. Tento typ kriminality konají dvě velké skupiny pachatelů, jednou z nich jsou organizované skupiny. Tyto skupiny začaly operovat na území České republiky po zhroucení socialistického režimu v roce 1989, velké množství z nich má mezinárodní pozadí a jedná se o klasickou organizovanou trestnou činnost. Pro tyto skupiny je příznačné, že jsou vysoce organizované, vyznačují se vysokou mírou utajení svých aktivit. Činnost těchto skupin je velice často skryta pod legálními firmami a zákonnou činností. Tyto skupiny od nejnižších pater organizace mají rozvinutý systém konspiračních pravidel, jejichž smyslem je zabránit odhalení nezákonných aktivit. Pro tyto skupiny je charakteristická jistá dělba práce a také často pyramidová struktura s pevně daným systémem nadřazenosti a podřazenosti jednotlivých aktérů.⁴³ Nicméně tento typ organizace, kterým se vyznačovaly klasické mafie, je částečně na ústupu a nově se prosazují skupiny, které nejsou zdaleka tolik strukturované a naopak dnes vznikají organizace se značně volnější strukturou. Pro tyto skupiny je příznačné, že se jedná o lidi, kteří se velmi dobře znají, důvěřují si a spojují se k provedení jednotlivých operací v nezákonném obchodě s OPL. Pro tyto skupiny je klasická pyramidová mafiánská struktura překonaná. Pro efektivnější provedení svých zločineckých aktivit jim plně stačí vzájemná dohoda, systém komunikace a způsob dělení zisku. Na obdobném principu je založena i kriminální skupina 'Ndrangheta, což je v dnešní době nejrychleji rostoucí zločinecká skupina na území celé Evropy, její specializací je právě distribuce drog, především kokainu, heroinu, marihuany apod. Vliv této skupiny dosahuje i na naše území. Loajalita členů není ovšem založena na vzájemném přátelství, ale na základě rodinných pout. Členové organizace jsou pouze pokrevní příbuzní, což má zajistit větší odolnost proti represivním orgánům státu a zároveň zajišťuje větší předpoklad dodržování zákona mlčelivostí, tzv. omerty.⁴⁴

Další organizované skupiny, které na území České republiky operují, jsou například ruské a

41 Scheinost, Miroslava kol, 2022 Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. První vydání. Praha Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-200-1

42 Taktéž jako 42

43 Nožina, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Praha: KLP. ISBN 80-85917-36-X

44 Sergi, Anna, 2016. 'Ndrangheta. The Glocal Dimension of the Most Powerful Italian Mafia. První vydání. Londýn: Palgrave Macmillan Cham. ISBN 978-3-319-32584-2

ukrajinské mafie, které patří zároveň mezi neaktivnější organizace na území našeho státu. Tyto skupiny jsou velice nebezpečné a to jednak proto, že tyto skupiny jsou dobře organizované, mají velké možnosti rekrutace prodejců drog pro běžné drogové obchody, spočívající v prodeji drog. A to především proto, že na území České republiky pracuje velké množství zahraničních dělníků, občanů bývalého sovětského svazu. Nutno poznamenat, že tyto skupiny, respektive jejich členové, se naprosto minimálně věnují prodeji drog běžným toxikomanům, tzv. na ulici. Pokud obchodují s drogami, tak zpravidla ve větším množství převyšujícím několik desítek gramů látky až kilogramy OPL. Ke konečnému konzumentovi se droga zpravidla dostane přes několik prostředníků, konečný prodejce, který zpravidla nese největší riziko odhalení ze strany orgánů činných v trestním řízení, je poslední článek tohoto řetězce. Obvykle to je osoba, která je sama drogově závislá a prodej OPL jí slouží primárně ne k obohacení, ale k pokrytí její drogové závislosti. Tato osoba většinou nezná podrobnosti o tom, pro koho pracuje, zpravidla se také bojí o svých kontaktech prozradit jakoukoliv informaci příslušným orgánům.⁴⁵

Další význačnou skupinou, která se věnuje obchodu s drogami v ČR, jsou asijské skupiny a to především z řad vietnamské komunity. Jejich specializací je především pěstování marihuany, především v enormním množství ve velkých hydroponických pěstírnách konopí.⁴⁶ Vietnamci vyrobenou marihuanu obvykle distribuují na území ČR, ale jsou zaznamenány i vývozy do zahraničí, především do ekonomicky silnějších států západní Evropy, kde lze očekávat maximalizaci zisku. Činnost těchto skupin je vysoce riziková, protože vietnamská komunita na území Čech, Moravy a Slezska je velice početná, zná dobře místní poměry, ať už se jedná o legislativu, místní zvyklosti apod. Pro orgány policie je velice obtížné toto prostředí účinně mapovat, protože vietnamské kriminálně závadové osoby se vyznačují velikou uzavřeností, obezřetností a obvykle také velkou neochotou spolupracovat při odkrývání svých aktivit orgánům činným v trestním řízení, k tomu se připojují jazykové a kulturní rozdíly.⁴⁷ Na území České republiky operují i mnohé jiné zahraniční zločinecké gangy, ale jejich vliv není natolik významný, jako u výše uvedených skupin. Jedná se například o skupiny kosovo-albánských klanů, které jsou velice dobře organizované. Jsou to často osoby, které byly dříve členy Kosovské osvobozené armády, což byla ozbrojená polovojenská organizace kosovských Albánců, jejímž cílem bylo získat nezávislost Kosova na Srbsku. Která už v 90. letech 20. století používala zisky z obchodu s drogami, převážně heroinu, a dalších nezákonných aktivit k financování svých vojenských operací, nákupu zbraní apod. Tyto skupiny se dodnes zaměřují na obchodování primárně s heroinem.⁴⁸

Další významnější organizovanou skupinou v obchodu s OPL jsou občané Nigérie, jejich aktivity jsou soustředěny především v hlavním městě ČR Praze, a to na území Prahy 1, hlavně v historickém centru města a kolem Václavského náměstí. Tyto struktury se zaměřují prioritně na obchodování s kokainem a marihuanou. Pokud se jedná o strukturu Nigerijské mafie, nejedná se o pyramidovou organizaci, ale jde o menší flexibilní skupiny, které jsou součástí větší a neprůhledné mezinárodní sítě. Pokud je jedna skupina odhalena a zlikvidována, ostatní můžou zcela bez potíží nadále fungovat. Jednotlivé skupinky jsou spojeny především rodinnými pouty někdy i etnickým původem.⁴⁹

45 Kriminologické, trestně právní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení

46 Národní protidrogová centrála, 2022. Výroční zpráva 2021 online. 15.3. cit 2.2.2023. Dostupné z: [Výroční zprávy \(Annual reports, Jahresbericht\) - Policie České republiky](#)

47 Nožina, Miroslav, 2009. KRIMINÁLNÍ SÍTĚ VE VIETNAMSKÉ DIASPOŘE. PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY. První vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. ISBN 978-80-86506-82-1

48 Nožina, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Praha KLP. ISBN 80-85917-36-X

49 Nožina, Miroslav, 1998. SUBSAHARSKÉ DROGOVÉ SÍTĚ VE VÝCHODNÍ EVROPĚ. In BULLETIN Národní protidrogová centrála Praha. ISSN 1211- 8834

Pokud jde o české skupiny, které se podílejí na obchodu s drogami, nejedná se o mafie klasického typu, které by měly velkou členskou základnu stovek až tisíců členů, ale zpravidla se jedná o skupiny o velikosti pár jedinců až do velikosti maximálně několika nižších desítek osob. Český organizovaný zločin, jehož obchodní zájem je zaměřený na drogy, se obvykle soustředí na OPL methamphetamin a marihuanu, přičemž trendem posledních let je šířit tyto látky prostřednictvím latentní internetové sítě Darknet. Druhou velkou skupinou, která uvedenou trestnou činnost vykonává, jsou neorganizované skupiny, které stále v dnešní době tvoří většinu odhalené drogové kriminality, pokud jde o látku pervitin – methamphetamin. Většinou se jedná o malou domácí výrobu, tzv. varnu, která je schopná vyprodukovat několik desítek gramů drogy na jeden výrobní cyklus. Tato produkce je určena výhradně pro domácí trh. Pokud je látka šířena mezi další toxikomany, není používáno sofistikovaných konspiračních technik, trestná činnost se v takovém případě provádí mnohem přímočařejším způsobem, než v případě organizovaných skupin a také je snáze odhalitelná pro orgány státní moci. Pokud se jedná o trestnou činnost související s konopnými produkty, představuje dnes kolem čtyřiceti procent všech odhalených pachatelů drogové trestné činnosti. Pokud je páchaná osobami bez vazeb na organizovaný zločin, má obvykle různý rozsah - od několika kytek pěstovaných pro osobní potřebu, případně potřebu okruhu známých osob pěstitele.⁵⁰

3.4 Kriminalita spojená s dovozem, vývozem a průvozem OPL

Tento druh kriminality je takřka pod výhradním monopolem zločineckých organizovaných skupin, jedná se o jejich specializaci a zdroj astronomických finančních zisků.⁵¹ Pokud se jedná o problematiku dovozu dle § 283, jedná se o znak, který je charakterizován jako jednání pachatele nebo pachatelů, projevující se tak, že OPL je převezená z území jiného státu na území ČR. Tato aktivita se na území našeho státu obvykle týká látek, které zde nelze bez obtíží získat. Na území České republiky je klasickým zástupcem těchto OPL droga heroin, která se na naše území dostává přes takzvanou Balkánskou cestu, jedná se o tzv. „hnědý heroin“. Tato pašerácká trasa se objevila po rozpoutání války v Jugoslávii v roce 1991. Tato cesta vede přes Turecko, Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko a Českou republiku dále na Západ.⁵² Výsostné postavení v dovozu heroinu do našeho teritoriálního prostoru postupem času získala a stále si vůdčí postavení drží kosovo-albánská komunita, těm se podařilo vytlačit své konkurenty, především gangy z Turecka, Makedonie, Bulharska apod. Naopak tyto skupiny navázaly spojení s občany Chorvatska, Bosny a Hercegoviny, Albánie, a to hlavně v souvislosti s plánováním kurýrních cest. Na tuzemské scéně dochází k napojování kosovo-albánských skupin na příslušníky arabské menšiny a vietnamské komunity. Pokud jsou do těchto struktur zapojeni čeští občané, tak většinou na nižších stupních jejich organizačního žebříčku, nejčastěji na pozicích kurýrů. Tito lidé většinou neznají jména osob vystupujících v pozadí jako hlavní organizátoři těchto aktivit. To může mít dva důvody, už výše zmiňované utajení těchto skupin a také přirozená nedůvěra k ostatním lidem mimo prostředí těchto gangů. Protože tyto zločinecké organizace jsou často tvořeny na základě tradičních klanů, tzv. fares, jedná se často o členy spjaté pokrevním poutem biologické rodiny, jako jsou bratřenci, strýcové, bratři apod. Jestliže je heroin určený pro zásobování českého trhu, převažuje uspokojování

50 Národní protidrogová centrála, 2022. Výroční zpráva 2021 online. 15.3. cit 2.2.2023. Dostupné z: [Výroční zprávy \(Annual reports, Jahresbericht\) - Policie České republiky](#)

51 Labrousse, Alain, 1998. Drogy, peníze a zbraně. První vydání. Praha: Themis. ISBN 80-85821-54-0

52 Nožina, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Praha: KLP. ISBN 80-85917-36-X

poptávky pomocí menších zásilek, obvykle ve velikosti do 10 kilogramů. Překupníci drog vždy heroin následně různě upravují, čistota látky nebývá příliš vysoká, zpravidla se ke konečnému konzumentovi dostane v koncentraci okolo 5 - 10 % diacetylmorfinu. Důvodem tohoto jednání je maximalizace zisku skupiny. Drogu samotnou nabízejí převážně osoby na okraji společnosti, především samotní toxikomané.⁵³

Další drogou, která je na naše území často dovážena, je kokain. Na dovoz této látky se specializují především skupiny z Nigérie, droga je pašována z Jižní Ameriky do ČR a také dalších zemí EU. Jako kurýři jsou používáni především občané střední a východní Evropy, gangy rovněž využívají poštovní zásilky, ve kterých bývá kokain důmyslně skrytý v jiném zboží. Jako kurýři jsou používány opět jako v případě kosovských albanců osoby, které jsou na okraji společnosti. Většinou jsou to lidé ve věku 20 až 30 let.⁵⁴ Pokud jde o znak vývozu podle § 283, toto jednání spočívá v tom, že pachatel přepraví látku OPL do jiného státu než je Česká republika. Nejčastěji se jedná o látky methamphetamin (pervitin) a marihuana. Pervitin je vyvážen na území všech okolních států, ale dnes je tato látka vysoce žádaná po celé Evropě a to od počátku 90. let 20. století, v zahraničí je znám pod argotickým názvem čeko. Tato látka je v Evropě velice žádaná, jednak je finančně dostupnější na rozdíl od dražšího kokainu, a rovněž je vícenásobně účinná. Na druhé straně motivací pro kriminální struktury pro vývoz této látky jsou enormní zisky, které tato činnost přináší. Na výrobu 1 kg methamphetaminu/pervitinu je potřeba zhruba 4,5 kg farmak, tato léčiva je možné získat v Polské republice na legálním trhu, cena těchto medikamentů je kolem 30 tisíc za 1 kilogram. Skupiny organizovaného zločinu jsou schopny finální produkt vyrobit zhruba za 170 tisíc Kč, pokud je látka přeprodávána ve větším množství v jednotkách kilogramů, je cena za kilo kolem 250 tisíc Kč. Pokud ovšem bude pervitin exportován do Spolkové republiky Německo, cena se zvyšuje zhruba na milion Kč, ale v případě vývozu drog na území severovýchodních států se cena zvyšuje až osminásobně.⁵⁵ Na trhu se dnes velice často vyskytuje pervitin s vysokým obsahem účinné látky, který není ředěn, a rovněž pervitin vyrobený ve formě čirých krystalů. Poptávka trhu po krystalickém pervitinu je v poslední době zvýšena především ze strany německých a rakouských uživatelů. Do těchto operací jsou v současné době zapojeni především vietnamští výrobci a dealeri. Podle poznatku specializovaného útvaru PČR Národní protidrogové centrály došlo k nárůstu velkoobjemové výroby pervitinu, která jsou profesionálně vybavené skupiny jsou schopné vyprodukovat na jeden výrobní cyklus několik desítek kilogramů drogy. Výroba je většinou organizovaná jako tovární s nepřetržitým provozem, kde se střídá několik směn pracovníků. Tyto skupiny mají vytvořenou flexibilně výrobní a distribuční síť, která je schopná operativně pokrýt poptávku po pervitinu.⁵⁶

Další drogou, která se často vyváží na území jiných států, je marihuana. Na rozdíl od pervitinu není tato činnost pro velkopěstitele z řad vietnamské komunity natolik finančně zajímavá, přestože jeden kilogram marihuany se v ČR prodává v ceně 60 až 100 tisíc Kč. Mimo tuzemsko to může být až 4 tisíce euro za 1 kg, ovšem je potřeba poměrně velkých počátečních nákladů na vybavení indoorové pěstírny, zahrnujících stavební úpravu prostor, nákup atypických světelných zdrojů, zavlažovací systémy, sazenice, hnojivo apod. To vše je velice ekonomicky náročné a pro organizované skupiny

53 Scheinost, Miroslav a kolektiv. 2022 Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. První vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

54 Sotolář, Alexander, 2003. Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejich řešení. První vydání. Praha: Justiční akademie ČR ISBN-nezjištěno

55 Nožina, Miroslav, 2016. Národní protidrogová centrála 1991-2016. První vydání. Národní protidrogová centrála ISBN 978-80-270-0640-3

56 Národní protidrogová centrála, 2016. Výroční zpráva 2015 online. 15.3. cit 2.2.2023. Dostupné z: [Výroční zprávy \(Annual reports, Jahresbericht\) - Policie České republiky](#)

jsou tyto počáteční náklady jednak značně vysoké a navíc hrozí, že tyto aktivity vzbudí zájem orgánů činných v trestním řízení a dojde k překažení trestné činnosti ještě v počátečním přípravném stadiu. Proto se v posledních letech začíná vietnamské zločinecké uskupení od těchto obchodů odvracet a orientovat se přednostně na látkumethamphetamin. Opuštěné pozice v těchto aktivitách po asijských skupinách byla poměrně rychle v poslední době zaplňována českými občany a občany bývalé Jugoslávie (Srby, Chorvaty).⁵⁷ Poslední znak této podkapitoly dle § 283 převoz je charakterizován jako činnost přepravy z území jednoho státu přes celní území České republiky na území jiného státu, tato činnost je typická například pro kosovo-albánské skupiny, kdy droga heroin je pouze převážena přes naše území a míří dále do západní Evropy.

3.5 Kriminalita prováděná pod vlivem drog a kriminalita páchaná se záměrem obstarání finančních prostředků k nákupu drog, tzv. sekundární kriminalita.

Kriminalitu, kterou pachatelé konají pod vlivem drog, lze dělit na dvě skupiny skutků. Jedna skupina jednání je spáchání pod vlivem alkoholu, který je v ČR brán jako legální droga i když je podrobena množství regulací. V ČR se tato návyková látka podílí na celkové kriminalitě okolo 10-12 %. Spadají sem různorodé trestné činy, jako jsou násilné delikty, mravnostní kriminalita, majetková trestná činnost apod.⁵⁸ Nejvíce t. č. pod vlivem alkoholu jsou tradičně dle policejních statistik t. č. dle § 274 ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství, dále úmyslné ublížení na zdraví a výtržnictví.⁵⁹

Další skupinou jsou činy spáchané pod vlivem nelegálních drog. Pokud jsou činy páchany pod bezprostředním vlivem omamné a psychotropní látky, je opět jako v případě alkoholu nejvíce zastoupený trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky, který může pachatel způsobit nejenom pod vlivem alkoholických nápojů, ale i drog. Dle oficiálních statistik tento typ jednání stále stoupá, ačkoliv stále převyšuje ohrožení způsobené pod vlivem alkoholu. U alkoholu je stanovena hranice jednoho promile alkoholu, u OPL jsou obdobné hranice také stanovené a vždy je potřeba provést znalecké dokazování.⁶⁰

V případě mravnostní kriminality není vliv nelegálních drog dostatečně prozkoumán, na rozdíl od alkoholu, kde je dokázáno, že sexuální delikventi jsou často při svých činech pod vlivem alkoholu nebo jsou to osoby na této substanci závislí.⁶¹ ale dá se důvodně předpokládat, že na rozdíl od alkoholu je t. činů pod vlivem drog výrazně méně než u alkoholu. To je především výsledkem drogové závislosti, kdy narkoman ztrácí veškeré zájmy nesouvisející s drogou, včetně sexuálních pudů. V případě násilných deliktů statisticky taktéž výrazně dominuje alkohol nad ostatními návykovými látkami. Kde naopak drogy výrazně převyšují nad alkoholem, je kriminalita sekundární, tzv. opatřovací drogová kriminalita, převážně majetkového typu trestné činnosti, především krádeží nejružnějšího druhu. K tomu dochází z toho důvodu, že cena drog je na nelegálním trhu velice vysoká, například jeden gram nejvíce zneužívané tvrdé drogy na území

57 Národní protidrogová centrála, 2014. Výroční zpráva 2013 online. 15.3. cit 3.2.2023. Dostupné z: [Výroční zprávy \(Annual reports, Jahresbericht\) - Policie České republiky](#)

58 NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A ZÁVISLOSTI, 2021. Zpráva o alkoholu v České republice 2021 online. 1.9. cit 8.3.2023. Dostupné z: [Zpráva o alkoholu v ČR 2021 fin.pdf \(drogy-info.cz\)](#)

59 Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2017. Opatření ke snížení negativních dopadů užívání alkoholu. Online 26.9. cit. 3.2.2023. Dostupné z: [\(vlada.cz\)](#)

60 Holčápek, Michal, 2018. Řidiči pod vlivem návykových látek. Bezpečnostní teorie a praxe 3,4,7. ISSN 1801-8211

61 Raboch, Jan. 1988. Očima sexuologie. Druhé vydání. Praha: Avicenum. ISBN 08-010-88

České republiky, pervitinu, se pohybuje kolem částky 1000 Kč – 1500 Kč za jeden gram látky. Dalším důvodem je, že narkoman obvykle v důsledku závislosti ztrácí schopnost vydělávat prostředky na nákup drog cestou legální činnosti. Z tohoto důvodu se musí narkoman obvykle uchýlovat k obstarávání finančních prostředků prostřednictvím trestných činů, obvykle bagatelních, v některých případech však i závažnějších deliktů.

Obvyklý modus operandi těchto osob je, že se vyskytují v centrech větších měst, kde se pohybují především v okolí supermarketů a hypermarketů a dopouštějí se zde krádeží zboží různého druhu, např. oblečení, drogistického zboží, potravin (u této komodity jsou oblíbeným cílem krádeží především cukrovinky, káva a jiné pochutiny). Běžná kriminální činnost těchto osob, majících problémy s užíváním drog, jsou taktéž i vloupání do osobních automobilů a krádeže všech věcí, které se v těchto prostorách nacházejí. Vyskytují se i loupeže většinou velice amatérsky provedené. Zboží, které takto toxikomané získají, se následně pokoušejí rozprodat a to buď zájemcům přímo na ulici, nebo prodejem do bazarů, zastaváren apod. Za získané peníze narkomané následně nakupují OPL. Z důvodu, že drogově závislá osoba v pokročilém stadiu své nemoci potřebuje často velké množství OPL, a to i několikrát denně, krádeže jsou v podstatě každodenním koloritem narkomana⁶². Protiprávní jednání těchto osob přináší velké ekonomické ztráty především velkým obchodním řetězcům, a to jednak v ceně odcizeného zboží, dále také díky nákladům na zabezpečení prodejen prostřednictvím soukromých bezpečnostních agentur apod. Specifikem této kriminality je, že nemusí být prováděna přímo pod vlivem drog, velice často je naopak páchaná pod vlivem tzv. dojezdu, což je stav, kdy narkoman už nepociťuje účinky drog, anebo v době, kdy narkoman, který nemá finanční prostředky na nákup drog, začne pociťovat silné abstinenci příznaky, kdy v daný okamžik jediným smyslem života může být užití drogy. Ovlivnění pachatele návykovou látkou v těchto případech lze označit za nepřímé, ale je neoddiskutovatelným faktem, že pokud by pachatel drogy neužíval, daná situace by nevznikla. Na závěr této podkapitoly lze ještě doplnit, že tato sekundární kriminalita má zcela jiný rozměr než před rokem 1989, kdy se tento druh pachatelů naopak soustředil na vloupání do zdravotnických středisek a lékáren, za účelem obstarání receptů a farmaceutických výrobků k výrobě OPL⁶³.

3.6 Specifické rysy pachatelů drogových trestných činů

Pachatele drogové trestné činnosti můžeme dělit do několika skupin a to například na uživatele, kteří zneužívají drogy příležitostně, a pachatele, kteří jsou na OPL závislí. Další podskupiny tvoří pachatelé mladiství a etnické/národnostní menšiny. Dále jsou to členové, kteří jsou členy organizovaného zločinu, tento druh pachatele se výrazně odlišuje od ostatních skupin⁶⁴. Pokud jde o příležitostné uživatele drog, v této skupině se nejčastěji vyskytují mladiství, tato skupina velice často podceňuje trestněprávní následky svého chování v této oblasti. Užívání návykových látek v této skupině obyvatel je projevem životního stylu, spjatého i s různými subkulturami mládeže, jako je punk, ska, emo apod. Zneužívání OPL jim obvykle nezpůsobuje žádné fyzické ani psychické problémy. Pokud se tento typ konzumenta dostane do střetu s trestním právem, je to zpravidla v oblasti primárního drogového t. č. Často se jedná o t. č. dle § 283 prodej a distribuci OPL svým

62 Marešova, Alena, 2003. Drogy a česká vězeňská populace v kontextu drogové scény a trestněprávní legislativy. První vydání. Praha: IKPS. ISBN 80-7338-018-8

63 Nožiná, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Praha. KLP. ISBN 80-85917-36-X

64 Hejda, Jan, 2000. Drogy. První vydání. Praha. Rain. ISBN 80-245-0080-09

-

vrstevníkům. Pro toto jednání mají pachatelé jednak finanční motivaci, druhotným motivem pro vykonávání činnosti tzv. dealera může být, že tato osoba se mezi svými vrstevníky těší zvýšené prestiži a sociálnímu statusu. Je potřeba brát na zřetel, že velká část těchto pachatelů je ovšem organum činným v trestním řízení neznama a jejich t.činnost není nikdy odhalena Podle výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2021 je podíl mladistvých pachatelů na drogové trestné činnosti naprosto zanedbatelné číslo, a to 68 pachatelů z celkového počtu 3056 pachatelů⁶⁵. Pokud jde o osobnostní rysy tohoto typu pachatele, často se jedná o osobu, která má následující rysy: velice často se u těchto pachatelů vyskytují, obdobně jako u jiných typů provinění mladistvých, nějakým způsobem narušené rodinné poměry, může se jednat o rodiny explicitně deviantní, např. rodiče jsou osoby věnující se kriminální činnosti nebo osoby trpící závislostní nemocí, ať alkoholovou nebo drogovou nebo jinou. Také se často jedná o neúplné rodiny, a to až ve 45 procentech. Pouze 30 % pachatelů hodnotilo své rodinné prostředí jako bezproblémové a harmonické⁶⁶.

Dalším sociálním jevem, který má vliv na mladistvého pachatele, je vliv asociálních skupin mládeže. Jedná se o mladistvé gangy do cca 20 jedinců. Tato skupina často dospívajícím nahrazuje právě nefunkční rodinu. Skupinky mají vlastní normy chování, často jsou tato pravidla v rozporu se zákonem, party se věnují různým protispolečenským aktivitám i v rámci nakládání s OPL.

Pokud se jedná o dospělé pachatele drogové trestné činnosti, tento typ pachatelů je charakterizován tím, že se obvykle jedná o mladého muže do 30 let věku, jak můžeme vyčíst ze statistik PČR. Podíl žen na tomto druhu je menší než u mužů, což je obvyklé i u jiných forem trestné činnosti. Tento rozdíl lze vysvětlit jednak obecně nižší tendencí žen k porušování zákona, jednak v tom, že pokud se žena stane drogově závislou, velice často začne tuto situaci řešit uchýlením se k prostituci. Ohledně věku pachatelů obecně platí pravidlo, že větší část drogových trestných činů spáchají pachatelé do 30 let, obvykle je první střet se zákonem u těchto pachatelů mnohem dřívější, a konec kriminální kariéry nastává nejčastěji ve věku 20 až 29 let, menšina pachatelů v trestné činnosti pokračuje i po tomto věku, z těch se rekrutují recidivující pachatelé. Podle sociologického průzkumu z roku 2010, který provedl JUDr. Zeman, po 40 roku života skončilo svůj kriminální život pouhých 7 % pachatelů. Naopak věk posledního odsouzení činil 27 let. Tento průzkum sledoval 889 pachatelů, kteří byli odsouzeni za drogové delikty dle § 187, dnešního § 283, občanů České republiky. V této skupině bylo jako mladistvých odsouzeno celých 11 % pachatelů. Třetina těchto pachatelů se do konfliktu se zákonem dostala poprvé, na druhé straně 44 % pachatelů je možné označit za vícenásobné recidivisty se čtyřmi a více odsouzeními. Pokud se jedná o sekundární kriminalitu, za tu bylo odsouzeno 56 % těchto zkoumaných subjektů, více bylo mužů než žen, převažovala majetková trestná činnost a to hlavně t. č. krádeže. Následovala t. č. násilná a poté až mravnostní pouze u 3 % pachatelů.

Naprosto odlišnou skupinou, značně se odlišující od ostatních skupin, je skupina etnických/národnostních menšin. Jedná se obvykle o pachatele zapojené do drogových obchodů ve větším měřítku. Přestože dle výročních zpráv NPC za období roku 2021 je podíl cizinců na tomto druhu kriminality necelých 8 %, tento typ pachatelů je zpravidla na vrcholu pyramidy na pozici organizátorů a nejvyšších distributorů. Tyto osoby jsou charakterizovány jako profesionální zločinci a je pro ně typické, že mají velkou disciplínu v dodržování pravidel skupiny, značnou diskretnost, při kontaktu s PČR je standardem při výslechu nevyprávět. Pro tyto osoby je rovněž běžné, že

⁶⁵ Národní protidrogová činnost, 2022, výroční zpráva online. 15.1. cit 1.1.2023 Dostupné z: [Výroční zprávy \(Annual reports, Jahresbericht\) - Policie České republiky](#)

⁶⁶ Nešpor, K., 1993. Alkohol, drogy a vaše děti. První vydání. Praha. Sportpropag. ISBN 80-260-3873-8

samy OPL nežívají a obchod s nimi je opravdu vnímán jako podnikání svého druhu. Dle policejních poznatkuů se tyto osoby vyhýbají pouhému osobnímu styku s toxikomany, jedná se pro ně o aktivitu příliš rizikovou.⁶⁷ Tyto osoby jsou také často zapojeni i do dalších forem organizovaného zločinu, jako je organizování obchodu s lidmi apod.

4.1 Pohled de lege lata

Úprava drogové problematiky je zachycena z pohledu platného práva v množství mezinárodních smluv, paktů, práva Evropské unie, na území České republiky především v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. V této části bych se rád zabýval nejenom platnou právní úpravou ČR, která byla probraná už v dřívější části práce, ale také srovnáním dle de lege lata na území Evropy i celosvětově. Zároveň by měla pojednávat i o uvolňování pohledu zákonodárce a případné legalizaci OPL.

Tato tendence se v České republice poprvé projevila v 2010 přijetím nového trestního zákoníku, kde byly poprvé vyslyšeny připomínky odborné veřejnosti (psychologů, adiktologů, psychiatrů apod.) na rozdělení OPL v případě držení drog pro vlastní potřebu, a to na drogy měkké (jedná se o konopí a hašiš), všechny ostatní drogy jsou definované jako tvrdé (heroin, extáze, LSD apod.). Obdobnou změnu udělal tvůrce práva i v paragrafu 285, týkajícím se nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, i v tomto ustanovení došlo k dělení na rostlinu konopí a ostatní rostliny. Zákon v tomto případě rozlišuje nebezpečnost konopí jako rostliny pro konzumenta méně společensky škodlivou, než rostlina máku, koky, případně psychotropní houby. Toto jsou asi nejvýznamnější změny, které v tomto směru Česká republika ve vztahu k rozdělení na měkké a tvrdé drogy v novém zákoníku provedla. Pokud jde o distribuci či jiné sdílení, zákon žádné rozdíly mezi marihuanou a ostatními látkami nedělá. Pokud jde o úpravu ve správním právu, je zajímavostí, že nebyla provedena žádná změna, a pokud pachatel přestupku drží OPL v malém množství, jedná se vždy o stejně trestaný přestupek a stejnou sankci, bez ohledu o jakou jde omamnou nebo psychotropní látku. Celkově lze říci, že i úprava de lege lata v poslední době směřuje alespoň k částečné legalizaci speciálně tzv. měkkých drog, jmenovitě konopí - mariuhany. První krok učinil zákonodárny sbor České republiky přijetím novely Zákona o návykových látkách, který umožnil lidem s určitými zdravotními komplikacemi užívat konopí pro zdravotní benefity. Jedná se především o podpůrnou léčbu u závažných onemocnění, roztroušenou sklerózu, nechutenství a další. Konopí vydává v tomto případě lékárna na základě lékařského doporučení. Tento typ konopí, který je určen pro léčebné použití, je produkován na úrovni léčivé látky a jeho pěstování striktně podléhá zákonným předpisům. Takovéto konopí vždy obsahuje přesně definované množství účinných látek a do lékáren je dodáváno v odpovídající kvalitě, která je stanovena právními předpisy. I když se jedná pouze o léčebné použití, lze i tento krok vnímat jako celkově odvážný krok zákonodárce a naznačující budoucí vývoj legislativního procesu. Pokud srovnáváme právní úpravu v případě nelegálního držení s OPL na území ČR s okolními státy, ne všechny evropské státy ovšem mají stejný liberální přístup jako náš a jdou cestou represe. Jedná o státy jako např. Kypr, Finsko, Francie, Řecko atd. Pokud jde o úpravu v Řecku, za držení byť malého

⁶⁷Labrousse, Alain, 1998. Drog, peníze a zbraně. První vydání. Praha: Themis. ISBN 80-85821-54-0

množství drog je možné uložit pachateli mnohaleté tresty odnětí svobody⁶⁸. Vzhledem k tomu, že tato země je často vyhledávaná jako turistická destinace občany naší republiky, hrozí určité nebezpečí, že vzhledem k odlišné legislativní úpravě dojde k trestnímu stíhání nebo odsouzení našich státních příslušníků, jako se v nedávné době stalo dvěma pracovníkům humanitární neziskové organizace.⁶⁹ Zajímavý přístup zaujmul francouzský stát, který je všeobecně považován za kolébku novodobého právního státu a demokracie, zde je možné stále za držení drog i pro vlastní potřebu ukládat trest ztráty svobody, ačkoliv i francouzské úřady v poslední době represí mírně oslabují a na základě uvážení soudce je nově možné uložit i pokutu⁷⁰. Když provedeme srovnání platné právní úpravy s našimi přímo sousedícími státy, zjistíme, že přístup, který se v současné době prosazuje na území Spolkové republiky Německo, směřuje k dekriminálnímu držení konopí pro svou osobní potřebu. Podle nového zákona má být pro vlastní potřebu konzumenta možno držet až 30 gramů marihuany, zároveň má být uživatelům konopných drog umožněno pěstovat až tři kytky rostliny konopí pro osobní potřebu.⁷¹ Tento zákon je zajímavý i v tom, že mohl a pravděpodobně inspiroval českého zákonodárce k obdobnému návrhu zákona, který je v současné době v přípravném legislativním procesu. Postup německého zákonodárce je pozoruhodný i z toho důvodu, že původně proti drogám i konopným postupoval přísněji než zákonodárce v naší republice. Podle naší právní úpravy je držení do určitého množství pouze přestupkový delikt, v Německu bylo možné za takový druh jednání uložit trest odnětí svobody do 5 let, případně peněžitý trest. Nutno ovšem poznamenat, že tato úprava není jednotná jako v ČR, ale odlišnosti jsou i v jednotlivých spolkových zemích. Jednotlivé spolkové země se v přístupu k drogám liší tak, že například Bavorsko má nejvíce represivní přístup a výše uvedené tresty umožňuje ukládat za jakékoliv množství drog⁷². Na druhé straně spektra naopak nalezneme spolkovou republiku Šlesvicko-Holštýnsko, kde je možné držet pro vlastní potřebu větší množství drog, a to až 30 gramů v případě konopné drogy. Ovšem je potřeba přiznat, že i tato velice striktní právní úprava není vždy v praxi uplatňovaná a spíše dochází k zastavení trestního stíhání, ovšem záznam v rejstříku trestů zůstává. Naopak úprava drogové kriminality na území Rakouské republiky je v mnoha aspektech podobná naší úpravě. Rakouská protidrogová politika jde dlouhodobě cestou koncepce snižování společenských škod a nekriminálnímu uživatelů, například v případě marihuany držené pro vlastní potřebu je možné uvažovat o uložení sankce až od hmotnosti 20 gramů sušiny marihuany. Jedná se o jednu tak velkou množství, než na území našeho státu. V praxi ovšem dochází k tomu, že příslušné orgány rozlišují mezi běžným uživatelem (ten pokud je chycen s menším množstvím drog, je předán zdravotnickým zařízením k ošetření), naopak silnější represe je zaměřena na překupníky drog. Pokud se jedná o organizované gangy, mohou tresty dosáhnout až k uložení trestu na doživotí.⁷³

68 European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023. Penalties for drug law offences in Europe at a glance online 12.1. cit. 4.3.2023 dostupné z Penalties for drug law offences at a glance | www.emcdda.europa.eu

69 Česká tisková kancelář, 2016. V Řecku odsoudili dva Čechy za držení drog online 15. 4. cit. 4. 2. 2023 dostupné z [V Řecku odsoudili dva české občany, měli drogy a nože - Novinky](#)

70 Drug policy facts. 2022. France online 8.9 cit. 4. 3. 2023 dostupné z [Francie | Fakta o drogové politice \(drugpolicyfacts.org\)](#)

71 Schlun & Elseven 2022. Legal Advice Cannabis – The Current Legal Situation and Political Developments in Germany 2.11. cit 4.3. dostupné z [Cannabis - The Current Legal Situation and Political Developments in Germany \(se-legal.de\)](#)

72 Rudolph Rechtsanwälte Partnerschaft mbB, 2023. DRUG USE IN GERMANY: NARCOTIC CRIMINAL LAW online 1.2. citováno 4.2.2023 dostupné z [Drug use in Germany - Criminal Law Germany \(criminal-law-germany.lawyer\)](#)

73 European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2021. Drug policy profile: Austria 1.1 cit. 4. 3. 2022 dostupné online z [TDAU14004ENN_469059.pdf \(europa.eu\)](#)

Cestou větší represe se také vydal náš východní soused Polská republika. Bude to zřejmě i větší konzervativností obyvatelstva s tím související i zákonodárných institucí, což je pochopitelné, protože v tomto státě je velký vliv římskokatolické církve a dle jejího učení úpadkové jevy, jako jsou drogy, LGBT a potraty a jiné dle jejích světonázorů citlivé otázky, nemají mít ve veřejném prostoru žádný prostor. Právní úprava v tomto státě je více represivní než v našem státě. Pokud se jedná o držbu drog pro svou potřebu, je na území tohoto státu trestné držení byť sebemenšího množství OPL, pro ilustraci lze uvést hypotetický příklad: držbu 1 gramu marihuany má soud pravomoc odsoudit pachatele až k 1 roku vězení, případně pokutě. Pokud by množství drogy bylo větší, připadá v úvahu trest až do 10 let odnětí svobody. Tato tvrdost zákona byla částečně zmírněna přijetím novelizace v roce 2011, která dává polským prokurátorům příležitost nepřistoupit k potrestání pachatelů, kteří jsou přistiženi při držení malého množství drog. Zajímavostí je, že přestože zákonodárce je poměrně přísný na samotné toxikomany, obchodování s drogami může být trestáno až 12 lety vězení v závislosti na závažnosti zločinu. Což je zase v porovnání s naší úpravou relativně mírná sankce.⁷⁴

Drogová legislativa na území nám nejbližšího státu, se kterým jsme byli celá desetiletí svázáni v jednom státním útvaru, a to je Slovensko: přestože systematika trestního zákona SR je poměrně podobná naší úpravě, najdeme zde paragrafy jako šíření toxikomanie, dále především § nedovolená výroba omamných a psychotropních látek, jedů nebo prekurzorů. K jejich držení a obchodování s nimi je rozdílný přístup. V případě držby pro vlastní potřebu slovenský zákonodárce k těmto pachatelům přistupuje více represivněji než tuzemský, trestá držbu jakéhokoliv množství drogy (například i jedné ručně připravené cigarety marihuany), v tomto případě může hrozit trest odnětí až na jeden rok. Na druhé straně zákon obdobně jako v naší republice činí rozdíl mezi tzv. tvrdou a měkkou drogou. Velice přísné tresty jsou naopak za jednání spočívající v nakládání s omamnými a psychotropními látkami za účelem finančního obohacení. Tresty jsou značně přísnější a pro pachatele této činnosti ve srovnání i s okolními státy, včetně našeho, přímo likvidační. Pokud totiž pachatel provede tento druh trestné činnosti ve prospěch nebezpečného uskupení, což je dle výkladových ustanovení trestního zákoníku zločinecká skupina a teroristická skupina, plus plní další znaky (velký rozsah, smrt nebo ublížení na zdraví většího počtu osob), trestní sazba v takovýchto případech může být uložena až na doživotí a začíná na 20 - 25 letech odnětí svobody pachatele⁷⁵. Odlišné je i zařazení v trestní systematice, když tyto druhy drogových trestných činů jsou zařazeny do hlavy první, trestné činy proti životu a zdraví. I na tomto můžeme vidět, že slovenská legislativa vnímá tyto trestné činy jako nejnebezpečnější delikty, které může slovenský občan spáchat. Tento odlišný přístup oproti české úpravě může být rovněž způsoben obdobně jako v případě Polské republiky tím, že Slovenská republika má na rozdíl od našeho státu větší sklon k tradičním etickým a morálním normám, který se ukazuje i ve větším příklonu starší a střední generace k učení katolické církve a i nacionalistickým politickým stranám. Na rozdíl od naší společnosti, která má naopak větší tendenci k ateismu, sekularismu a kosmopolitním hodnotám moderní západní společnosti, tato odlišná hodnotová orientace se může odrážet i v odlišném chápání drogového problému, který je často vnímán i prizmatem ideologických hodnot, který

74The Law Office of Piotr Stączek Advocate, Piotr Modzelewski Advocate,2020.Possession of a narcotic or psychotropic substances 3.3 cit 4.3.2023 dostupné z online [Possession of drugs \(kame.pl\)](#)

75 Refresherm, 2017.Ako sú na tom slovenské zákony s drogami? Obyčajný joint ťa dostane do väzenia na tri až desať rokov online 26.12 cit. 3. 3. 2023 dostupné z [Ako sú na tom slovenské zákony s drogami? Obyčajný joint ťa dostane do väzenia na tri až desať rokov | REFRESHER.cz](#)

-

zastávají politické strany zastoupené v zákonodárném sboru reprezentující v případě Slovenska spíše konzervativní hodnoty. Jestliže provedeme srovnání i mimoevropské, tak celosvětově je legislativa zaměřena především represivně. Například země středního východu zastávají k drogám jednoznačně odsuzující a mají represivní postoj, pro ilustraci uvedu několik příkladů: např. Íránská islámská republika (jedná se o zemi, která je jako jedna z mála ovládána menšinou šiitskou odnoží islámu), tato teokratická republika přistupuje k drogám a jejím výrobcům, distributorům, uživatelům atd. obzvláště drakonicky. Důvodem jsou především náboženské důvody, islám vnímá jakékoliv užívání omamných a psychotropních látek jako urážku božské prozřetelnosti a jediného boha Alaha. Takový pohled měl Islám původně pouze na alkohol, protože v čase života proroka Muhammeda se omamné a psychotropní látky nevyskytovaly, respektive nebylo známe jejich užívání, ale prostřednictvím analogie se došlo k závěru, že to co se vztahuje na alkohol, platí i na ostatní OPL.⁷⁶ Pokud se jedná o platné právo na území Íránu, podle zde platného protidrogového zákona lze uložit trest smrti za držení množství většího než 30 gramů tzv. tvrdých drog, jedná se o heroin, kokain, LSD, metafetamin apod. Je zajímavostí, že i íránský zákonodárce zná rozdělení na měkké a tvrdé drogy. Pokud je totiž pachatel odhalen s marihuanou nebo hašišem, může být rovněž udělen trest smrti, ale až od množství 5 kilogramů. Je nutné podotknout, že přestože zákony umožňují udělit absolutní trest, obvykle k tomu nedochází, a využívá se alternativa ve formě doživotního trestu odnětí svobody, případně dlouholeté tresty odnětí svobody. Trest smrti je většinou uplatněn až při opakovaném jednání, běžně při třetím spáchání zločinu, případně za přitěžující znaky, jako je ozbrojený pachatel, člen mezinárodního gangu apod.⁷⁷ I přes tento fakt má Írán nejvíce popravených občanů na světě právě za drogové trestné činy, za což je dlouhodobě kritizován organizacemi zabývajícími se ochranou lidských práv, protože tento postup je v rozporu s mezinárodním právem, které zakazuje ukládání trestu smrti za zločiny, které nejsou spojené s úmyslným zabitím.⁷⁸ O Íránu lze uvést, že přestože zvolil mimořádně tvrdý postoj, problém drog se nedaří dlouhodobě zvládat a počet narkomanů je zde mimořádně vysoký.⁷⁹

Obdobně přísný postup vůči drogám prosazují státy, kde převládají sunnitští muslimové, Saudská Arábie, Afgánistán, Spojené arabské emiráty apod. Nám nejbližší stát, který je členem NATO a všeobecně je považován za spojnicí mezi východem a západem, je Turecká republika. Zde sice úřady posuzují drogové trestné činy přísněji než naše státní orgány, ale v porovnání s ostatními zeměmi blízkého východu je jejich postup o poznání mírnější a liberálnější. Například nelegální je dovoz OPL, obchodování s nimi a jejich spotřeba. Za nedovolenou výrobu, vývoz a dovoz omamných nebo psychotropních látek bez ohledu na množství hrozí trest odnětí svobody ve výši 10 až 20 let a vysoké peněžité tresty. Zároveň zná místní trestní zákoník trestný čin spočívající v držení jakéhokoliv množství libovolné drogy pro vlastní potřebu.⁸⁰ Obecně lze říct, že protidrogová

76 E-islam,2019. Co zamlžuje mysl, to je opojné aneb Alkohol a drogy coby sonda do vývoje islámsko-právních interpretací online 5.5 cit. 4. 4. 2023 dostupné z: [Co zamlžuje mysl, to je opojné aneb Alkohol a drogy coby sonda do vývoje islámsko-právních interpretací - e-Islám \(e-islam.cz\)](https://www.e-islam.cz/vyvoje-islamsko-pravnich-interpretaci-e-islam-cz)

77 Írán: Islámský trestní zákoník [], 20. listopadu 1998, dostupné na adrese: <https://www.refworld.org/docid/518a19404.html> [přístup 5. března 2023]

78 Girelli, Giada, 2019. The Death Penalty for Drug Offences: Global Overview 2018. první díl. Londyn. Harm Reduction International. ISBN 978-0-9935434-8-7

79 Moradinazar, M., Najafí, F., Jalilian, F. et al. Prevalence of drug use, alcohol consumption, cigarette smoking and measure of socioeconomic-related inequalities of drug use among Iranian people: findings from a national survey. *Subst Abuse Treat Prev Policy* 15, 39 (2020). <https://doi.org/10.1186/s13011-020-00279-1>

80 Yurtsever, Ali, 2017. Turkey: Drug Possession And Criminal Penalties In Turkey online 26.6 citovano 4. 2. 2023. dostupné z: [Drug Possession And Criminal Penalties In Turkey - - Turkey \(mondaq.com\)](https://mondaq.com)

-

politika na Blízkém východě není vedena racionálními a pragmatickými motivy zákonodárce, ale jedná se o pohled, který je ovlivněn náboženskými a ideologickými představami jaký má svět být, spíše než jaký je... Jelikož islám celkově přistupuje k omamným a psychotropním látkám velice dogmaticky, nelze dle mého názoru očekávat nějaký vývoj směrem k účinnějšímu boji proti drogovému problému. Pokud jde o platnou protidrogovou legislativu na asijském kontinentě, je také značně různorodá. Pro bližší pohled je dle mého názoru příhodná země Thajské království, ležící v jihovýchodní Asii, protože s místními normami trestního práva byli konfrontováni i občané naší republiky a to především v období 90. let 20. století. Jednalo se o naše státní příslušníky Emila Novotného, odsouzeného původně na 50 let a Radka Hanikoviče, odsouzeného k obdobnému trestu. Později jim byly sice tresty výrazně sníženy na 42 a 25 let, už jenom výše trestu ale naznačuje, že v případě drog není s thajským soudním systémem žádná legrace. Tresty se navíc odpykávají ve vězeňských zařízeních, které jsou pro středoevropana téměř nemožné dlouhodobě přežít. Držení a užívání drog, včetně marihuany, je v Thajsku trestné. Za pašování hrozí trest smrti nebo 50 let vězení. Nedávno došlo k nečekané změně v thajské legislativě a to k možnosti legálně koupit marihuana pro svou osobní potřebu. K tomuto kroku přiměl thajskou vládu boj o zahraniční turisty a snaha udělat pro ně zemi co nejvíce přitažlivou. Samotný zákon je velice chaotický a občanům cizích států nelze jednoznačně zaručit bezpečí při konzumaci této látky.

-Mnohem přísnější postoj proti omamným a psychotropním látkám uplatňuje městský stát Singapur. Tento stát má velice propracovaný zákoník z roku 1971, který řeší výlučně drogové delikty. Látky dělí do několika skupin, a to návykové látky kategorie A (kokain, marihuana, pervitin), kategorie B (kodein apod.) a nakonec kategorie C, kam patří látky typu benzphetamin, pipradrol apod.⁸¹. Tresty jsou odstupňovány různým způsobem s ohledem na nebezpečnost OPL a také podle toho, jestli se jedná o držbu pro vlastní potřebu, případně s ohledem na to, jestli s látkou má být nějakým způsobem manipulováno, a to např. jestli bude OPL vyvážena, dovážena apod. Zákon trestá i samotné užívání drogy, tak například v případě celosvětově nejvíce zneužívané látky marihuany je možné uložit trest při držbě až deset let vězení nebo pokutu 20 tisíc dolarů, případně oba tresty souběžně. Za konzumaci drogy lze uložit trest analogický, ale minimální výměra bude v tomto případě jeden rok odnětí svobody⁸². Ještě citelnější sankce hrozí pachateli v případě exportu a importu, pokud by do země přivezl množství látky od 330 gramů až do půl kilogramu marihuany. Zde je stanoveno, že trest musí být minimálně 20 let až do maximální výše 30 let odnětí svobody, případně trest odnětí svobody na doživotí. Zajímavostí je, že souběžně s tímto trestem bude zároveň uložena i sankce v podobě fyzického trestu, a to 15 ran holí. Uvedený trest lze uložit pouze muži mladšímu 50 let, ženy jsou od tohoto trestu osvobozeny. Trest je vykonáván v uzavřeném prostoru věznic pomocí ratanové hole, která má rozměry *12,7 mm (0,5 palce) v průměru a zhruba 1,2 m (3,9 stopy) na délku*. Rány uděluje speciálně vybraný důstojník, který je vybrán na základě fyzické síly, zároveň je to často mistr v bojových uměních. Hůl může při dopadu na lidské hýždě dosahovat rychlosti až 160 km za hodinu⁸³. Jestliže by byl pachatel přistižen s množstvím větším než půl kilogramu marihuany, mají soudy v Singapuru možnost udělit trest smrti. Podobné sankce hrozí i za ostatní držení, spotřebu, dovoz a vývoz OPL, akorát trest smrti je možné udělit za významně menší

81 The Central Narcotics Bureau, 2020. MISUSE OF DRUGS ACT 1973 [online]. 14.1. [cit. 11.3.2023]. Dostupné z: [Misuse of Drugs Act 1973 - Singapore Statutes Online \(agc.gov.sg\)](https://www.agc.gov.sg/Misuse_of_Drugs_Act_1973_-_Singapore_Statutes_Online)

82 The Central Narcotics Bureau, 2018. Drugs and Inhalants. [online]. 13.2. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [Central Narcotics Bureau of Singapore | Drugs and Inhalants \(cnb.gov.sg\)](https://www.cnb.gov.sg/Central-Narcotics-Bureau-of-Singapore-Drugs-and-Inhalants)

83 Singapore Legal Advice, 2019. Caning in Singapore: Judicial, School & Parental Corporal Punishment [online]. 22.4. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [Caning in Singapore: Judicial, School & Parental Corporal Punishment - SingaporeLegalAdvice.com](https://www.singaporelegaladvice.com/caning-in-singapore-judicial-school-parental-corporal-punishment)

množství drogy. Pro ilustraci: u heroinu se jedná o množství 15 gramů, u kokainu 30 gramů apod⁸⁴. Singapur je rovněž jedna z mála posledních zemí, která za drogové delikty umožňuje ukládat tresty smrti a fyzické tresty. Tento středověký způsob trestání, který je v rozporu s mezinárodním právem, je zvláště zajímavý v kontextu toho, že tento stát je vysoce hospodářsky vyspělý a používající nejmodernější technologii, která je v současnosti dostupná. Nutno také přiznat, že postupy singapurských úřadů jsou například ve srovnání s přístupem íránských úřadů značně efektivní, protože kriminalita v tomto státě, včetně drogové, je velmi nízká. Může to být způsobeno tím, že úřad zabývající se bojem proti drogám, Central narcotics bureau, což je obdoba americké DEA, má velké represivní pravomoci, například prohledat prostory nebo člověka při podezření ze spáchání drogového deliktu bez povolení domovní prohlídky soudem a provádět testy na drogy z moči a vlasů taktéž bez povolení soudu⁸⁵. Stačí podezření, že osoba tyto látky užívá. Na druhé straně se tento úřad věnuje i prevenci proti zneužívání drog a jeho dostupné materiály na internetu se vyznačují vysokou profesionální úrovní, schopné pozitivně ovlivnit nejmladší generaci od užívání drog⁸⁶. Nezastupitelnou roli určitě hraje i používání moderní technologie, používání sítí informátorů a malá rozloha tohoto státu... Obecně jsou asijské státy charakteristické silně represivní politikou proti drogám, legalizace ani měkkých drog není na těchto územích na pořadu dne.

Konečně přicházíme k Severní Americe. Tento stát se proslavil tím, že započal za doby, kdy prezidentský úřad zastával prezident Nixon, tzv. válku proti drogám, která v podstatě probíhá do dnešních dnů. Jednotlivé státy unie mají odlišné zákony, na federální úrovni platí univerzální zákony platné pro všechny státy USA. V Americe je možné uložit trest již za prosté držení látky, zákon zde rozděluje dvě kategorie držení, pro sebe a držení s cílem šířit drogy pro ostatní lidi. Menší množství drogy pro vlastní potřebu může mít pachatele důsledek v podobě trestu odnětí svobody až na jeden rok, nebo pokutu 1000 dolarů a více, při opakování jednání lze uložit přísnější tresty. V případě komerčního prodeje v tomto případě můžou tresty začínat od 10 let vězení až doživotí, záleží na množství látky, jestli se jedná o první nebo druhý přestupek, a dalších znacích⁸⁷.

4.2 pohled de lege ferenda

Tato podkapitola by se měla věnovat ožehavé otázce, zda je dnešní přístup států téměř celého světa, včetně České republiky, ke kriminalizaci návykových látek oprávněný a především účinný a racionální, a zároveň přednést stěžejní myšlenky zástupců represe i ideje reformátorů a zastánců uvolňování drogové legislativy směrem k legalizaci, případně dekriminizaci drog. Baštou zastánců obou přístupů jsou USA. To není tak překvapivé, vzhledem k tomu, že tento stát stál, respektive stojí, v první linii v boji proti drogám a ústy prezidenta USA v červnu 1971 byly dokonce drogy prohlášeny za veřejného nepřítele číslo jedna. Důvodů k tomuhle kroku bylo několik, především to byl důsledek války ve Vietnamu, kde se američtí vojáci dostali k drogám, primárně k heroinu a ten se začal v armádních silách šířit rychlostí epidemie. Navíc se dostal i na území

84 Al Jazeera, 2022. Singapore executions under scrutiny as more hanged for drugs [online]. 5.10. [cit. 11.3.2023]

Dostupné z: [Singapore executions under scrutiny as more hanged for drugs | Death Penalty News | Al Jazeera](#)
85 STA Law Firm (Dubai), 2019. Singapore: Laws And Regulations On Illegal Drugs [online]. 20.2. [cit. 11.3.2023]

Dostupné z: [Laws And Regulations On Illegal Drugs - Food and Drugs Law - Singapore \(mondaq.com\)](#)

86 The Central Narcotics Bureau, 2018. Educational Resources. [online]. 20.2. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [Central Narcotics Bureau of Singapore | Educational Resources \(PDE\) \(cnb.gov.sg\)](#)

87 Drug Enforcement Administration, 2020. Federal Drug Trafficking Penalties [online]. 13.2. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [Drugs of Abuse \(dea.gov\)](#)

Ameriky a začal způsobovat i vnitropolitické potíže, související s růstem zločinnosti v amerických ulicích a vyvolal nespokojenost řádných zákonadbalých občanů⁸⁸.

Druhým, spíše podpurným důvodem, alespoň dle vyjádření poradce prezidenta Nixona, bylo to, že protiváleční aktivisté, kteří často rekreačně užívali drogy, mohli nyní americké úřady kriminalizovat za drogové delikty, drogy v tomto případě byly pouze vítaná záminka ke stíhání osob nepohodlných tehdejšímu politickému vedení země. Toto zní obzvláště děsivě, když si uvědomíme, že zhruba ve stejné době probíhaly procesy s revoltující mládeží v ČSSR a podpurným argumentem československých státních úřadů pro jejich trestněprávní postih bylo rovněž užívání drog, jako projev dekadentního vlivu imperialistického západu, což lze označit za zajímavou ironii dějin. V protidrogové politice rovněž pokračoval pozdější nástupce prezidenta Cartera, Ronald Regan. Co prezident Carter pouze započal, Regan dokončil. V této době pod heslem „drogy jsou špatné“ přestalo být rozlišováno mezi měkkými a tvrdými drogami, v roce 1981 podepsal zákon, který zvýšil i kriminalizaci držení marihuany a zavedení minimálních trestů za drogové delikty. Dá se říct, že v této době se americké represivní orgány obrazně řečeno utrhly z řetězu a veřejný prostor zachvátila doslova psychóza připomínající hon na čarodějnice. Pod hledáček policejních orgánů se dostal každý, kdo se s jakoukoliv drogou dostal alespoň jednou do styku, ovšem nějakou zkušenost, byť ojedinělou, měly miliony Američanů⁸⁹. Obávaným nástrojem se stalo testování moči podezřelých pachatelů těchto trestných činů, pozitivní výsledek mohl ukončit pracovní postup, případně vést k výpovědi anebo mohl vyústit v trestní stíhání. Tyto kroky Regana v oblasti legislativy měly své výsledky v obřím nárůstu vězňených osob, tak například v roce 1994 uznávaný odborný lékařský časopis *New England Journal of Medicine* přišel s informací, že "válka proti drogám" měla za následek uvěznění jednoho milionu Američanů každý rok⁹⁰. Kromě toho by jeden z pěti černých Američanů strávil nějaký čas za mřížemi kvůli drogovým zákonům⁹¹. Represe navíc nedopadla na všechny skupiny obyvatel stejně, tak například přestože afroameričané užívali drogy obdobně jako ostatní obyvatelé USA, přesto měla černošská komunita nejvíce odsouzených za drogové delikty a výsledkem bylo, že jeden z pěti afroameričanů byl nějakou dobu ve vězení za drogový trestný čin. Přitom je třeba poznamenat, že odsouzení za trestný čin obecně má v USA pro pachatele řadu vedlejších následků, např. ztrátu volebního práva, ztrátu možnosti koupit si legálně střelnou zbraň, nemožnost dostat státní podporu ve formě potravinových lístků (obdoba našeho institutu pomoci osobě v hmotné nouzi) a další omezení. Jak nekompromisní postoj země svobody může být, asi než výčet suchých faktů ilustruje tento jeden kazuistický příklad, uvedený v knize *How the Drug War Ruins American Lives*⁹². Jedná se o případ černocha T. L. Mosleyho, ten byl v srpnu roku 2008 zadržen policejní hlídkou při rutinní kontrole plynulosti a bezpečnosti silničního provozu, při této příležitosti byla objevena marihuana v celkovém množství cca 500 gramů. Pan T. L. Mosley, který v autě seděl na místě spolujezdce, měl za sebou dvě odsouzení za drogové delikty, když mu bylo 18 let. Třetí trest v jeho případě znamenal trest doživotního odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění⁹³. Celkové výsledky této války jsou velice rozporuplné. Pokud se

88 Farber, David, 2021. *The War on Drug History*. První vydání. New York: NYU Press. ISBN 978-1479811366

89 Drug Policy Alliance, 2018. *A History of the Drug War* [online]. 1.2. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [A History of the Drug War | Drug Policy Alliance](#)

90 *New England Journal of Medicine*, 2017 [online]. [cit. 16.5.2018]. Dostupné z: [NEJM - Search Results](#)

91 Lisa D. Moore, DrPH a Amy Elkavich, 2008. *BA, Who's Using and Who's Doing Time: Incarceration, the War on Drugs, and Public Health*. National Library of Medicine [online]

92 BENAVIDE, Arthur, 2016. *How the Drug War Ruins American Lives*. První vydání. New York: Praeger. ISBN 978-1440850110

93 nola.com, 2021. *A life sentence for \$20 of weed? Louisiana stands out for its unequal use of repeat offender laws*. [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: [A life sentence for \\$20 of weed? Louisiana stands out for its unequal use of repeat offender laws. | Courts | nola.com](#)

podíváme na kritérium, jestli se podařilo zredukovat počty toxikomanů, tak tyto počty zůstaly víceméně podobné, na vzdory obrovským nákladům státních úřadů na potírání těchto látek.

Po tomto krátkém úvodu do země, která je vnímána jako kolébka boje proti drogám, můžeme navázat prvním argumentem odpůrců kriminalizace drog a zastánců legalizace měkkých drog, především marihuany. Lze se setkat i s názory, většinou okrajovými, o legalizaci všech typů drog, ovšem mezi příznivci těchto myšlenek najdeme množství i světových kapacit, včetně nositelů Nobelových cen. První argument odpůrců regulace drog je námitka, že drogová prohibice stojí velké množství finančních prostředků z kapes daňových poplatníků a je naprosto neúčinná. Pro znázornění lze uvést příklad z USA, kde navzdory tomu, že bylo na boj pouze s drogou marihuanou použito více než 7 miliard dolarů a zatčeno a stíháno více než 800 tisíc lidí, přes tyto obrovské náklady bylo dle průzkumu mezi americkými středoškoly zjištěno, že více než 85 % studentů považuje látku marihuanu za snadno získatelnou⁹⁴. Tato čísla během doby, od kdy se průzkum provádí, tedy od roku 1975, nikdy neklesla a v podstatě zůstávají za tři desetiletí na stejné úrovni, přesněji řečeno toto číslo nikdy nekleslo pod hladinu 82,7 procent. Obdobný příklad lze uvést i v našem tuzemském prostoru. I přesto, že je marihuana na našem území nelegální, je její dostupnost značně vysoká a lze ji bez problému obstarat, je společensky poměrně tolerovaná a Česká republika se řadí mezi země s největší spotřebou marihuany mezi mladistvými⁹⁵. Na podporu argumentu o nefunkčnosti prohibice drog uvádějí příznivci legalizace dle jejich názoru analogický příklad s americkou prohibicí alkoholu. Je zdůrazňováno, že není možné zakázat užívat drogy těm lidem, kteří je chtějí užívat. Na podporu tohoto argumentu uvádějí, že prohibice nebyla příliš úspěšná a celkově skončila nezdarem. Naopak příznivci prohibice zdůrazňují některá pozitiva tohoto vládního kroku, a to například že konzumace alkoholu se v letech prohibice snížila o 30 až 50 %. Počet přijatých osob do psychiatrických ústavů v důsledku psychózy vyvolané alkoholem se snížil o 50 %. Dle mého názoru bude pravda u tohoto argumentu někde mezi, na tzv. zlaté střední cestě. Nelze asi úplně srovnávat nelegální látky typu heroin, kokain, LSD, které většinová společnost neužívá a většinou k těmto látkám zaujímá negativní postoj, s alkoholem, který je všeobecně tolerovanou drogou užívanou většinou společnosti. Je tudíž jasné, že pokud zákonodárce zakaže něco, co je ve společnosti normou chování, úspěch nebude tak velký, jako v případě jevu, který je všeobecně vládnoucí společenskou morálkou vnímán jako patologické jednání. Kde by tento názor mohl mít oporu v realitě, je dle mého mínění konopí, které je v našem prostředí tolerovanou látkou a jeho zneužívání obecně nevyvolá odsudek společnosti, především proto, že zkušenost s touto drogou je v naší společnosti poměrně značná.

Dalším zmiňovaným argumentem pro legalizaci drog je dle legalizátorů fakt, že zákonodárné orgány nerozlišují dostatečně drogy do různých kategorií škodlivosti. Tento problém se vztahuje především na USA, ale ani u nás není tento argument úplně bezpředmětný a to z toho důvodu, že ačkoliv český zákonodárce dělí drogy na tzv. měkké a tvrdé, ovšem pro stoupence legalizace je i toto dělení nedostatečné. Jejich argumenty vycházejí z toho, že stát legálně prodává drogy jako tabák, kofein a především alkohol, který je dle názoru odborné lékařské veřejnosti zařazen mezi tvrdé drogy, především má větší závislostní potenciál než mnohé nelegální substance. Dle přiložené

94National Library of Medicine, 2019. Reasons High School Students Use Marijuana: Prevalence and Correlations With Use Across Four Decades. [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné: [Reasons High School Students Use Marijuana: Prevalence and Correlations With Use Across Four Decades - PubMed \(nih.gov\)](#)

95CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., DVOŘÁKOVÁ, Z., ČERNÍKOVÁ, T., ORLÍKOVÁ, B., ROUS, Z., JAROŠÍKOVÁ, H., FRANKOVÁ, E., DÉKÁNY, L., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2022. Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022 [Report on Illicit Drugs in the Czech Republic 2022] CHOMYNOVÁ, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

-

tabulky v příloze znázorňuje, že tyto látky, jako LSD, psychotropní houbičky, meskalin, ketamin, marihuana, MDMA, všechny tyto látky mají dle lékařských výzkumů nižší závislostní potenciál než alkohol. Jako tvrdší droga než alkohol z tohoto srovnání vychází pouze legální látka nikotin a z nelegálních morfin, heroin a kokain. Ovšem riziko vzniku závislosti není jediným nebezpečím OPL, existuje ještě nebezpečí předávkování a s tím spojené riziko smrti. Opět tabulka ukazuje, že nejnebezpečnější látkou je v tomto smyslu opět legální alkohol, který z nelegálních substancí předčí pouze jediná látka a tou je droga, která je všeobecně pokládána za nejvíce škodlivou drogu, a to je heroin. Naopak na opačné straně tabulky se nacházejí látky kriminalizované, a to marihuana a psychadelické látky jako LSD a lysohlávky a jiné psychotropní houby obsahující látku psilocybin.

Druhá tabulka nám znázorňuje škodlivost drog pro tělo konzumenta. Tady můžeme opět vidět, že nižší škodlivost než alkohol vykazují nelegální látky, opět konopné drogy a halucinogenní látky.

Poslední kritérium, které tabulka hodnotí a to na svislé čáře, je škodlivost pro okolí uživatele. Tady opět přední místa zaujímá alkohol, více nebezpečný je heroin a to pouze o pár desetinných míst. Opět nelegální substance typu LSD, marihuany apod., se vyznačují relativně nízkou společenskou škodlivostí. Na tyto výzkumy reagují stoupenčí současného statusu quo v oblasti OPL námitkou, že toto srovnání je chybné, protože konzument alkoholu může alkohol užívat tzv. společensky přijatelným způsobem, a to v malých dávkách, a to například při výjimečných příležitostech. Naproti tomu toxikomané užívají drogy za účelem se dostat do stavu intoxikace⁹⁶. V tomto bodě mi přijde, že stoupenčí prohibice nemají relativní argumenty, protože poslední vědecké studie mluví poměrně jednoznačně. Nutno ovšem podotknout, že například škody pro společnost mohou být zvýšeny také vysokou cenou drog, která souvisí právě s nelegálností a nutí narkomany páchat krádeže a jiné protizákonné aktivity. Taktéž zdravotní škodlivost může být u OPL poněkud zvýšená nezákonností těchto látek, kdy mnohé drogy jsou nečisté, protože prodejci je různě nastavují všemožnými prostředky, jen aby zvýšili své nelegální zisky. Tabulky jsou součástí příloh této diplomové práce.

Tolik k nejběžnějším argumentům pro legalizaci drog nebo naopak jejich prohibici samozřejmě jsem vybral jsem ty dle mého názoru nejvíce validní, samozřejmě jsou další desítky argumentů stoupenčí obou stran, ať už ekonomické, filozofické, náboženské nebo jiné. Zajímavé také je, jak by si zastánci legalizace drog tento krok v praktické rovině představovali, pro tyto účely popíšu několik scénářů legalizátorů drog na možnou podobu budoucího drogového trhu. Tato skupina lidí má několik návrhů, jak by budoucí trh mohl vypadat. Nejběžnější strategií pro příznivce legalizace je snaha o dekriminilazaci tzv. měkkých drog, nejčastěji marihuany, občas doplněné přírodními látkami, jako jsou houby lysohlávky apod. Toto hnutí je víceméně celosvětové a má velkou podporu i mezi lidmi z veřejného prostoru, především umělci, celebritami, ale i odbornou veřejností, včetně vědeckých pracovníků apod⁹⁷. Pokud jde o argumenty, které toto hnutí používá, jedná se nejčastěji o obdobné argumenty, jako jsou v textu uvedeny výše. Zdůrazňovaná je nižší zdravotní a závislostní škodlivost pro společnost, než v případě legálních drog, především alkoholu a tabáku. Pro potřeby legalizace konopí (marihuany) operují s několika variantami, jak by tato legalizace v praxi vypadala: nejčastěji se diskutuje možnost legalizovat marihuanu pro prodej ve specializovaných obchodech, které by byly v soukromých rukou, plus zavedení omezení jako v případě alkoholu,

96 KNIHOVNIČKA INFORMAČNÍHO BULLETINU NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ, 1996 Legalizace drog? Ne! [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: [LEGALIZACE DROG ? NE ! \(googleusercontent.com\)](https://www.googleusercontent.com)

97 Perry, Mark. 2015. Milton Friedman Interview from 1991 on America's War on Drugs. [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné: [Milton Friedman Interview from 1991 on America's War on Drugs | American Enterprise Institute - AEI](https://www.aei.org/publication/milton-friedman-interview-from-1991-on-americas-war-on-drugs/)

[Milton Friedman Interview from 1991 on America's War on Drugs | American Enterprise Institute - AEI](https://www.aei.org/publication/milton-friedman-interview-from-1991-on-americas-war-on-drugs/)

regulace prodeje dětem a mladistvým, především aby se zabránilo negativním důsledkům těchto látek na osoby, jejichž fyzický a psychický vývoj není zcela dokončen - tato představa je nejbližší navrhovaným změnám na legalizaci marihuany, které v současné době leží v Poslanecké sněmovně a o kterých bude pojednáno v poslední kapitole této DP.

Další varianta příznivců legalizace počítá povolit prodej drog ve státních obchodech, jako se prodává alkohol. Tento přístup je aplikovaný ve Švédsku, kde může být alkohol s obsahem více než 3,5 % prodáván pouze v síti obchodů vlastněných státem, Systembolaget, tento řetězec má výhradní právo na prodej alkoholu. Výhodou tohoto přístupu je kontrola kvality nabízených produktů, analogický postup by se dal vztáhnout i na mariuahanu. Švédský stát v těchto obchodech zajišťuje kontrolu cen a regulaci spotřeby a je to uskutečněné i tím, že tato místa mají omezenou otevírací dobu. Obdobný systém je příznačný i pro ostatní severské státy⁹⁸.

Třetí variantou je zrušit veškerá zákonná omezení pro nakládání s marihuanou. Tato varianta je očividně nejvíce revoluční, tento postup by měl potenciál zničit černý trh. Tato varianta není úplně propracovaná, není jasné, jak by se přistupovalo k prodeji marihuany, k omezení nakládání lidmi do 18 let atd. Stoupenci této cesty ji propagují především proto, aby mohli rostliny konopí volně pěstovat bez zásahu státní moci. Často se jedná o osoby vyznávající nějakou ideologii, vyznávající odpor proti současnému uspořádání vládnutí a právního státu - libertisté, anarchisté, anarchokapitalisté apod. Jejich odpor vůči drogové legislativě je součástí celkového vidění světa a propracovanějších idejí odporu vůči současnému uspořádání světa⁹⁹. Nutno podotknout, že tato varianta má v současné době asi nejmenší pravděpodobnost prosazení v reálném světě.

Na závěr této podkapitoly bych chtěl uvést svůj názor na uvedenou problematiku. Dle mého názoru by případná legalizace tzv. měkkých drog mohla být zákonodárným sborem České republiky provedená, přednostně by se mělo jednat o mariuahanu a v případě osvědčení této koncepce lze uvažovat i o jiných OPL. K tomuto závěru mě vede několik důvodů, především dle Ústavy České republiky žijeme v demokratickém právním státě, a i když naše forma demokracie je zastupitelská, má v sobě i několik prvků demokracie, přímé referendum především obecní, ale existuje možnost i referenda celostátního. Dle mého názoru by měla být braná v potaz i otázka veřejného mínění, kdy většina obyvatel západních států podporuje jistou formu legalizace marihuany, i zákonodárce by měl jejich pohled náležitě zvážit. Dalším argumentem pro zavedení legalizace je nižší společenská škodlivost marihuany, než v případě dnes legálních substancí - alkoholu, nikotinu atd. Ovšem nelze říct bez výjimky, že tyto látky jsou zcela bezrizikové i zde je potřeba zdůraznit určitou nebezpečnost těchto substancí pro děti a mladistvé. Největším nebezpečím u těchto látek pro dospělé jedince je propuknutí nějaké formy do té doby skryté duševní poruchy, především pro předem disponované osoby. Tomuto nebezpečí, které hrozí i dnes, respektive je i větší, protože konzument, který uvedené zboží kupuje na černém trhu, netuší absolutně nic o složení a síle této drogy a nemá ani žádné jiné informace, by se dalo předejít tím, že při prodeji konopí by byl uživatel upozorněn na případná zdravotní rizika užívání těchto látek. Pokud by byla legalizace provedena, tak nejvhodnější varianta by dle mého mínění byla ta, která by zavedla prodej ve specializovaných prodejnách a především by tato látka musela být zdaněna pomocí spotřební daně, jako je dnes alkohol a tabák a další zdraví škodlivé komodity. Tato daň by alespoň částečně pokryla náklady ze zdravotního pojištění, které jsou dnes vynakládány na léčbu uživatelů marihuany, případně na jejich zdravotní péči. Kuřáci marihuany se vystavují obdobným rizikům jako konzumenti tabáku, ovšem v současném stavu jsou

⁹⁸Systembolaget, 2023. Företagsfakta. [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné: [Företagsfakta | Systembolaget \(omsystembolaget.se\)](https://www.systembolaget.se)

⁹⁹Anarchokapitalismu, 2018. První kapitola za koncem: Drogy. [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné: [urza.cz](https://www.urza.cz)

to černí pasažéři, kteří za své jednání nenesou absolutně žádnou odpovědnost. Legalizace této látky by tento stav alespoň částečně napravila. Posledním argumentem pro legalizaci marihuany je právní námitka, která spočívá v tom, že s marihuanou má v České republice zkušenost dle průzkumu provedeného monitorovacím střediskem Centra pro drogy a drogovou závislost -každý pátý Čech ve věku 18 - 35 let, dalších asi osm až deset procent dospělých uvádí aktuální užívání konopí, což odpovídá 800 až 900 tisícům osob¹⁰⁰. Tato čísla jsou obrovská, jsou jedna z největších v Evropě. Pokud si k tomuto připočteme fakt, že tato droga je převážně konzumovaná skupinově, v těchto skupinách se obvykle konzumuje konopí předáním marihuanové cigarety, tzv. jointa, a tím dochází k naplnění skutkové podstaty trestného činu dle paragrafu 283 odstavec 1 (jinak jinému opatří). Pokud si tento příklad dotáhneme ad absurdum, v naší populaci se pohybují statisíce lidí, kteří spáchali trestnou činnost, která zůstala asi v 99 % případech latentní, neodhalená orgány činnými v trestním řízení. Ovšem takové masivní porušování právních předpisů musí mít na společnost zcela jistě negativní dopady. Efektivnost takové normy, která je všeobecně porušovaná, může v konečném důsledku vést k jistému právnímu nihilismu a dokonce porušit úctu k právnímu řádu jako takovému. Dále jsou dle mého názoru narušeny atributy právní jistoty, tak jak je definoval profesor Aleš Gerloch a to jistotu, že bude spravedlivě postižen každý, kdo právo porušuje. Toto je samozřejmě nemyslitelné, protože když by k tomu v praxi mělo dojít, celý náš právní systém by se musel zákonitě zhroutit pod tíhou statisíců trestních stíhání. Dalším argumentem pro derogaci tohoto ustanovení v případě nakládání s marihuanou je princip trestního práva hmotného, že trestní právo má být ultima ratio, tím posledním prostředkem, co stát proti svým občanům může použít. Nepřijde mi úplně v pořádku kriminalizovat jednání, které je natolik masově rozšířené a i všeobecně přijímané jako jistá norma alespoň v určitých skupinách obyvatel, především mladých lidí. Navíc tato kriminalita spojená s marihuanou stojí orgány činné v trestním řízení velké prostředky a to lidské i materiální, které by se daly využít v boji, kde zůstávají reálné oběti. A to např. ve dnes hojně diskutované kriminalitě u trestných činů proti lidské důstojnosti, v sexuální oblasti, která je taktéž z velké části skryta a neodhalena, dále například v kriminalitě kybernetické a jiné, kde zůstávají skuteční poškození, a ne jako u drogové kriminality marihuanové, která je všeobecně označovaná jako zločin bez obětí. Tento svůj závěr jsem jsi dovolil podpořit i soukromým výzkumem, který je součástí přílohy této diplomové práce mezi studenty Západočeské univerzity v Plzni konkrétně na své Alma mater právnické fakultě, kde bylo potvrzeno, že zkušenost s drogou marihuanou často ve konzumovanou ve skupině a naplňující tak znak trestného činu dle 283 má velké množství respondentů to podtrhuje absurdnost celé situace, protože tyto budoucí právníci se můžou v blízké budoucnosti octnout na pozicích orgánů činných v trestním řízení a je docela možné, že budou stíhat osoby za jednání, kterého se ještě donedávna dopouštěly oni samotní. Tento příklad krásně ilustruje, jak je toto jednání široce rozšířené v celé společnosti a nejedná se pouze o vyjmečné chování vyloženě patologických jedinců ve společnosti. Zároveň je potřeba mít stále na paměti, že i tato forma legalizace má velké riziko. Především by takový legální trh musel vyřešit otázku tzv. drogové turistiky, například omezením prodeje těchto látek cizím státním příslušníkům. Peníze, které by stát vybral na spotřební dani, by taky měly být směřovány k efektivní protidrogové prevenci, aby se hlavně mladiství a děti i s využitím nejmodernizovanějších technologií různých populárních osobností (youtuberů, influencerů, sportovců apod.) odrazovali od užívání OPL, dle hesla příklady táhnou. Určitě by byla účelná propagace ve směru plnohodnotného života a naplněné lidské existence bez potřeby útěku z reality skutečného života prostřednictvím legálních nebo ilegálních návykových látek...

100. MRAVČÍK, V., 2016. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2015 [Annual Report on Drug Situation 2015 - Czech Republic] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

4.3 Pokusy o dekriminalizaci drog na území států USA, Portugalska a Nizozemska

Tato podkapitola se bude zabývat konkrétními místy na světě, kde došlo k dekriminalizaci, případně legalizaci drog. Bude popsáno, v jaké formě k tomu došlo, jaký to mělo vliv na místní komunity, jak to bylo efektivní, jestli došlo v těchto zemích k nárůstu počtu narkomanů a toxikomanů a jaké benefity, případně zápory, tyto snahy přinesly.

Jako první zemi v této podkapitole bude věnovaná pozornost Spojeným státům americkým, které se, jak už víme, proslavily spíše v negativním slova smyslu válkou proti drogám. Některé státy této federace přijaly fakt, že válka proti drogám, konkrétně marihuaně, nepřináší očekávané výsledky a došlo k její legalizaci. K tomuto kroku se rozhodlo celkem 21 států z celkových padesáti státních útvarů USA. Jedná se například o Aljašku, Washington, D.C., Kalifornii atd.¹⁰¹. Jednotlivé země přijímají tyto legalizační zákony napříč celou Severní Amerikou, jsou ovšem státy, které se tomuto trendu stále odmítají podřídít, jedná se především o státy jihu USA. Toto území je tradičně velmi konzervativní, je zde velký vliv tzv. tradičních hodnot, reprezentovaných především protestanskou církví a jejími různými odnožemi. Vliv konzervativního myšlení je v těchto státech opravdu značný, pro srovnání lze uvést stát Utah, kde je dominantní vliv Církve Ježíše Krista, u nás jsou známí spíše jako mormoni, kteří jsou proslavení mimo jiné svým zdravým životním stylem. Jejich víra jim zakazuje konzumovat jakékoliv návykové látky, včetně legálních drog typu alkohol, tabák a kofein. Přesto tato americká země přijala legalizaci marihuany alespoň pro lékařské účely, což je krok, kterému se jižanské státy rovněž aktivně brání. Ovšem i tento dosavadní jev se bude nejspíše měnit. Tomu napovídá fakt, že v roce 2021 první jižanský stát legalizoval marihuanu pro rekreační účely, jedná se o státní útvar Virginie. Tento stát se tedy stal průkopníkem mezi jižanskými státy ve vztahu k legalizaci marihuany. Konkrétní kroky, které tento stát přijal, vypadají následovně: v první řadě je potřeba říct, že marihuana bude legální pro místní obyvatele až od 21 let, což je ovšem v USA obvyklá praxe i v případě povolení konzumace alkoholu, který je také možné legálně užívat až od 21 let věku. Dospělý člověk od této věkové hranice bude moci držet až 1 unci (28 g) marihuany, zároveň bude moci pěstovat až 4 rostliny konopí na jednu domácnost, rostliny nesmí být viditelné z ulice a zároveň k nim nesmí mít přístup osoba mladší 21 let. Rostlina konopí musí být opatřena čitelnou visačkou, která obsahuje jméno majitele, řidičský průkaz nebo číslo průkazu totožnosti a poznámku, že rostlina marihuany je pěstována pro osobní potřebu, jak je povoleno zákonem. Pokud jde o jednu unci marihuany, je možné sdílet toto množství s jiným dospělým člověkem, kterému je více než 21 let, ale pouze v případě, že nedojde k žádné platbě za toto zboží.

Další omezení je, že marihuana se může konzumovat pouze v nemovitosti, která je ve vlastnictví konzumenta, v žádném případě nemůže být tato látka konzumována na veřejnosti¹⁰². Naopak nezákonné je nadále jednání spočívající v prodeji marihuany. Trest v tomto případě může být trest od 1 roku až do 10 let odnětí svobody, případně pokuta 2500 dolarů¹⁰³. Pro osobu mladší 21 let je

101 Hansen, Horus Alas a Elliott Davis Jr. U.S. NEWS. 2023. Where Is Marijuana Legal? A Guide to Marijuana Legalization. [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné: [Where Is Marijuana Legal? A Guide to Marijuana Legalization \(usnews.com\)](https://www.usnews.com)

102 Loudoun County Virginia, 2021. Legalization of marijuana [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Legalization of Marijuana | Loudoun County, VA - Official Website](https://www.loudoun.gov/2021/12/15/legalization-of-marijuana/)

103 NORML and The NORML Foundation, 2018, Virginia Laws and Penalties [online]. [cit. 31.12.2022]. Dostupné z: [Virginia Laws and Penalties – NORML](https://www.norml.org/virginia-laws-and-penalties/)

-

protiprávní konzumovat, kupovat nebo držet marihuanu. Sankce v tomto případě má podobu pokuty až do maximální výše 25 dolarů a zároveň musí nedobrovolně nastoupit do speciálního léčebného nebo vzdělávacího programu o problematice zneužívání návykových látek. Taktéž je v rozporu s právním řádem státu Virginie vlastnictví více než jedné unce marihuany, trest v případě takového jednání může být odstupňován dle množství látky. Pokud by se jednalo o hmotnost menší než půl kila, pokuta může dosáhnout až částky 500 dolarů, naopak pokud by se jednalo o množství větší než 1 libru, v tomto případě už jde o t. čin, za který hrozí trest odnětí svobody až na 10 let a pokuta 250 tisíc dolarů. Obdobné tresty jsou stanoveny, pokud osoba bude pěstovat více rostlin, než kolik dovoluje zákon. Například pokud by člověk pěstoval více než 100 kyttek, trest je opět až do 10 let odnětí svobody. Přísná měřítka naopak zaváděl virginský zákonodárce pro nelegální obchod s marihuanou, a to především pokud jsou cílem tohoto obchodu nezletilé osoby. Tak např. u distribuce více než 1 unce marihuany osobě mladší 18 let, která musí být zároveň minimálně o 3 roky mladší než pachatel, nebo použití nezletilé osoby k distribuci více než 1 unce marihuany, se jedná o těžký zločin, který může být sankcionovaný maximálně 50 lety odnětí svobody a minimální trest v takovém případě je 5 let a pokuta maximálně sto tisíc dolarů. Ve státě Virginie má být v budoucnu, taktéž od 1. 1. 2024, povolen prodej marihuany pro komerční účely. Úpravy v ostatních státech USA jsou obdobné jako ve státě Virginie, rozdíly jsou v podstatě jenom marginální. Například některé státy umožňují pěstování více kyttek a držení menšího, případně většího množství marihuany. Některé americké státy zakazují pěstování kyttek konopí, ale umožňují koupi v licencovaných obchodech¹⁰⁴. Často je přítomný prvek ve formě spotřební daně, zákaz reklamy na marihuanu apod. Pokud je droga koupena v obchodech s potřebnou licenci, je k látce přidáván příbalový leták, který upozorňuje na zdravotní rizika užívání marihuany, dále že konzumace této látky během těhotenství a kojení dítěte může znamenat možné riziko, upozornění na nezákonnost řízení automobilů nebo obsluhy stroje, pokud je osoba pod vlivem této látky, a upozornění, aby tato OPL byla uchována mimo dosah osob nezletilých¹⁰⁵.

Jak už bylo napsáno, zákony jsou v jednotlivých státech, kde došlo k legalizaci, podobné, přesto bych rád ještě poskytnul bližší pohled na jeden ze států USA, kde došlo k legalizaci konopí jako ve třetím státě nového světa, a to je stát Aljaška. K legalizaci pro rekreační potřeby došlo v roce 2014 a to na základě vůle občanů Aljašky, kterou projevíli v referendu a to s výsledkem 53,2% hlasů pro legalizaci marihuany. Přijatý zákon dává možnost jedincům starším 21 let vlastnit až jednu unci (28 g) konopí a pěstovat šest rostlin a to od 24. února 2015. Tento právní předpis zároveň umožňuje také prodej konopí ve státech licencovaných výdejních, z nichž první byla otevřena 29. října 2016. Marihuanu si můžou koupit nejenom občané Aljašky, ale turisté z celého světa, pokud splňují podmínku vyššího věku než 21 let a dodržení dalších legislativních omezení, a to např. zákaz užívání na veřejnosti. Tato místa jsou definována jako dálnice, veřejné dopravní prostředky, všechny školy, obchodní centra, parky, hřiště, věznice a množství jiných míst a objektů. Zajímavostí je, že výnosy dosažené z výnosu spotřební daně, které je tato látka na Aljašce podrobena, slouží potřebám všech lidí, nejenom toxikomanům, a to tím způsobem, že výnosy této daně jsou rozděleny na dvě poloviny, kdy jedna polovina jde na snížení kriminality v tomto státě a druhá polovina je občanům přímo vyplácena prostřednictvím dividendy, kterou každoročně každý občan Aljašky

-

104 Barcott, Bruce 2015. Weed the People: The Future of Legal Marijuana in America. Time. ISBN 978-1-61893-421-5.

105 Barcott, Bruce 2015. Weed the People: The Future of Legal Marijuana in America. Time. ISBN 978-1-61893-421-5.

obdrží¹⁰⁶.

Na závěr, než opustíme území Ameriky a přesuneme pozornost na evropské země, je třeba se podívat, jaké výsledky americké státy hlásí v důsledku legalizace měkké drogy marihuany a zda převažují důsledky negativní nebo naopak pozitivní. První zajímavá skutečnost, kterou přinesl výzkum agentury Gallup, který zjistil na základě dotazování respondentů, je ta, že 16 % účastníků dotazování pravidelně užívá marihuanu. Toto číslo je větší než u pravidelných kuřáků tabáku, kterých je pouze 11 %¹⁰⁷. Přičemž tato agentura uvádí, že zvýšení počtu uživatelů marihuany je novým jevem. Tak například v průzkumu téže agentury z roku 1969 se ke zkušenosti s touto OPL přiznala pouze 4 procenta obyvatel USA. Tato čísla se průběžně zvětšovala během 70. let 20. století a paradoxně dosáhla vrcholu během finální ferze války proti drogám na konci 80. let, kde toto číslo zkušeností s marihuanou bylo zhruba 30 procent. Tato čísla se ale ještě zvedla následkem legalizace konopí v jednotlivých státech a nyní má téměř polovina Američanů zkušenosti s marihuanou¹⁰⁸. Přestože to tedy vypadá, že legalizace této látky zvyšuje její užívání, další průzkum naznačuje pozitivnější trend a to fakt, že v případě legalizace klesá spotřeba u rizikových skupin obyvatelstva, a to jmenovitě u dětí a mladistvých. Tento výsledek naznačují průzkumy provedené odborným časopisem JAMA Paediatrics. Odborníci z tohoto periodika uskutečnili velký průzkum mezi téměř milionem a půl studentů středních škol, který zahrnoval léta 1993 až 2017 a na základě těchto výzkumů došli k závěru, že počet mladistvých uživatelů marihuany ve státech, kde bylo konopí legalizováno, byl o 10 % menší než v ostatních státech USA, kde bylo naopak užívání postavené mimo zákon, tam byla naopak spotřeba větší. Tento efekt je vysvětlován tím způsobem, že dostupnost nelegální drogy pro skupinu obyvatel mladší 21 let je silně problematická, černý trh není vlivem legalizace natolik velký a koupit marihuanu v oficiálním licencovaném obchodě je pro mladistvé téměř nemožné, protože prodejci vyžadují ověření věku kupujícího předložením jeho identifikačního průkazu¹⁰⁹. Další argument zastánců legalizace marihuany byl ten, že následkem legalizace této drogy dojde ke snížení kriminality, naopak stoupenci status quo v případě kriminalizace drog argumentovali zcela opačně a to tím, že kriminalita naopak raketově vzroste. V tomto bodě se mýlily oba tábory, protože míra zločinnosti zůstala na prakticky stejné úrovni než před legalizací marihuany¹¹⁰. Jiným možným důsledkem legalizace marihuany měla být dle odpůrců legalizace zvýšení nehodovosti na amerických silnicích v důsledku užívání této OPL. Uvedenou hypotézu podporují výsledky průzkumu, který provedla Asociace guvernérů pro bezpečnost silničního provozu. Tento výzkum odhalil, že úmrtí při automobilových nehodách, při kterých měl nebožtík v krvi pozitivní nález na THC, vzrostla o 4 procenta po legalizaci v Coloradu. Ovšem v dalších státech, kde byla studie legalizace provedena, nezjistila žádnou změnu v celkovém počtu smrtelných nehod po zavedení volného prodeje výrobků obsahujících THC¹¹¹. Pokud se jedná o

106 Alaska Department of Health, 2016. Get the Facts [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Získejte fakta o marihuaně pro svou rodinu. \(alaska.gov\)](https://www.alaska.gov/health/press-releases/2016-08-18-01)

107 Gallup, 2022. Cigarette Smoking Rates Down Sharply Among U.S. Young Adults [online]. 28.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Cigarette Smoking Rates Down Sharply Among U.S. Young Adults \(gallup.com\)](https://www.gallup.com)

108 Gallup, 2021. Nearly Half of U.S. Adults Have Tried Marijuana [online]. 28.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Nearly Half of U.S. Adults Have Tried Marijuana \(gallup.com\)](https://www.gallup.com)

109 Anderson DM, Hansen B, Rees DI, Sabia JJ. Association of Marijuana Laws With Teen Marijuana Use: New Estimates From the Youth Risk Behavior Surveys. JAMA Pediatr. 2019 Sep 1;173(9):879-881. doi: 10.1001/jamapediatrics.2019.1720. PMID: 31282944; PMCID: PMC6618849.

110 EBP Society, 2022. The Effect of Marijuana Legalization on Crime Rates [online]. 28.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Crime Rates After Legalization of Weed | Marijuana & Crime \(ebpsociety.org\)](https://www.ebpsociety.org)

111 Alcohol Research Documentation, Inc The State University of New Jersey, 2022. Changes in Traffic Crash Rates

ekonomický přínos legalizace, v této oblasti má krok států USA významný efekt a to proto, že jednotlivé státy, jako například Colorado, Washington, Oregon a Kalifornie, na produkt rekreační marihuany uvalují poměrně vysoké spotřební daně souběžně se standardními státními daněmi z prodeje, místními poplatky a licenčními poplatky za provoz obchodu. Tak například jenom Colorado vybírá téměř 20 milionů dolarů za měsíc z prodeje rekreační marihuany¹¹². Za rok 2015 stát na spotřebních a dalších daních a poplatcích došel k zisku 135 milionů dolarů za marihuanu. Obdobná čísla vykazují i ostatní státy USA, takřka ve všech státech, kde byla spotřební daň za užívání marihuany zavedena, její výnosy překonávají původní očekávání. Tak např. Oregon, kde byla daň zavedena až v lednu roku 2016, byly vykázány příjmy ze spotřební daně ve výši 10 milionů dolarů měsíčně, což je daleko nad původním odhadem 2 až 3 miliony dolarů za celý kalendářní rok¹¹³. Do budoucna se ovšem očekává, že tyto daňové výnosy se budou snižovat, jak stále více států bude marihuanu pro rekreační užívání povolovat. Současné nadprůměrné daňové výnosy mohou být ovlivněné tzv. drogovou turistikou, která je pro státy, kde dojde k legalizaci drog, typická. Občané států, kde je marihuana postavena mimo zákon, cestují na území cizích států, kde si mohou bez zákonných postihů dopřát jednání, které zákonodárce v jejich domovské zemi kriminalizuje. Obecně je třeba říci, že legislativa, která v USA v některých státech legalizuje užívání marihuany pro rekreační účely, je poměrně nová a na další čísla a data a jejich celkové vyhodnocení je v současné době moc brzy.

Na závěr americké podkapitoly je třeba připomenout, že přestože na úrovni jednotlivých států došlo k legalizaci drogy marihuany, na federální úrovni je držení marihuany stále pokládáno za trestný čin a to při jakémkoliv způsobu nakládání s touto drogou, včetně držby pro vlastní potřebu¹¹⁴. Toto může být pro mnohé američany a především zahraniční návštěvníky USA poněkud matoucí, protože například území národních parků, zahrnující parky, řeky, přírodní rezervace a památky, jsou považovány za území federální a nikoliv za území státu, na kterém tento park leží. Proto na těchto územích platí zákony federální vlády a nikoliv jednotlivých států¹¹⁵. Celkově se do budoucna dá očekávat změna legislativy i na federální úrovni, a to směrem k uvolnění represivní politiky státu, případně až k legalizaci marihuany pro rekreační užívání. Argumentem pro tento budoucí vývoj americké protidrogové politiky, která paradoxně dříve stála v čele států bojících proti drogám, je krok amerického prezidenta Joea Bidena, který se rozhodl v roce 2022 vyhlásit amnestii pro tisíce odsouzených osob za držení marihuany. Tato hromadná milost se týkala pouze osob, které byly odsouzeny za pouhé držení, případně konzumaci této látky. Na jakékoliv jiné trestné činy se

After Legalization of Marijuana: Results by Crash Severit [online]. 28.10[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Changes in Traffic Crash Rates After Legalization of Marijuana: Results by Crash Severity: Journal of Studies on Alcohol and Drugs: Vol 83, No 4 \(jsad.com\)](#)

112 Colorado Dept. of Education, 2020. *Marijuana Tax Revenue and Education* [online][cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Marijuana Tax Revenue and Education | CDE \(state.co.us\)](#)

113 Oregon Department of Revenue, 2021. *Marijuana tax program* [online][cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Oregon Department of Revenue : Marijuana : Businesses : State of Oregon](#)

114 FindLaw, 2018. *Federal marijuana Laws* [online]. 14.3[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Federal Marijuana Laws - FindLaw](#)

115 National park service, 2020, *Marijuana and Other Other Substances* [online].[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Marijuana and Other Other Substances - Bering Land Bridge National Preserve \(U.S. National Park Service\) \(nps.gov\)](#)

-

amnestie nevztahovala. Pokud tedy byl pachatel odsouzený souběžně například za držbu marihuany a loupež, amnestie se na takového člověka nevztahovala. Pokud byl pachatel soudně trestán za spiknutí, distribuci, případně držení marihuany za účelem další distribuce a další obdobné drogové delikty, amnestie se na něj rovněž nevztahovala. Také došlo k odpuštění všech bývalých odsouzení na federální úrovni, týkající se držby marihuany pro vlastní potřebu. Tento krok měl a má potenciál pomoci tisícům lidí, kteří byli v dřívějších dobách odsouzeni za držení drogy marihuany a kteří v důsledku záznamu v rejstříku trestů měli problémy při hledání zaměstnání, řešení bytových potřeb nebo ve vzdělávacím systému USA¹¹⁶. Zároveň s udělením amnestie pronesl jeden z nejmocnějších mužů na světě, prezident země svobody, toto prohlášení, které volně parafrázuji: „Žádný občan by neměl být ve výkonu trestu pouze za užívání nebo držení marihuany. Věznění lidí kvůli držení marihuany převrátilo příliš mnoho životů vzhůru nohama... A zatímco běloši, afroameričané a barevní lidé užívají marihuanu v podobné míře, afroameričané a barevní lidé byli zatčeni, stíháni a odsouzeni v nepřiměřené míře. Příliš mnoho životů bylo převráceno vzhůru nohama kvůli našemu neúspěšnému přístupu k marihuaně. Je načase, abychom tyto křivdy napravili.“¹¹⁷

Zároveň prezident Biden vyzval k přehodnocení přístupu k drogám a k tomu, aby marihuana byla odstraněna z kategorie drog, ve které je vedle látek typu heroin, a dokonce je zařazena mezi více nebezpečnou drogu než metamfetamin a fentanyl, které v současné době zabijí stovky američanů každý měsíc. Současný stav v Americe vypadá tak, že množství států, které přijmou legalizaci, se bude spíše rozšiřovat. Na federální úrovni je během psaní této práce projednáván v kongresu zákon nazývaný More, který má za cíl anulovat dřívější odsouzení za trestné činy, které mají souvislost s marihuanou a reinvestovat daňové příjmy z prodeje konopí do míst a komunit obyvatel, kteří byly zasaženy nemilosrdnou válkou proti drogám. Dalším právním předpisem je zákon připravený letošní rok, který má za cíl odstranění marihuany ze seznamu kontrolovaných drog a umožní jednotlivým státům tyto látky regulovat dle jejich uvážení.

Na závěr předsatvení legalizničních tendencí v jednotlivých státech Ameriky lze učinit závěr, že Spojené státy americké otočili přístup k drogovému problému o 360% a, že tento státní útvar, který byl vnímán ve světě jako jeden z předních bojovníků proti návykovým látkám mají dnes odvažnější přístup k drogovému problému než například některé evropské země včetně České republiky lze pouze vývoj na puď Nového světa pečlivě pozorovat a případně se poučit jak z negativních aspektu jejího postupu, tak i toho pozitivního, který tento nový přístup přinesé.

Nyní bych se rád přesunul k zemi na území Evropy, která nám je přece jenom mnohem blíže, než USA. To je země, která je všeobecně v českém prostředí vnímána jako země drogám, především lehkým, zaslíbená, a tou je Nizozemsko. Přestože je všeobecně přijímáno jako fakt, že v této zemi je marihuana legální, toto mínění je chybné. Ve skutečnosti je zde marihuana a ostatní tzv. měkké drogy (marihuana, hašiš a psychedelické houbičky) pouze dekriminlizovány, protože držba, prodej a výroba drog je v Nizozemsku protizákonná. A to jak tvrdých, tak rovněž měkkých drog¹¹⁸. Nizozemská vláda zaujala specifický přístup tolerance, ten spočívá v tom, že na některých

116 White house, 2022. A Proclamation on Granting Pardon for the Offense of Simple Possession of Marijuana [online]. 6.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [A Proclamation on Granting Pardon for the Offense of Simple Possession of Marijuana | The White House](#)

117 White house, 2022. Statement from President Biden on Marijuana Reform [online]. 6.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Statement from President Biden on Marijuana Reform | The White House](#)

118 Government of the Netherlands, 2020. Am I committing a criminal offence if I possess, produce or deal in drugs? [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Am I committing a criminal offence if I possess, produce or deal in drugs? | Drugs | Government.nl](#)

-

místech (jedná se o kavárny nazývané Coffeeshopy) nizozemské úřady uplatňují přístup tolerance. To v praxi znamená, že prodej drog je trestným činem, ale nizozemské státní zastupitelství nezahajuje trestní stíhání¹¹⁹. Obdobný přístup místní veřejný žalobce zaujímá, pokud fyzická osoba drží do 5 gramů marihuany a ne více než pět kyttek konopí pro svou osobní potřebu. Tyto látky a rostliny budou v případě odhalení konfiskovány a posléze státní mocí zničeny. Nizozemská legislativa také v nedávné době přijala omezení prodeje těchto látek, jež mají být pro příště určeny k prodeji pouze nizozemským občanům. A to proto, že cizinci, kteří v rámci drogové turistiky navštěvují Nizozemsko, způsobují množství problémů v okolí kaváren, v podobě kriminálních aktivit a rušení nočního klidu, které je v místě sídel coffeshopů větší než v jiných obydlých oblastech. Na základě těchto skutečností zavedla vláda příslušná opatření a stanovila přísnější podmínky pro prodej marihuany v coffeeshopech. V těchto místech je zakázán prodej a konzumace alkoholických nápojů. Zároveň je potřeba dodržet další pravidla pro nakládání s marihuany, jedná se o tyto předpisy: je trestné držení drog na veřejnosti, množství nad 5 gramů marihuany (konopí, marihuany či hašiše) na osobu. Pokud člověk překročí toto množství, hrozí mu pokuta a vězení. Dále je možné marihuanu legálně užívat od 18 roku života. Osoby mladší v coffeeshopech nemají právo si koupit OPL, je zakázán vývoz i dovoz konopných drog. Užívat lehké drogy na veřejnosti není povoleno¹²⁰. Tento nizozemský přístup k lehkým drogám je projevem místní filozofie, která je založená na premisi, že každá svéprávná lidská bytost může rozhodovat o záležitostech svého zdraví. Holanďané jsou v prosazování tohoto světového názoru poměrně zásadoví, v Holandsku je možnost například kontrolované milosrdné smrti (eutanazie) u pacientů, kde není naděje na vyléčení. Další zásadou, kterou se řídí nizozemská protidrogová politika, je přesvědčení místních úřadů, že pokud budou sociálně negativní jevy jako drogy, prostituce a hazard ukryvány před zraky veřejnosti, k jejich vymýcení či eliminaci to nepomůže, a naopak jejich utajování tyto jevy naopak zhoršuje, protože pokud zůstanou v podsvětí, jde je hůře korigovat a nějakým způsobem ovládat.

Holanďané považují užívání drog za **nemoc ve zdravotnickém slova smyslu**, obdobně jako zneužívání tabáku nebo alkoholu, případně problémy s obezitou. Zároveň státní úřady propagují myšlenku, která je u stoupců legalizace OPL obvyklá a to srovnání prohibice alkoholu, která proběhla v roce 1919 až 1933 v USA, a která přinesla více negativních jevů, například v podobě zvýšené kriminality, než pozitivní společenské změny, a nakonec musela být neslavně zrušená. Obdobná situace je dle nizozemských úřadů u marihuany. Zároveň holandské úřady nepokládají svou liberální politiku v přístupu k měkkým drogám za samospasitelnou. Zneužívání drog se snaží předcházet především pomocí široce rozšířených edukativních akcí, monitorací činnosti míst, kde dochází ke zneužívání drog, bojem se zdravotními komplikacemi v důsledku zneužívání drog (to se uskutečňuje výměnou injekčních stříkaček toxikomanům) a programem distribuce metadonu jako náhražky drogy heroin. Ačkoliv holandské úřady tolerují užívání marihuany a jiných měkkých drog, u tvrdých drog typu heroin, MDMA, kokain apod. volí nizozemské úřady klasickou cestu represe, známou i z našich poměrů, případně zemí nám přímo sousedících. V Nizozemí je velký problém především s látkou MDMA, zkušenost místní populace s touto drogou je ve srovnání s ostatními zeměmi Evropské unie vysoká. Zkušenost s touto látkou má dle výzkumu Evropského

119 Government of the Netherlands, 2020. Toleration policy regarding soft drugs and coffee shops [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Toleration policy regarding soft drugs and coffee shops | Drugs | Government.nl](https://www.government.nl/topics/health-and-welfare/policies-and-strategies/2020/04/01/toleration-policy-regarding-soft-drugs-and-coffee-shops)

120 Holland.com, 2023. A guide to Dutch coffeeshops [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [A guide to coffeeshops in the Netherlands - Holland.com](https://www.holland.com/en/visiting-the-netherlands/nightlife/nightlife-in-the-netherlands)

-

monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost téměř 12 procent lidí ve věku 15 - 64 let, což je největší počet ze všech států EU. Toto číslo může vypadat astronomicky, ovšem například Česká republika konkuruje Nizozemsku ve stejném věkovém rozpětí číslem 9,1 %. Větší spotřeba je proti ostatním státům EU, i pokud jde o amfetaminy, číslo je větší než 5,3 %, přitom průměr ve všech státech Evropské unie je 3 %. Ovšem Nizozemsko v těchto parametrech není zdaleka nejhorší, nejvíce je tato vysoce nebezpečná droga zneužívána ve státě Dánsko. Pokud se podíváme na návykovou látku, které se tato podkapitola primárně věnuje, a to je marihuana, zkušenost s touto drogou je menší než v České republice ve věkové skupině 15 - 64 let, a to téměř 28 procent obyvatel tohoto státu. Pokud srovnáme čísla našeho státního útvaru, najdeme číslo v tomto výzkumu kolem 30 % obyvatel v našem státě. Naopak ve vysoce rizikových skupinách mládeže ve věkovém pásmu školní populace, tedy ve věku 15 - 16 let, má zkušenost s konopnou drogou 22 % mladých nizozemců, naopak v naší republice, která žádnou formu legalizace případně dekriminalizace do svého právního řádu nezačlenila, činí zkušenost v této věkové skupině s marihuanou plných 28 %¹²¹. Vysvětlením tohoto jevu může být kromě horší dostupnosti na černém trhu také to, že drogy pro mládež ztrácí mýtus zakázané látky, prostřednictvím které se mohou vymezit proti světu dospělých a rovněž svých rodičů, a vymezit se zároveň proti společenskému uspořádání společnosti a jejich měšťáckému typu žití života. A mladickou vzdorovitost možná tento typ mládeže přelévá do společensky hodnotějšího protestu, jako je například boj proti klimatickým změnám počasí, ochranu zvířat, která má pro společnost rozhodně větší přínos, než když mladistvý člověk revoltuje proti společnosti užíváním byt' lehkých návykových látek, které mají v jeho věku potenciál v krajním případě nenávratně poškodit lidský organismus.

Poslední část této podkapitoly se bude věnovat státu, který šel v Evropě k přístupu k drogám asi nejvíce liberalistickou cestou, a to je země Portugalsko. Tento stát přijal v roce 2000 k drogám přístup neformální, nazvaný jako protidrogová strategie. Hlavním smyslem této úpravy byly smrtelně nebezpečné nemoci HIV/AIDS, které se v zemi začaly šířit, a bylo odhadované, že největší podíl na této epidemii mělo užívání drog prostřednictvím injekční aplikace drog¹²². Tohoto cíle mělo být dosaženo prostřednictvím několika kroků, které byly zaměřeny na protidrogovou prevenci a to jak primární, tak i sekundární výměna injekčních stříkaček, ale především přijetím odvážné drogové legislativy, která nemá v Evropě v podstatě obdoby. Často se objevující mýtus, že všechny drogy jsou v Portugalsku legální, ale není založený na pravdě. Omamné a psychotropní látky různých typů nejsou v portugalském státě legální, ale došlo k jejich dekriminalizaci. To znamená, že došlo k derogaci trestní sankce, ale nikoliv k odstranění občanskoprávního postihu za méně závažné protiprávní činy, jako je držení drog a nabídka v malém měřítku apod¹²³. Portugalsko dekriminalizovalo užívání a držení všech druhů drog způsobem, který přesouvá pozornost od trestní sankce směrem k léčbě toxikomana. Drogy v tomto státě nejde bez postihu prodávat. A pokud je fyzická osoba přistižená s drogou, hrozí jí sankce občanskoprávní. Portugalský zákonodárce nečiní rozdíl mezi tvrdou drogou, jako je například heroin, a tzv. měkkou OPL. Pro místní orgány v těchto

121 Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost 2022, Evropská zpráva o drogách 2022: Trendy a vývoj. Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, Dostupné z: [Evropská zpráva o drogách: Trendy a vývoj. 2022-\(europa.eu\)](#)

122 SANTANA, Paula a NOGUEIRA, Helena, 2005. AIDS/HIV mortality in Portugal in the 90s. In: Revista Portuguesa de Saúde Pública [Lisboa]: Escola Nacional de Saúde Pública, 57-68 ISSN 0870-902

123 Transform, 2021, DECRIMINALISATION IN PORTUGAL: SETTING THE RECORD STRAIGHT. [online]. 13.5 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Drug decriminalisation in Portugal: setting the record straight. | Transform \(transformdrugs.org\)](#)

látkách není žádný podstatnější rozdíl. Konkrétně postup portugalských úřadů vypadá následovně: pokud je u osoby nalezeno malé množství jakékoliv OPL, což může být množství odpovídající desetidenní dávce pro osobní potřebu narkomana, droga bude zabavena a osoba je předvolána před komisí nazvanou *Comissão para a Dissuasão da Toxicodependência* (ve volném překladu Komise pro odrazování od drogové závislosti). Tato komise je tříčlenná, zasedá v ní sociální pracovník, lékař - psychiatr a právník - advokát. Tento sbor provede hodnocení osoby a to komplexní, jestli je závislá na OPL, jaké má finanční zázemí apod. Komise se má vyhýbat všem znakům, které by vytvářely dojem soudu, členové komise mají povinnost během jednání být oblečení neformálně, osoba, která je prošetřovaná, musí sedět na stejné úrovni jako členové. Pokud komise dojde k závěru, že zkoumaný člověk má problém se závislostí, je mu nabídnuta léčba této drogové závislosti, druhou možností je nařízení veřejně prospěšné práce. Komise nemůže povinnou léčbu autoritavně nařídit, ale jenom ji nabízet. Pravomocí této komise je ukládat občanskoprávní sankce na osoby zastižené při užívání drog. Může se jednat o sankci ve formě pokuty ve výši 25 – 150 EUR, až po pozastavení profesní licence, a nemožnost vykonávat svou profesi, jako např. taxikáře, lékaře, učitele, nebo uložení zákazu navštěvovat určitá místa a osoby. Tyto sankce se ale rozlišují dle toho, jestli je osoba poprvé před komisí a její užívání OPL je označené jako neproblematické. U nízkého rizika zákon vyžaduje, aby byl jeho případ pozastaven, což v praxi vede k tomu, že nejsou uloženy žádné sankce. Pokuta může být udělena, pouze pokud se jedná o opakovaný přestupek. Pokud jsou zjištěny nějaké problematické prvky (mírné riziko), jsou navrženy krátké intervence – včetně poradenství, ale ty nejsou povinné. V případech, kdy je zjištěno závažné rizikové chování a závislost na OPL, může být člověk povinně doporučen k odborným odvykacím službám. K tomuto kroku se ale komise uchyluje zcela výjimečně, obvykle nejsou známky závadového zneužívání drog objeveny a případy jsou "pozastaveny". Primárním cílem komise je pomoc při snižování užívání drog a vzdělávání o rizicích drog. Jsou svou povahou neodsuzující a jejich primárním cílem je ochrana práva na zdraví uvedených osob¹²⁴. Naopak dovoz, výroba a prodej drog je pořád nezákonný, a to včetně pěstování konopí pro vlastní potřebu, které je pořád trestnou činností, obdobně jako držení konopných semen. Pokud se osoba dopustí těchto typů deliktů ve spojení s drogami, trest odnětí svobody může být v rozmezí 1 až 5 let odnětí svobody. Ovšem systém trestního práva může být značně benevolentní, pokud soud zjistí, že osoba prodělala obchody s drogami za účelem financování své drogové závislosti. Taková okolnost může vést ke snížení trestu¹²⁵. Portugalská protidrogová politika v podstatě přesunula trest za užívání drog z represivního kriminálního zaměření na zdraví, léčbu a reintegraci. Pokud se zaměříme na výsledky strategie, kterou portugalské úřady přijaly, jsou poměrně překvapivé. První fakt je, že v Portugalsku od roku 2001, během prvních roků po přijetí dekriminální legislativy, klesl počet úmrtí ve spojitosti s drogami. Přitom v roce 2001 byla portugalská úmrtnost ve spojitosti s OPL téměř totožná s průměrem Evropské unie. Naopak po reformě došlo ke snížení počtu úmrtí, tak například v roce 1999 v přesném čísle 369 toxikomanů, naopak v roce 2016 byl počet narkomanů, kteří zemřeli ve spojitosti s drogami, pouhých 30 lidí. Když provedeme srovnání s celou EU, tak úmrtnost ve spojitosti s drogami je jedna z nejmenších v Evropě a to 6 úmrtí na milion obyvatel ve věkovém pásmu 15 - 64 let, v celé Evropě činí průměr EU 24 mrtvých na milion obyvatel¹²⁶. Pokud jde o

124 General Directorate for Intervention on Addictive Behaviours and Dependencies, 2023. Portuguese legal framework [online][cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Decriminalisation law EN.pdf \(sicad.pt\)](#)

125 Drug policy fact, 2019. Penalties for trafficking offenses in Portugal. [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Penalties for Trafficking Offenses In Portugal | Drug Policy Facts](#)

126 Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost 2022, Evropská zpráva o drogách 2022: Trendy a vývoj. Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, Dostupné z: [Evropská zpráva o drogách: Trendy a vývoj. 2022 \(europa.eu\)](#)

-

zločinnost, došlo v Portugalsku k poklesu počtu vězněných osob, tak například před rokem 2001 bylo více než 40 % odsouzených vězněných osob v nápravných zařízeních v souvislosti s drogovými trestnými činy, což bylo výrazně více než v evropském průměru, kde 70 % hlášených trestných činů souviselo s drogami. V současné době je počet vězněných osob za drogové trestné činy jen 15,7 %, což je pod evropským průměrem. Míra užívání drog v Portugalské republice navzdory očekávání kritiky značí, že se užívání drog v případě dekriminální změny na masový jev. Tyto předpoklady odpůrců dekriminální změny se ovšem nenaplnily a čísla výzkumu je nepotvrzují, míra užívání drog je v Portugalsku v posledních dvaceti letech pod průměrem Evropy. Zajímavější čísla jsou ve věkové skupině 15 - 34 let, která patří k nejrizikovější části obyvatel. V této skupině je rovněž míra užívání jedna z nejnižších na evropské půdě. Podivuhodná jsou rovněž čísla, která přináší výzkumy v případě sociálních nákladů společnosti na řešení drogové problematiky. Tyto výdaje klesly zhruba o 2010 %. To bylo způsobeno především ve spojitosti se snížením nákladů na vedení trestního řízení, dále vězněním osob za drogové trestné činy, daňovými ztrátami apod. Celkově je Portugalsko příkladem státu, který upřednostňuje zdraví před trestním postihem. Přitom na přelomu 20. a 21. století mělo s drogovým problémem obrovské komplikace, které spočívaly především ve vysoké míře rozšíření infekce HIV mezi narkomany. Hodně aspektů nové strategie přístupu k drogovému problému se projevilo téměř okamžitě, počet nových pacientů s HIV významně poklesl, rovněž počet úmrtí na drogy značně poklesl a vězeňská populace v prvním desetiletí rovněž dramaticky poklesla. Došlo rovněž k dramatickému zlepšení dostupnosti léčebných programů. Finanční prostředky, které byly dříve používány na represii narkomanů a drogového problému, jsou dnes používány pro poskytování zdravotnické péče závislým osobám. Pro úplný kontext je potřeba uvést, že tento stát měl poměrně pochmurnou historii a původně vedl proti drogám silně represivní kampaň pod vlivem diktátora Salazara. a jeho kliky Ten používal proti drogám a jejich konzumentům všechny síly včetně tajných policejních sil, známých jako PIDE. Tento represivní úřad dostal pravomoc zadržet podezřelého uživatele drog nebo distributora po dobu čtyřiceti pěti dnů, aniž by muselo být vzneseno obvinění z konkrétního t. č.¹²⁷ Na tomto příkladu můžeme vidět, že Portugalsko šlo ze začátku cestou války proti drogám, poté tento koncept opustilo a přijalo, dalo by se říct, úplně jiný extrémní přístup. Proto asi nelze jednoznačně říct, jestli by dekriminální všech typů drog měla stejně pozitivní účinky i v ostatních zemích světa, včetně například České republiky. Jejich koncepce proti drogám se dá označit vcelku jako pragmatická a racionální, navíc rozdíl mezi naší republikou není tak diametrální, jak by se mohlo na první pohled zdát. Také u nás není postihováno držení drogy pro vlastní potřebu trestním právem, ale právem správním, ačkoliv množství drogy, které může osoba na území Portugalska mít, je značně větší než na území ČR. Tak například v případě heroínu by osoba mohla mít až 10 gramů bez rizika postihu trestním právem na území Portugalska, na našem území by se jednalo o necelé dva gramy a poté by už mohl přicházet v úvahu trestněprávní postih za § 284 držbu drogy pro osobní potřebu. Ovšem i mimotrestní sankce lze označit u portugalského zákonodárce za účelné a především výchovně působící. Doporučení léčby a jiná výchovná opatření lze dle mého názoru v případě toxikomana a pro jeho budoucí vývoj považovat za účelnější než řešení, kdy toxikoman v České republice může být v obdobné situaci, byť s menším množstvím látky, postižen zabavením látky a sankce může být pokuta, kterou obvykle drogově závislá osoba nemůže uhradit, protože se často jedná o jedince bez domova, zaměstnání apod. A naopak pokud by se taková osoba rozhodla později léčit a opustit drogovou subkulturu, sankce pokuty jí může být v případě téměř jistého včasného zaplacení

127Simpson, Duncan and Louceiro, Ana (2021), 'Everyday life under the PIDE: A quantitative survey on the relations between ordinary citizens and Salazar's political police (1955–74)', *International Journal of Iberian Studies*, 34:3, pp. 195–216, https://doi.org/10.1386/ijis_00043_1

navýšena o dluh prostřednictvím například exekučního řízení a toto ještě více zkomplikovat start do nového života bez pout závislosti, tedy života řádného občana.

4.4 Snahy o dekriminalizaci drog na území ČR

Snahy o dekriminalizaci drog se začaly objevovat na našem území až po roce 1989 v důsledku společenských změn v československé společnosti a otevření hranic státu i našim západním sousedům. Tento krok přinesl nejenom příliv drog, ale i nových společenských myšlenkových konceptů (anarchismus, libertismus, ekologické hnutí a jiné). Součástí těchto ideologií a hnutí byl i záměr na dekriminalizaci a legalizaci drog. V první generaci konopných aktivistů byl aktivní předně časopis Reflex a novinář Jiří X. Doležal, který pro tento časopis dlouhá léta psal. Na téma marihuany a konopí napsal několik knižních publikací, všechny měly věsměs stejné vyznění, kterým byla legalizace případně dekriminalizace konopí. Nutno podotknout, že tento člověk je dlouhodobě vnímán i mezi stoupenci legalizace konopí velice rozporuplně a to v souvislosti s jeho dlouholetým návykem na používání marihuany, kterým se nijak netajil. Do časopisu Reflex psal dlouhodobě různé komiksy pro propagaci konopí, rovněž v časopise Reflex organizoval fotosoutěž o nejkrásnější kytku konopí. Za tyto aktivity byl v roce 2013 Policií České republiky obviněn z trestného činu šíření toxikomanie, toho se měl dopustit skutkem, že v časopise uveřejnil rozostřenou fotografii, k zaostření fotky mělo čtenářům pomoci vykouření marihuany, navíc byly v časopise přiloženy pomůcky pro sestavení tzv. jointa, a to cigaretové papírky a filtry. Přestože bylo trestní stíhání zastaveno s odůvodněním, že nebyl spáchán t. č.¹²⁸, J. X. Doležal se v konopném aktivismu v dnešní době už neangažuje.

Další výraznou osobou, která mluvila o legalizaci případně dekriminalizaci drog na území České republiky, byl například doktor psychologie Ivan Douda, zakladatel jedné z prvních neziskových organizací pro odbornou pomoc toxikomanům, Drop in. Tento odborník na závislosti už z kraje 90. let propagoval myšlenku o legalizaci, tuto myšlenku postavil jako protiklad tzv. války proti drogám, která se dle jeho názoru nedá vyhrát, proto dle jeho mínění je potřeba přijmout jistou formu legalizace OPL. Jeho myšlenky byly a jsou na tuto problematiku značně radikální, byl pro plnou legalizaci drog všech typů a v tomto postoji zůstal alespoň v řadách odborné veřejnosti osamocen¹²⁹. Stoupenců legalizace tvrdých drog bylo vždy mnohem méně než příznivců legalizace/dekriminalizace marihuany, je to především z důvodu, že tuto látku propagovalo velké množství umělců (zpěváků, herců apod.). Tyto aktivity neměly dlouhou dobu politickou platformu, ale i přesto měly ve společnosti poměrně velký vliv. Jednalo se především o různé konopné festivaly, marihuanové pochody za legalizaci konopných látek, tzv. Million Marihuana March. Tato akce se každoročně pořádá v Praze od roku 1998, jedná se o pochod, který je součástí mezinárodní akce Million Marihuana March a jedná se o protestní pochod, kterým účastníci vyjadřují nesouhlas s kriminalizací konopí. Součástí této akce je většinou různorodé vystoupení hudebních skupin, ale i různých vědeckých kapacit, jako je například docent Lumír Hanuš apod. Další významnou akcí je konopný veletrh, který je rovněž pořádán v Praze od roku 2010. Na této akci se vystavují produkty,

128 Česká televize, 2013. JXD byl obviněn za anekdotu o marihuaně. [online] 14.8. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [JXD byl obviněn za anekdotu o marihuaně — ČT24 — Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](https://www.ceskatelevize.cz/ct24/zpravy/1483833318-jxd-byl-obvinen-za-anekdotu-o-marihuaně)

129 Mláda fronta dnes, 2011. Douda: Legalizovat heroin? Příliš komplikované, leda rozumně regulovat [online] 3.6. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Douda: Legalizovat heroin? Příliš komplikované, leda rozumně regulovat - iDNES.cz](https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/111211-douda-legalizovat-heroin-pri-lis-komplikovane-leda-rozumne-regulovat-?c=A111211_111211_111211_111211_111211_111211_111211_111211_111211_111211)

-

jako jsou pěstební techniky, hnojiva, semínka rostlin konopí, pomůcky pro aplikaci mariuhy apod. Zároveň zde vystavují své zboží producenti konopné kosmetiky, textilu a jiných. Součástí akce je každoročně i diskuzní panel konopných aktivistů a odborníků na adiktologii. Zajímavostí je, že během obou akcí opakovaně zakročuje Policie ČR proti jednotlivým účastníkům a vymáhá dodržování zákonů České republiky. Během akce je pravidelně postiženo za protiprávní jednání, nejčastěji přestupkového typu, několik desítek lidí¹³⁰. I přesto, že stoupenci legalizace měli poměrně velkou podporu mezi laickou veřejností i odbornými kruhy apod., nikdy neměli v 90. letech žádnou podporu politickou, a pokud ano, tak se jednalo o jednotlivé poslance různých stran, kteří neměli reálnou politickou moc prosadit požadavek legalizace případně dekriminálnízace konopí konkrétními kroky, tedy přijetím zákona o této problematice. Strana, která naopak měla snahu o legalizaci mariuhy jako svou programovou prioritu, vedla boje o témata ekologická, boje proti rasismu, rovnoprávné postavení žen apod. Je to Strana zelených, která vznikla v roce 1989, ovšem její politický vliv byl po dlouhou dobu v politické soutěži politických stran a hnutí naprosto marginální. Toto se změnilo až v roce 2006, kdy tato politická strana pronikla do Poslanecké sněmovny ČR a posléze i do vlády, nicméně disponovala pouhými 6 poslanci. Tento jejich parlamentní úspěch se projevil v problematice legalizace/dekriminálnízace způsobem, že dva poslanci Strany zelených, konkrétně Kateřina Jacques a Ondřej Liška, navrhli změnu nově připravovaného Trestního zákoníku číslo 40/2009 Sb. V rámci svého pozměňovacího návrhu přinesli nápad netrestat pěstování a šíření mariuhy a jeho produktu mezi osobami staršími 18 let. Tento návrh byl ovšem odmítnut, protože straně se nepodařilo pro svůj návrh získat poslance ostatních politických stran, a tato změna do trestního zákoníku zakomponována nebyla¹³¹. Společně s ostatními evropskými zelenými stranami se významně podílí na krocích požadujících po Organizaci spojených národů změnu mezinárodního práva v oblasti drog. Po dalších volbách se hnutí Zelených nepodařilo obhájit své poslanecké mandáty a jejich vliv v Poslanecké sněmovně se vytratil. V dnešní době je znovu tato strana součástí mimoparlamentních stran a dále má v programových požadavcích zakomponovaný požadavek na legalizaci tzv. měkkých drog¹³².

Další strana, která má legalizaci drog jako součást svého volebního programu, je strana z opačné strany politického spektra, což je Strana svobodných. Programové teze této politické strany vycházejí z liberálně-konzervativních pozic a především radikálního odmítnutí, dle jejich názoru nesmyslné a především nadbytečné, státní regulace. Do této kategorie patří i regulace v oblasti drog jako celku, včetně konopí. Pro kontext je potřeba říct, že tato strana se dlouhodobě pohybuje pod pětiprocentní hranicí nutnou pro vstup do PS ČR a šance tyto své návrhy prosadit v reálném politickém životě je velmi malá.

Naopak strana, která politickou sílu má už delší časové období a která rovněž od svého vzniku roku 2009 bojuje za legalizaci drog, je Strana pirátská. Přestože původní materiály strany mluvily o kompletní legalizaci všech drog, alespoň ve svých vnitropolitických usneseních¹³³, přístup k drogám měl být dle Pirátů řízen třemi principy. Efektivní politika státu má stát na reformě zákona umožňujícího léčebné použití konopných mastiček a použití jiných léčivých OPL. Má derogovat

130 Tydeník Policie ČR, 2019. Prahou prošel pochod za legalizaci marihuany [online] 4.5. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Prahau prošel pochod za legalizaci marihuany | Týdeník Policie \(tydenikpolicie.cz\)](https://www.tydenikpolicie.cz/)

131 MAFRA, a.s., 2020. Zelení s legalizací marihuany neuspěli [online] 11.11. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Zelení s legalizací marihuany neuspěli | Domov | Lidovky.cz](https://www.zeleni.cz/)

132 Strana zelených, 2017. Dlouhodobý program Strany zelených [online] [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Dlouhodobý program – Zelení \(zeleni.cz\)](https://www.zeleni.cz/)

133 Pirátská strana, 2013. Piráti souhlasí! Legalizujeme všechny omamné a psychotropní látky! [online] [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Piráti souhlasí! Legalizujeme všechny omamné a psychotropní látky! - Pirati.CZ](https://www.pirati.cz/)

ustanovení, kterým jsou dospělí občané trestáni za držbu drog a pěstování OPL pro vlastní potřebu. Má dát obchodníkovi možnost regulovaného prodeje konopí na základě státní licence. Dále má zachovat nutnou regulaci, například zakázat kouřit konopí na veřejných místech (například na tramvajových zastávkách), reklama drog by dle jejich tezí měla být zakázána apod. Poslední princip má být založen na zdanění těchto látek spotřební daní, obdobně jako je dnes touto daní z neřesti regulována spotřeba alkoholu a tabákových produktů. Jako inspiraci pro svou protidrogovou politiku přímo uvádějí stát Portugalsko, kde, jak víme, došlo k jisté formě dekriminálníce drog. Po vstupu do zákonodárného sboru České republiky v roce 2017, kdy strana získala 22 poslaneckých křesel, od této poměrně radikální koncepce opustila a svou pozornost zaměřila na měkké drogy, především marihuanu. První konkrétní krok přišel ze strany poslanců Pirátů v roce 2018 v podobě návrhu zákona na možnost samopěstování konopí. Ten měl spočívat v tom, že došlo k úpravě Zákona o návykových látkách č. 167/1998 Sb. v tom smyslu, že občan ČR by získal možnost legálně pěstovat bez jakéhokoliv povolení veřejné moci rostlinu konopí, toto zpracovat, přechovávat konopí nebo produkty z něj (hašiš, olej, tzv. fénixovy slzy a jiné) a možnost je předat jiné FO bez poskytnutí protiplnění za tyto látky. Osoba pěstitele měla splňovat podmínky plné zletilosti, bezúhonnosti a mít trvalý pobyt na území ČR. Množství, které by mohl pěstitel vyprodukovat, bylo stanoveno na pět kytek konopí¹³⁴. Přestože tento návrh zákona vyšel z pera poslanců Strany pirátské, podpořilo ho několik poslanců ostatních politických stran a to napříč politickým spektrem. Byl zamítnut nejprve vládou ČR a to především dle stanoviska vlády z důvodu, že návrh zákona by byl v rozporu dle názoru vlády s mezinárodními smlouvami a hlavně s Jednotnou úmluvou o omamných látkách z roku 1961. Pěstování rostlin s psychotropním účinkem konopí, potřeba dalšího zpracování za účelem zneužití, případně s nedovoleným obchodem s těmito látkami je dle článku 23 totiž zakázáno. Dále by dle právního výkladu vlády byl tento návrh poslanců v rozporu s právem Evropské unie, protože tato privilegia pěstování konopí by měli pouze státní občané ČR, a nikoliv ostatní občané EU. Tím by došlo k nepřímé diskriminaci těchto obyvatel EU, kterou právo EU zakazuje. Za třetí by se tato novela dostala do střetu s trestněprávní zásadou ultima ratio a to tím způsobem, že zrušením přestupku spočívajícím v pěstování pěti kytek rostliny marihuany by v případě pěstování 6 kytek marihuany osoba spáchala rovnou trestný čin dle § 285 nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. Pokud by šlo o jednání spočívající v předání nebo předání konopí, byl by rozdíl ještě markatnější, jelikož toto jednání bez náležitého povolení je dle platných právních předpisů vždy posuzováno jako trestný čin dle § 283, a to bez ohledu na množství zpracované či předané látky. Pokud by byla novelizace přijata, došlo by k situaci, že pokud by byla marihuana předána bezplatně, nedošlo by ke spáchání trestného činu, naopak v případě pouhého nabídnutí bez ohledu na reakce osoby, které byla marihuana nabídnuta, či zprostředkování marihuany, by skutkovou podstatu t. č. naplnilo. Poslední důvod, proč vláda tuto změnu zákona zavrhla, byla otázka zdravotního rizika, které může droga marihuana způsobit. Vrcholný orgán výkonné moci připomněl stanovisko Světové zdravotnické organizace, že zneužití marihuany může přinášet množství zdravotních rizik, včetně rakoviny plic, v souvislosti s kouřením marihuany. Taktéž zmínil nebezpečí především pro tzv. sociálně vyloučené lokality a osoby zde žijící¹³⁵. Po odmítavém názoru vlády k této novelizaci se

134 Poslanecká sněmovna ČR, 2018, Návrh poslanců Tomáše Vymazala a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů [online] 19.11[cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [orig2.sqw \(psp.cz\)](https://orig2.sqw.psp.cz/)

135 Odok, 2018. USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY [online]. 17.12[cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Návrh poslanců Tomáše Vymazala, Zuzany Majerové Zahradníkové, Petra Pávka, Ondřeje Veselého, Patrika Nachera, Dominika Feriho a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů \(sněmovní tisk č. 331\)](#)

-

vyjádřil i zákonodárny sbor České republiky, Poslanecká sněmovna, která dne 26. ledna 2021 tento návrh poslanců PS ČR zamítla v prvním čtení. Po tomto neúspěchu se ovšem Strana pirátská svého úsilí o legalizaci marihuany nevzdala, a po volbách v roce 2021, kdy se tato jmenovaná strana stala součástí vládní koalice, připravuje nový návrh zákona ve spolupráci s národním protidrogovým koordinátorem Mgr. Jindřichem Vobořilem. Oproti předchozímu návrhu zákona je současný návrh mnohem více propracovaný, včetně podrobné více než 200 stránkové dopadové studie. Konkrétně má zákon mít zhruba následující podobu: vzniknou specializované prodejny, kde bude konopí (marihuana) dostupné pro zákazníky starší 18 let. Obchod by měl omezenou otevírací dobu, ideálně od 9:00-22:00 hodin. Jako inspirace pro tvůrce zákona posloužily státy, kde je regulovaný prodejní čas alkoholu a to především v nočních hodinách, což má omezit různé výstřelky ve spojitosti se spotřebou této látky (alkoholu), v našem prostředí konopí¹³⁶. Další restrikce pro tyto obchody má být to, že nebudou moci být umístěny méně než 250 metrů od škol základních a středních a školských zařízení, navíc obce budou mít možnost toto ještě modifikovat pro své specifické podmínky a požadavky, pomocí obecně závazné vyhlášky, obdobně jako v případě regulace hazardních her na území jednotlivých obcí. V prvotním návrhu je počítáno s tím, že prodej bude možný pouze v kamenných obchodech, v pozdější fázi je počítáno s tím, že by prodej mohl probíhat prostřednictvím online nákupu, tzv. eshopu, s podmínkou zajištění ověření věku a totožnosti zákazníka. Bolavé místo tohoto návrhu, které si ovšem překladatelé uvědomují, je možnost vzniku tzv. drogového turismu, protože Česká republika by se přijetím této právní úpravy stala první zemí v Evropě, kde by marihuana byla legalizována, a to by tyto osoby vyhledávající drogové experimenty mohlo přilákat do naší republiky. Této situaci by se mělo dle dopadové studie čelit tak, že prodej těchto produktů by byl dostupný pouze pro občany ČR, pro cizince by nadále platila omezení dle přestupkového práva, případně trestního práva. Pokud se týká kouření marihuany na veřejně přístupných místech, zákon by nešel dle vzoru USA, kde je ve většině států na veřejnosti toto jednání zakázáno, ale šel by cestou pouze částečné regulace kouření konopí na veřejných místech, a to obdobně jako při kouření tabáku dle tzv. protikuřáckého zákona. Rovněž i v tomto případě by obec získala pravomoc regulovat užívání i na jiných místech, než které vyjmenovává protikuřácký zákon. Taktéž bude zakázáno kouřit konopí ve vnitřních prostorách, obdobně jako u kouření tabákových výrobků, s výjimkou méně závažných způsobů použití marihuany, například aplikace konopí tzv. vapováním. Přísně bude naopak regulována dle návrhu reklama na konopné produkty, a to včetně sponzorování, jakákoliv forma propagace bude zakázána¹³⁷.

Další věc, která bude podléhat restrikcím, bude obal, ve kterém bude konopí při prodeji zabaleno. Měl by obsahovat složení, upozornění na zdravotní rizika jako v případě tabáku, kontakty na odbornou pomoc v případě nebezpečí závislosti apod. Pokud se jedná o přínos tohoto návrhu pro občany stojící mimo drogovou subkulturu a netoužící ani po drogových experimentech, ten má být zajištěn především prostřednictvím daňového výnosu, který předkladatelé návrhu zákona očekávají. Tak předně na konopí má být uvalena spotřební daň, její výše bude stanovena na základě obsahu THC (čím vyšší obsah, tím bude spotřební daň dosahovat větší výše). Jako analogii lze použít lihoviny versus víno a pivo. Společně se spotřební daní bude konopí podrobena daňovému zatížení v podobě daně z přidané hodnoty v základní výši 21 %. Osvobození od daně je předpokládáno u samopěstitelů a konopných spolků, obdobná situace je osvobození pro malé pivovary s produkcí piva do 2 000 litrů za rok. Výše daňového zatížení konopí je plánována tak, aby nebyla příliš

136Běláčková, Vendula, 2022. regulace trhu s konopím DOPADOVÁ STUDIE. První vydání. Praha: Pirátská strana. ISBN 978-80-11-02218-

137Běláčková, Vendula, 2022. regulace trhu s konopím DOPADOVÁ STUDIE. První vydání. Praha: Pirátská strana. ISBN 978-80-11-02218-

vysoká ani příliš nízká, naopak cílem by mělo být, aby byla vyrovnaná. Ideální hladina spotřební daně by měla být v rozmezí 18 – 39 Kč za jeden gram konopí. Daň by měla být alokována mezi několik subjektů, a to mezi stát, obce a kraje. Pokud dojde k jednání mimo mantinely tohoto zákona, jednalo by se o přestupek, případně přečin či zločin dle trestního zákoníku, tedy například pěstování rostlin bez patřičného povolení apod.¹³⁸

Další požadavek zákona směřuje k tomu, že osoba, která by dostala povolení k pěstování konopí, musí splnit podmínku trestní bezúhonnosti. Tento požadavek má být vztažen i na manžele/manželky pěstitele, jedinou výjimku má zákon činit v případě podmíněných trestů v souvislosti s konopím. A co vlastně adresáti práva přijetím tohoto zákona získají za práva? V první řadě fyzické osoby uživatele se budou muset registrovat u Agentury/ IOPL, tato osoba bude mít oprávnění k držení množství 100 gramů sušiny konopí pro svou vlastní potřebu v místě bydliště a deset gramů by mohl člověk držet na veřejnosti. Požadavky na osobu budou platný občanský průkaz a zletilost. Další kategorií budou samopěstitelé, kteří budou mít oprávnění k vypěstování 5 kytek konopí pro vlastní potřebu. Orgán dohledu bude mít pravomoc zkontrolovat úrodu apod. Samopěstitel bude muset zaplatit jednorázový registrační poplatek v celkové výši cca 500 Kč. Publikace dále obsahuje odhad úspor státního aparátu v případě zavedení legalizačního zákona. Úspory by byly jednak na straně orgánů činných v trestním řízení (soudy, státní zastupitelství, Policie ČR). Největší úspory by se ovšem ušetřily u vězeňské služby ČR, jednalo by se dle odhadu o částku převyšující 245 milionů Kč. Další úsporu předpokládají autoři v oblasti trestního práva, konkrétně by se mělo jednat o částku převyšující 100 milionů Kč. Naopak přínos pro státní rozpočet prostřednictvím vybrané daně z neřesti a licencí má být až 4 miliardy Kč. Předchozí návrh strany poslanců Strany pirátské ohledně konopí tehdejší vláda pod vedením Ing. A. Babiše odmítla mimojiné proto, že byl v rozporu s mezinárodní úmluvou o omamných látkách z roku 1961. Toto pochybení si ovšem partaj Pirátů uvědomuje a v novém návrhu zákona tento rozpor s mezinárodním právem, který je vnitrostátnímu nadřazený pomocí čl. 4 písm. c), a to dle názoru překladatelů v tom smyslu, že povolení, které bude vydávat státní komise, se pomůže naplnit právě o tento článek. Tento právní názor lze označit za velice odvážný a otázkou je, jak by tento problém vyřešil případně Ústavní soud, pokud k němu tento zákon po možném přijetí zákona doputuje. Druhou otázkou je, jestli má zákon vůbec naději v současné vnitropolitické situaci na přijetí, a to hlavně proto, že současná síla Pirátské strany není, přestože je zastoupena ve vládě, příliš významná, a to především proto, že má v Poslanecké sněmovně České republiky pouhé 4 poslance a také proto, že jejich koaliční partner KDU-ČSL není s návrhem na legalizaci konopí vnitřně ztotožněn. Ostatně výsledek bude znám do několika měsíců, nezbývá než čekat a nechat se překvapit, jak zákonodárce nakonec o této otázce rozhodne.

5.Závěr

Tématem mé diplomové práce byly kriminálně politické, kriminologické a právní aspekty drogové kriminality. Po detailnějším seznámení se s vytyčenou problematikou jsem učinil rozhodnutí, že větší část práce bude zaměřena především v obecné rovině. V první části jsem se pokusil provést seznámení se základní terminologií související s drogovou trestnou činností, bez které nelze plně pochopit drogovou problematiku a související trestnou činnost. Definoval jsem pojem drog, jejich dělení do různých skupin (stimulační, opiáty) a příbuznou terminologii, jako je závislost apod. Dále jsem provedl výklad pojmu návyková látka, tak jak jej chápe trestní zákoník. V další části

138Běláčková, Vendula, 2022. regulace trhu s konopím DOPADOVÁ STUDIE. První vydání. Praha: Pirátská strana. ISBN 978-80-11-02218-

-

diplomové práce jsem se věnoval seznámení s právní úpravou, která má bezprostřední spojitost s drogovým problémem. V první řadě to byly mezinárodní smlouvy týkající se nakládání s omamnými a psychotropními látkami, které v podstatě tvoří základ drogové legislativy jednotlivých států celého světa. Poté už byla věnována pozornost tzv. drogovým trestným činům na území našeho státu, toto podtéma jsem se pokusil pojmut poměrně široce. Začal jsem na počátku rozvoje našeho státu až do současnosti, včetně období tzv. první republiky. Nejdůležitější byly normy drogových deliktů a to opiových zákon, který byl v první republice zcela zásadní, protože poprvé na území našeho státu začal zákonodárce systematicky řešit drogovou problematiku. Dále byla věnovaná pozornost Trestnímu zákoníku z období socialistického režimu číslo 141/1961, který byl v platnosti bezmála padesát let, než byl v roce 2010 nahrazen současně platným Zákoníkem č. 40/2009, který ovšem v podstatných rysech, alespoň co se týká drogových deliktů, z této původní normy z dob autoritativní ČSSR vychází. V práci jsem se pokusil provést porovnání obou zásadních norem trestního práva hmotného se zaměřením na drogové delikty.

Další část byla zaměřena na kriminologické aspekty drogové zločinnosti. V této části jsem si uvědomil, že v případě této specifické protizákonné činnosti se nelze omezit pouze na tzv. drogové trestné činy, tak jak je vymezuje současná pozitivní právní úprava v trestním zákoníku, ale je potřeba věnovat náležitou pozornost i tzv. sekundární kriminalitě, která s drogami bezprostředně souvisí. Jde o mnoho trestných činů, primárně se ale jedná o t. č. majetkové. Obvykle jde o bagatelní krádeže sloužící toxikomanovi jako prostředek k obstarání finančních prostředků na zakoupení omamné nebo psychotropní látky. Kromě této typické kriminality se spíše výjimečně vyskutují i případy mnohem závažnější trestné činnosti, zahrnující krádeže velkého rozsahu, loupežná přepadení apod. I drogové delikty se značně odlišují, například nejzávažnější a nejvíce páchaný drogový trestný čin dle § 283 nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy páchají různé druhy delikventů. Na jedné straně spektra máme zpravidla drogově závislého delikventa, který se pomocí drobného obchodování s OPL pokouší získat prostředky na ukojení své závislosti. A na druhé straně spektra máme profesionálního zločince, který drogy většinou neužívá a obchodování s nimi slouží především jako cesta k získání lepšího životního standardu, mnohdy značně opulentního. Tyto osoby jsou často spojeny s organizovaným zločinem a nejrůznějšími mafiemi, kterým byla v textu práce rovněž věnovaná přiměřená pozornost. Specifickou skupinou pachatelů drogových deliktů jsou pachatelé t. č. nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. V tomto případě bylo cílem zákonodárce zmírnit trestněprávní postih tzv. samozásobitelů, tedy osob, které pěstují drogu (nejčastěji marihuanu) pro svou osobní potřebu v množství větším než malém. Výčet drogových deliktů pomyslně uzavírá trestný čin šíření toxikomanie. Tento t. čin nejčastěji dopadá na osoby seznamující veřejnost s drogovou problematikou a lze ho dle mého názoru označit za t. čin, který umožňuje orgánům činným v trestním řízení velice širokou možnost výkladu. Otázkou ovšem je, jestli tento t. čin je srozumitelný adresátům práva, tedy právním laikům...

V rámci podkapitoly věnující se kriminologickým aspektům byla věnovaná okrajově i pozornost jevům, které nelze označit jako druhotnou kriminalitu, ale které vykazují jistou formu sociálně patologického jevu, jedná se o prostituci, gamblerství a jiné. Taktéž byla věnovaná pozornost samotným pachatelům těchto deliktů, jejich věkovému rozmezí, kdy se nejčastěji dopouštějí trestných činů, sociálnímu prostředí, odkud tito delikventi nejčastěji pocházejí atd.

Závěrečná část diplomové práce byla věnovaná tématům drogových trestných činů z pohledu platného práva, tedy dle lege lata. Tady jsem provedl krátké shrnutí české právní úpravy na území

České republiky, zde jsem se pokusil provést korporaci naše právního řádu, týkající se drogových deliktů. Pro tento účel jsem použil všechny naše sousední státy, které sdílejí s naším státem společné hranice. Potom jsem se pokusil toto srovnání aplikovat i celosvětově na různých destinacích světa, například Iránu, Singapuru, Thajského království apod. Příčinná pozornost byla rovněž věnována státu USA, který odstartoval obrovskou kampaň proti drogám, která je všeobecně známá jako war on drugs - válka proti drogám, a jejím následkům, které jsou velmi nešťastné. Na to jsem plynule navázal další podkapitolou, která řeší otázku drogového problému z pohledu de lege ferenda. Zde jsem se poprvé důkladněji v diplomové práci věnoval problematice legalizace, případně dekriminlizace drog.

Už když jsem si uvedené téma zvolil, věděl jsem, že nebude lehké toto kontroverzní téma uchopit, protože se jedná o problematiku, která budí mnohé vášně. Přesto jsem měl za cíl se na celou záležitost podívat co nejvíce objektivně, shrnout argumenty stoupců kriminalizace drogových deliktů, ale poskytnout i druhý pohled na věc prostřednictvím argumentů, které předkládají příznivci legalizace, případně dekriminlizace drog. Přestože jsem původně patřil na stranu zastánců represivního přístupu a jako řadový občan jsem k toxikomanům pociťoval jistou averzi, která je snad pochopitelná pro obyvatele velkoměsta, pro kterého představují narkomané na veřejném místě především pocit ohrožení života a zdraví, případně jiných hodnot jako je majetek apod., v průběhu psaní jsem pochopil, že téma rozhodně není černobílé a že narkoman, který se vyskytuje na veřejnosti, je poslední článek řetězce, na jehož začátku jsou obrovské peníze a že spíše než pozornost od orgánů činných v trestním řízení by potřebovala náležitou péči ze strany státní moci. Nutno podotknout, že toto náš stát provádí a možnost léčby pro toxikomany je velice široká a poměrně dostupná a je to tak dobře. Tolik asi k uživatelům tzv. tvrdých drog. Co se týká lehkých drog, především marihuany, tam jsem už od počátku byl stoupenec legalizace této látky. Ne ovšem pro nějakou sympatii k této rostlině a jejímu zneužívání, ale především z důvodů pragmatických. Pokud bych měl jeden důvod zdůraznit, tak se jedná především o daňový výnos, který by případná legalizace této návykové látky přinesla do státního rozpočtu.

Téměř v závěru diplomové práce jsem provedl exkurzi do států, které se začaly odchylovat od převládajícího celosvětového trendu, který je převážně vůči drogám zaměřený represivně. Pro tento účel jsem vybral tři státy, jedná se poměrně paradoxně o státy USA, které v posledním desetiletí začínají opouštět jejich vlastní koncept války proti drogám a postupně začínají v mnohých jednotlivých státech legalizovat mariuahanu a to jednak pro lékařské užívání, tak rovněž pro rekreační užívání.

Další dva státy na území Evropy, kterým se tato podkapitola věnuje, jsou Nizozemsko a Portugalsko. V prvně jmenované zemi došlo k dekriminlizaci užívání konopí a to v tom smyslu, že zdejší státní zastupitelství lidově přivírá oči nad touto trestnou činností. Toto pojetí nizozemských úřadů nepovažuji za úplně šťastné, protože vytváří jistou právní nejistotu nizozemských občanů. Pokud se jedná o Portugalsko a jeho dekriminlizaci drog, ta zde skutečně proběhla, ale ne ve smyslu, jak bychom to chápali my v našem středoevropském prostoru. Portugalsko zrušilo trestně právní sankce za držení libovolné omamné a psychotropní látky, tento postup je revoluční především z pohledu občanů portugalců především proto, že tento stát měl před tímto krokem silně represivní přístup k drogám.

Pokud bych měl vyjádřit svůj postoj k této otázce, tak český zákonodárce by se spíše než v Evropě měl inspirovat, pokud jde o drogovou legislativu, především na území Spojených států amerických, kde tamnější tvůrce práva provedl legalizaci lehkých drog, konkrétně marihuany, a to efektivním

způsobem, který stále kriminalizuje poskytnutí drogy osobě mladší 21 let, přitom ovšem tuto látku podrobil dani z neřesti a prodává látku ve specializovaných obchodech, které musejí dodržovat přísné regulace a další striktní podmínky, nicméně přístup jednotlivých amerických států je odpovědný a pragmatický.

V závěru diplomové práce jsem se věnoval legalizačním snahám na území našeho státu a to jednak různorodým aktivistickým skupinám, ale především snahám různých parlamentních stran, především Strany pirátské, která už se jednou v Poslanecké sněmovně České republiky pokusila prosadit legalizaci, a to neúspěšně. Nyní se pokouší opětovně prosadit legalizaci marihuany, která by měla podobné zákonné parametry jako v USA. Tomuto návrhu, který je zpracován ve 200 stránkové publikaci, kterou vydala Pirátská strana, jsem věnoval náležitou pozornost.

Na závěr práce bych chtěl uvést, že konečné řešení drogového problému je běh na dlouhou trať a dosažení jednoznačného cíle v podobě světa bez drog je značně nerealistické a nedosažitelné. A pokud k němu dojde, tak nelze předpokládat, že to bude přičiněním trestního práva, ale spíše působením moderních technologií, protože trendem posledních let je, že užívání návykových látek není v poslední době už mezi mládeží jedním, které by bylo mezi touto skupinou vnímáno jako atraktivní forma jednání. Místo užívání drog nastupuje závislostní forma jednání v souvislosti s rozvojem virtuálních realit a podobných moderních produktů. I přesto určitě nelze čekat, že by v následující dekádě byl drogový problém zcela vymýcen. V současné době je v zájmu společnosti, aby byla problematika důsledně podchycena a přiměřeným způsobem řešena. A to především proto, že drogy a jejich konzumenti způsobují značné škody a to nejenom sobě, ale jejich zlovyk a závislost mají špatný dopad na celou společnost. Konkrétní kroky, které povedou k co největšímu potlačení tohoto patologického jevu, budou bolestivé a budou od příslušných míst vyžadovat mnohé kroky, které jsou dle dnešních měřítek značně problematické a hlavně kontroverzní. Ostatně zastávám názor, že efektivnímu řešení drogového problému brání především dnešní politické strany, které se úplně neřídí vůlí občanů ani vědeckými poznatky a výzkumy empirických věd, ale zastávají názory, které nejsou zcela racionální a to se bohužel tento postup zákonodárců netýká pouze drogové problematiky. Na závěr lze pouze vyslovit přání, aby do budoucna nejenom náš zákonodárce naplnil předpoklad racionálního tvůrce práva.

6. Resumé

This thesis aims to explore one of the most dangerous and socially undesirable phenomena of modern society, that being the issue of drugs and the related crime. Drugs permeate human life at the level of both individuals and society as a whole. Because the issue is so extensive, there is no expectation that this work will cover every aspect of it. Instead, the aim is to provide a basic insight into this issue from the aspects of criminal policy, law and criminology.

The first chapter deals with the basic terminology related to the issue of illegal drugs and their division into different classes such as stimulants, hallucinogens, etc.

The next chapter looks at the legislators' efforts to regulate addictive substances from the creation of the Czech state to the present day, with most attention being paid to Act No. 40/2009 Coll.

-

It then presents international documents concerning drug offences and their reflection in domestic law is subsequently analysed.

The thesis' penultimate part looks at the specifics of drug crime, that being "primary crime", directly related to drugs, such as distribution, trafficking and so on, and it also looks at crime that is indirectly related to drugs, mainly of the property type, by which drug addicts secure financial means to buy narcotic and psychotropic substances, in this case it concerns "secondary crime". At the same time, an attempt has been made to give a basic characterization of the perpetrators of these crimes, including those who are addicts as well as perpetrators engaged in drug crime on an almost professional level, in this case, professional criminals who are members of various mafias, crime syndicates and other organized groups.

The final part discusses the *lex ferenda* and *lex lata* view of the drug problem. It looks at various efforts to legalize drugs, the arguments of the supporters of this path and also the counterarguments to these efforts from those that support the current status quo. The penultimate section gives a brief excursion to some countries where there has been a relaxation of legislation towards drugs, in particular the so-called soft drugs, namely the USA, the Netherlands and Portugal. The final part looks at attempts to legalize drugs in the Czech Republic, which also focuses mainly on soft drugs, primarily marijuana.

-

7. Seznam použitých zdrojů

Knihy:

1. Nožina, Miroslav, 1997. Svět drog v Čechách. První vydání. Praha KLP. ISBM- 80-85917-36-X

2. Miovský, Michal, 2008. Konopí a konopné drogy. První vydání, Praha: Grada. ISBN 978-80-247-0865-2

3..Mahdaličková, Jana, 2014. Víme o drogách všechno. První vydání, Praha. Wolters Kluwer ISBN:978-80-7478-589-4

4.. Štablová, R., Brejcha, B. a kol., 2005. Drogy – vybrané kapitoly. První vydání. Praha. Policejní akademie ČR ISBN80-7251-186-6

5. Němec Jiří,1995,Kriminalita ,prevence a drogy in Česká republika ve světě drog .Praha, ISBN: 80-85917-06-8

6. CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ROUS, Z., ČERNÍKOVÁ, T., CIBULKA, J., MRAVČÍK, V. 2022. Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2021 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2021] CHOMYNOVÁ, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN978-80-7440-294-4

7. Roubalová Michaela a kol, 2019 Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky. První vydání, Praha. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN:978-80-7338-180-6
8. Pátrová, Karin. 2008. Hrdelní zločiny na brandýském panství v 16. - 18. století. První vydání. Praha. Státní oblastní archiv. ISBN 978-80-88148-28-9
9. Adamová, Karolína, 2004. Prameny k dějinám práva v českých zemích. První vydání. Plzeň Aleš Čeněk ISBN 80-86898-04-0
10. Augusta, Pavel, 1992. Československo 1918-1938. První vydání. Praha. Albatros. ISBN 80-00-00311-2
11. Eva Marešová, 1995, Zákonné zacházení s omamnými a psychotropními látkami. IN Česká republika ve světě drog. Praha. KLP. ISBN 80-85917-06-8
12. Ohler, Norman, 2016. Totální rauš drogy ve třetí říši. První vydání. Brno. Host. ISBN 978-80-7491-790-ř
13. Zeman, P. – Štefunková, M. - Trávníčková, I., 2015. Drogová kriminalita a trestní zákoník. První vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-151-6
14. Sotolář, Alexander, 2002. Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení. První vydání. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR. ISBN nevedeno
15. Světový terorismus: encyklopedie. Praha: Svojtka & Co., 2001, 536 s. ISBN 80-7237-340-4.
16. Labrousse, Alain, 1998. Drogy, peníze a zbraně. První vydání. Praha: Themis. ISBN 80-85821-54-0
17. Scheinost, Miroslava kol, 2022 Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. První vydání. Praha Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-200-1
18. Scheinost, Miroslava kol, 2022 Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. První vydání. Praha Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-200-1
19. Sergi, Anna, 2016. 'Ndrangheta. The Glocal Dimension of the Most Powerful Italian Mafia. První vydání. Londýn: Palgrave Macmillan Cham. ISBN 978-3-319-32584-2
20. Nožina, Miroslav, 2009. KRIMINÁLNÍ SÍTĚ VE VIETNAMSKÉ DIASPOŘE. PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY. První vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahu. ISBN 978-80-86506-82-1
21. Scheinost, Miroslav a kolektiv. 2022 Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. První vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
22. Nožina, Miroslav, 2016. Národní protidrogová centrála 1991-2016. První vydání. Národní protidrogová centrála ISBN 978-80-270-0640-3
23. Raboch, Jan. 1988. Očima sexuologie. Druhé vydání. Praha: Avicenum. ISBN 08-010-88
24. Marešova, Alena, 2003. Drogy a česká vězeňská populace v kontextu drogové scény a trestněprávní legislativy. První vydání. Praha: IKPS. ISBN 80-7338-018-8
25. Hejda, Jan, 2000. Drogy. První vydání. Praha. Rain. ISBN 80-245-0080-09

26. Nešpor,K,1993. Alkohol,drogy a vaše děti. První vydání. Praha. Sportpropag. ISBN 80-260-3873-8
27. Farber,David,2021. The War on Drug History. První vydání. New York:NYU Press. ISBN 978-1479811366
28. Barcott, Bruce 2015. Weed the People: The Future of Legal Marijuana in America. Time. ISBN 978-1-61893-421-5.
29. Běláčková, Vendula, 2022. regulace trhu s konopím DOPADOVÁ STUDIE. První vydání. Praha: Pirátská strana. ISBN 978-80-11-02218-

Internetové zdroje:

1. Jaroslav Vacek, Petra Vondráčková, 2014 BEHAVIORÁLNÍ ZÁVISLOSTI: KLASIFIKACE, FENOMENOLOGIE, PREVALENCE A TERAPIE (online). Cit. 4. 2. 2023. Dostupné z: [Česká a slovenská psychiatrie \(cspsychiatr.cz\)](https://www.cspsychiatr.cz)
2. Národní protidrogová centrála, 2022. Výroční zpráva 2021 online. 15. 3. cit 2. 2. 2023. Dostupné z: [Výroční zprávy \(Annual reports, Jahresbericht\) - Policie České republiky](#)
3. Národní protidrogová centrála, 2016. Výroční zpráva 2015 online. 15. 3. cit 2. 2. 2023. Dostupné z: [Výroční zprávy \(Annual reports, Jahresbericht\) - Policie České republiky](#)
4. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023. Penalties for drug law offences in Europe at a glance online 12.1. cit. 4.3.2023 dostupné z: [Penalties for drug law offences at a glance | www.emcdda.europa.eu](https://www.emcdda.europa.eu)
5. Česká tisková kancelář, 2016. V Řecku odsoudili dva Čechy za držení drog online 15. 4. cit. 4. 2. 2023 dostupné z [V Řecku odsoudili dva české občany, měli drogy a nože – Novinky](#)
6. Drug policy facts. 2022. France online 8.9 cit. 4. 3. 2023 dostupné z [Francie | Fakta o drogové politice \(drugpolicyfacts.org\)](https://www.drugpolicyfacts.org)
7. Schlun & Elseven 2022. Legal Advice Cannabis – The Current Legal Situation and Political Developments in Germany 2.11. cit 4.3. dostupné z [Cannabis - The Current Legal Situation and Political Developments in Germany \(se-legal.de\)](https://www.se-legal.de)
8. RRudolph Rechtsanwälte Partnerschaft mbB, 2023. DRUG USE IN GERMANY: NARCOTIC CRIMINAL LAW online 1.2. citováno 4.2.2023 dostupné z [Drug use in Germany - Criminal Law Germany \(criminal-law-germany.lawyer\)](https://www.criminal-law-germany.lawyer)
9. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2021. Drug policy profile: Austria 1.1 cit. 4. 3. 2022 dostupné online z [TDAUI4004ENN_469059.pdf \(europa.eu\)](https://www.europa.eu)
10. The Law Office of Piotr Stączek Advocate, Piotr Modzelewski Advocate, 2020. Possession of a narcotic or psychotropic substances 3.3 cit 4.3.2023 dostupné z online [Possession of drugs \(karne.pl\)](https://www.karne.pl)
11. Refresherm, 2017. Ako sú na tom slovenské zákony s drogami? Obyčajný joint ťa dostane do väzenia na tri až desať rokov online 26.12 cit. 3. 3. 2023 dostupné z [Ako sú na tom slovenské zákony s drogami? Obyčajný joint ťa dostane do väzenia na tri až desať rokov | REFRESHER.cz](https://www.refresher.cz)

12. E-islam,2019. Co zamlžuje mysl, to je opojné aneb Alkohol a drogy coby sonda do vývoje islámsko-právních interpretací online 5.5 cit. 4. 4. 2023 dostupné z: [Co zamlžuje mysl, to je opojné aneb Alkohol a drogy coby sonda do vývoje islámsko-právních interpretací - e-Islám \(e-islam.cz\)](#)

13. Írán: Islámský trestní zákoník [], 20. listopadu 1998, dostupné na adrese: <https://www.refworld.org/docid/518a19404.html> [přístup 5. března 2023]

14. Moradinazar, M., Najafi, F., Jalilian, F. et al. Prevalence of drug use, alcohol consumption, cigarette smoking and measure of socioeconomic-related inequalities of drug use among Iranian people: findings from a national survey. *Subst Abuse Treat Prev Policy* 15, 39 (2020). <https://doi.org/10.1186/s13011-020-00279-1>

15. Yurtsever, Ali, 2017. Turkey: Drug Possession And Criminal Penalties In Turkey online 26.6 citovano 4. 2. 2023. dostupné z: [Drug Possession And Criminal Penalties In Turkey - - Turkey \(mondaq.com\)](#)

16. The Central Narcotics Bureau, 2020. MISUSE OF DRUGS ACT 1973 [online]. 14.1. [cit. 11.3.2023]. Dostupné z: [Misuse of Drugs Act 1973 - Singapore Statutes Online \(agc.gov.sg\)](#)

17. Singapore Legal Advice, 2019. Caning in Singapore: Judicial, School & Parental Corporal Punishment [online]. 22.4. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [Caning in Singapore: Judicial, School & Parental Corporal Punishment - SingaporeLegalAdvice.com](#)

18. Al Jazeera, 2022. Singapore executions under scrutiny as more hanged for drugs [online]. 5.10. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [Singapore executions under scrutiny as more hanged for drugs | Death Penalty News | Al Jazeera](#)

19. STA Law Firm (Dubai), 2019. Singapore: Laws And Regulations On Illegal Drugs [online]. 20.2. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [Laws And Regulations On Illegal Drugs - Food and Drugs Law - Singapore \(mondaq.com\)](#)

20 Drug Enforcement Administration, 2020. Federal Drug Trafficking Penalties [online]. 13.2. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [Drugs of Abuse \(dea.gov\)](#)

21. Drug Policy Alliance, 2018. A History of the Drug War [online]. 1.2. [cit. 11.3.2023] Dostupné z: [A History of the Drug War | Drug Policy Alliance](#)

22. New England Journal of Medicine, 2017 [online]. [cit. 16.5.2018]. Dostupné z: [NEJM - Search Results](#)

23. Lisa D. Moore, DrPH a Amy Elkavich, 2008. BA, Who's Using and Who's Doing Time: Incarceration, the War on Drugs, and Public Health. National Library of Medicine [online]

24. nola.com, 2021. A life sentence for \$20 of weed? Louisiana stands out for its unequal use of repeat offender laws. [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: [A life sentence for \\$20 of weed? Louisiana stands out for its unequal use of repeat offender laws. | Courts | nola.com](#)

25. National Library of Medicine, 2019. Reasons High School Students Use Marijuana: Prevalence and Correlations With Use Across Four Decades. [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné: [Reasons High School Students Use Marijuana: Prevalence and Correlations With Use Across Four Decades - PubMed \(nih.gov\)](#)

26. **KNIHOVNIČKA INFORMAČNÍHO BULLETINU NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ, 1996**
Legalizace drog? Ne! [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: [LEGALIZACE DROG ? NE ! \(googleusercontent.com\)](#)

27. **Perry, Mark. 2015. Milton Friedman Interview from 1991 on America's War on Drugs.**
[online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné: [Milton Friedman Interview from 1991 on America's War on Drugs | American Enterprise Institute - AEI](#)

28. **Systembolaget, 2023. Företagsfakta.** [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné: [Företagsfakta | Systembolaget \(omsystembolaget.se\)](#)

29. **Anarchokapitalismu, 2018. První kapitola za koncem: Drogy.** [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné: [urza.cz](#)

30. **Hansen, Horus Alas a Elliott Davis Jr. U.S. NEWS. 2023. Where Is Marijuana Legal? A Guide to Marijuana Legalization.** [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné: [Where Is Marijuana Legal? A Guide to Marijuana Legalization \(usnews.com\)](#)

31. **Loudoun County Virginia, 2021. Legalization of marijuana** [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Legalization of Marijuana | Loudoun County, VA - Official Website](#)

32. **Barcott, Bruce 2015. Weed the People: The Future of Legal Marijuana in America. Time. ISBN 978-1-61893-421-5.**

33. **Barcott, Bruce 2015. Weed the People: The Future of Legal Marijuana in America. Time. ISBN 978-1-61893-421-5.**

34. **Alaska Department of Health, 2016. Get the Facts** [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Získejte fakta o marihuaně pro svou rodinu. \(alaska.gov\)](#)

35. **Gallup, 2022. Cigarette Smoking Rates Down Sharply Among U.S. Young Adults** [online]. 28.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Cigarette Smoking Rates Down Sharply Among U.S. Young Adults \(gallup.com\)](#)

36. **Gallup, 2021, Nearly Half of U.S. Adults Have Tried Marijuana** [online]. 28.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Nearly Half of U.S. Adults Have Tried Marijuana \(gallup.com\)](#)

37. **FindLaw, 2018. Federal marijuana Laws** [online]. 14.3 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Federal Marijuana Laws - FindLaw](#)

38. **National park service, 2020, Marijuana and Other Other Substances** [online]. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Marijuana and Other Other Substances - Bering Land Bridge National Preserve \(U.S. National Park Service\) \(nps.gov\)](#)

39. **White house, 2022. A Proclamation on Granting Pardon for the Offense of Simple Possession of Marijuana** [online]. 6.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [A Proclamation on Granting Pardon for the Offense of Simple Possession of Marijuana | The White House](#)

40. **White house, 2022. A Proclamation on Granting Pardon for the Offense of Simple Possession of Marijuana** [online]. 6.10 [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [A Proclamation on Granting Pardon for the Offense of Simple Possession of Marijuana | The White House](#)

41. White house,2022.Statement from President Biden on Marijuana Reform [online]. 6.10 [cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Statement from President Biden on Marijuana Reform | The White House](#)
42. Government of the Netrherlands,2020. Am I committing a criminal offence if I possess, produce or deal in drugs?online].[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Am I committing a criminal offence if I possess, produce or deal in drugs? | Drugs | Government.nl](#)
43. Government of the Netrherlands,2020.Toleration policy regarding soft drugs and coffee shops [online].[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Toleration policy regarding soft drugs and coffee shops | Drugs | Government.nl](#)
44. Holland.com,2023.A guide to Dutch coffeeshops [online].[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[A guide to coffeeshops in the Netherlands – Holland.com](#)
- 45.Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost 2022, Evropská zpráva o drogách 2022: Trendy a vývoj.Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk , Dostupné z:[Evropská zpráva o drogách: Trendy a vývoj. 2022\(europa.eu\)](#)
46. Transform,2021, DECRIMINALISATION IN PORTUGAL: SETTING THE RECORD STRAIGHT.[online]. 13.5[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Drug decriminalisation in Portugal: setting the record straight. | Transform \(transformdrugs.org\)](#)
47. General Directorate for Intervention on Addictive Behaviours and Dependencies,2023.Portuguese legal framework [online][cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Decriminalisation law_EN.pdf \(sicad.pt\)](#)
48. Drug policy fact,2019.Penalties for trafficking offenses in Portugal.[online].[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Penalties for Trafficking Offenses In Portugal | Drug Policy Facts](#)
49. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost 2022, Evropská zpráva o drogách 2022: Trendy a vývoj.Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk , Dostupné z:[Evropská zpráva o drogách: Trendy a vývoj. 2022\(europa.eu\)](#)
- 50.Simpson, Duncan and Louceiro, Ana (2021), ‘Everyday life under the PIDE: A quantitative survey on the relations between ordinary citizens and Salazar’s political police (1955–74)’, *International Journal of Iberian Studies*, 34:3, pp. 195–216, https://doi.org/10.1386/ijis_00043_1
51. Česká televize,2013.JXD byl obviněn za anekdotu o marihuaně. [online]14.8.[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[JXD byl obviněn za anekdotu o marihuaně — ČT24 — Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)
52. Mláda fronta dnes,2011.Douda: Legalizovat heroin? Příliš komplikované, leda rozumně regulovat [online]3.6[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Douda: Legalizovat heroin? Příliš komplikované, leda rozumně regulovat - iDNES.cz](#)
53. Týdeník Policie ČR,2019.Prahou prošel pochod za legalizaci marihuany [online]4.5.[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Prahou prošel pochod za legalizaci marihuany | Týdeník Policie \(tydenikpolicie.cz\)](#)
54. MAFRA, a.s.,2020.Zelení s legalizací marihuany neuspěli [online]11.11.[cit. 30.12.2022].Dostupné z:[Zelení s legalizací marihuany neuspěli | Domov | Lidovky.cz](#)

55. *Strána zelených, 2017, Dlouhodobý program Strany zelených [online][cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Dlouhodobý program – Zelení \(zeleni.cz\)](#)*

56. *Pirátská strana, 2013. Piráti souhlasí! Legalizujme všechny omamné a psychotropní látky! [online][cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [Piráti souhlasí! Legalizujme všechny omamné a psychotropní látky! - Pirati.CZ](#)*

57. *Poslanecká sněmovna ČR, 2018, Návrh poslanců Tomáše Vymazala a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů [online] 19.11[cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [orig2.sqw \(psp.cz\)](#)*

58. *Odok, 2018. USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY [online]. 17.12[cit. 30.12.2022]. Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Návrh poslanců Tomáše Vymazala, Zuzany Majerové Zahradníkové, Petra Pávka, Ondřeje Veselého, Patrika Nachera, Dominika Feriho a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů \(sněmovní tisk č. 331\)](#)*

Právní předpisy:

1. *Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů*

2. *Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů*

3. *Zákon č. 140/1990 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů*

4. *Zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů*

5. *Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů*

6. *Nářízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů*

7. *Nářízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku*

8. *Jednotná úmluva OSN o omamných látkách z roku 1961*

9. *Úmluvy o psychotropních látkách z roku 1971*

10. *Zákon číslo 29/1938 Sb. Tzv. opiový*

11. *Zákon o potírání alkoholismu číslo 87/1948 Sb*

12. *Zákonem číslo 120/1962 o boji proti alkoholismu*

13. *Zákoně č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek*

14. *Zákona č. 250/2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*

15. *Írán: Islámský trestní zákoník*

16. *MISUSE OF DRUGS ACT 1973*

17. *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny*

Judikatura:

1. *Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 418/2012, ze dne 16. 5. 2012*

2. *Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 1003/2012, ze dne 27. 2. 2013*

3. *Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, ze dne 23. 7. 2013.*

4. *Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 207/2005, ze dne 22. 2. 2005*

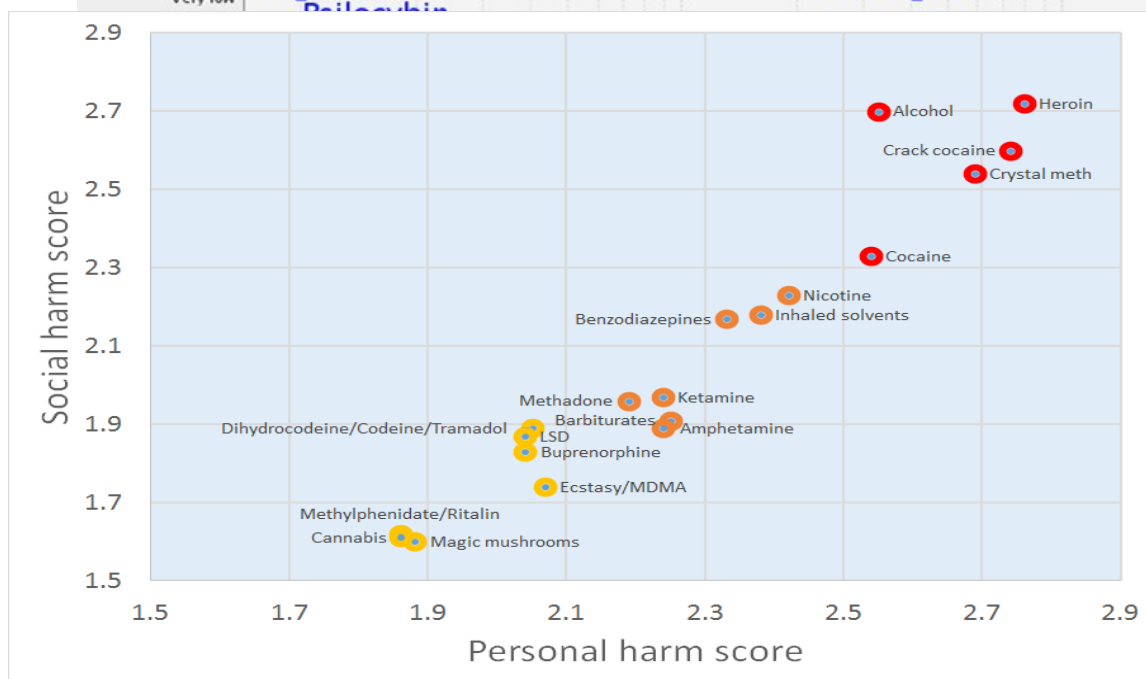
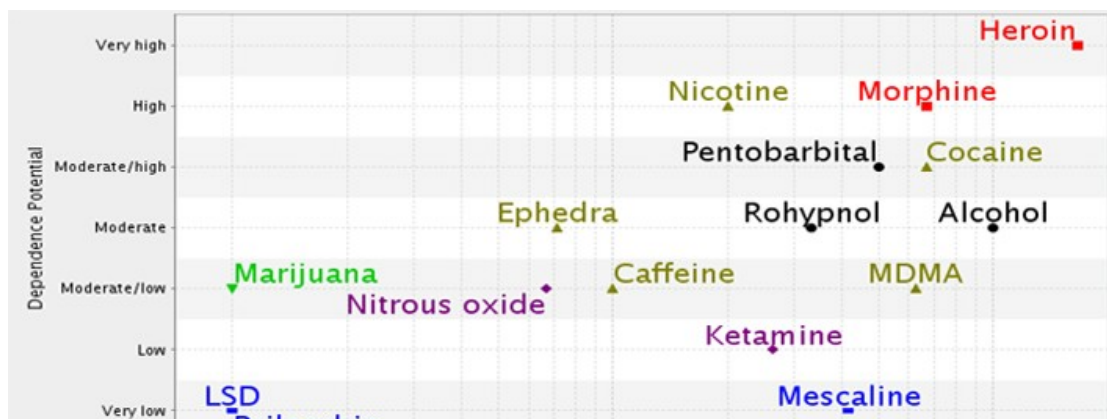
5. *Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1206/2012, ze dne 31. 10. 2012*

6. *Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 300/2014, ze dne 4. 12. 2014*

7. *Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 934/13, ze dne 20. 2. 2014.*

8. Seznam příloh :

Tabulka znázorňující závislostní potenciál jednotlivých typu drog

-
Tabulka zobrazující nebezpečí pro uživatele drog a škody, který z tohoto užívání vznikají pro společnost

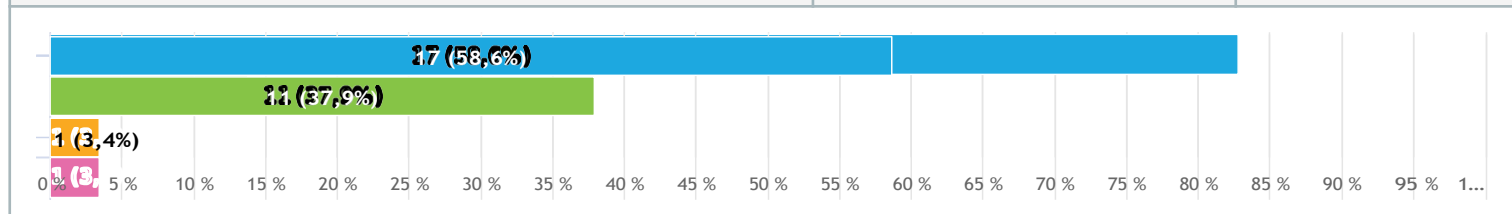
Osobní výzkum

Výsledky

1 Jste žena nebo muž?

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● Žena	17	58,6%
● Muž	11	37,9%
● Nebinární	1	3,4%

2 Kolik je vám let?

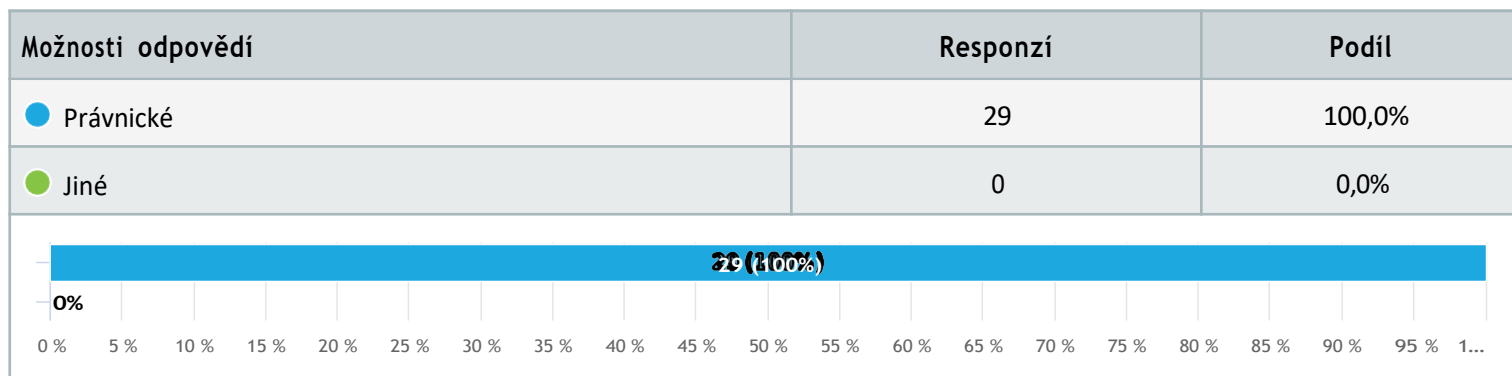
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● 18-25	24	82,8%

● 25-35	4	13,8%
● 35-50	0	0,0%
● 50 a vice	1	3,4%

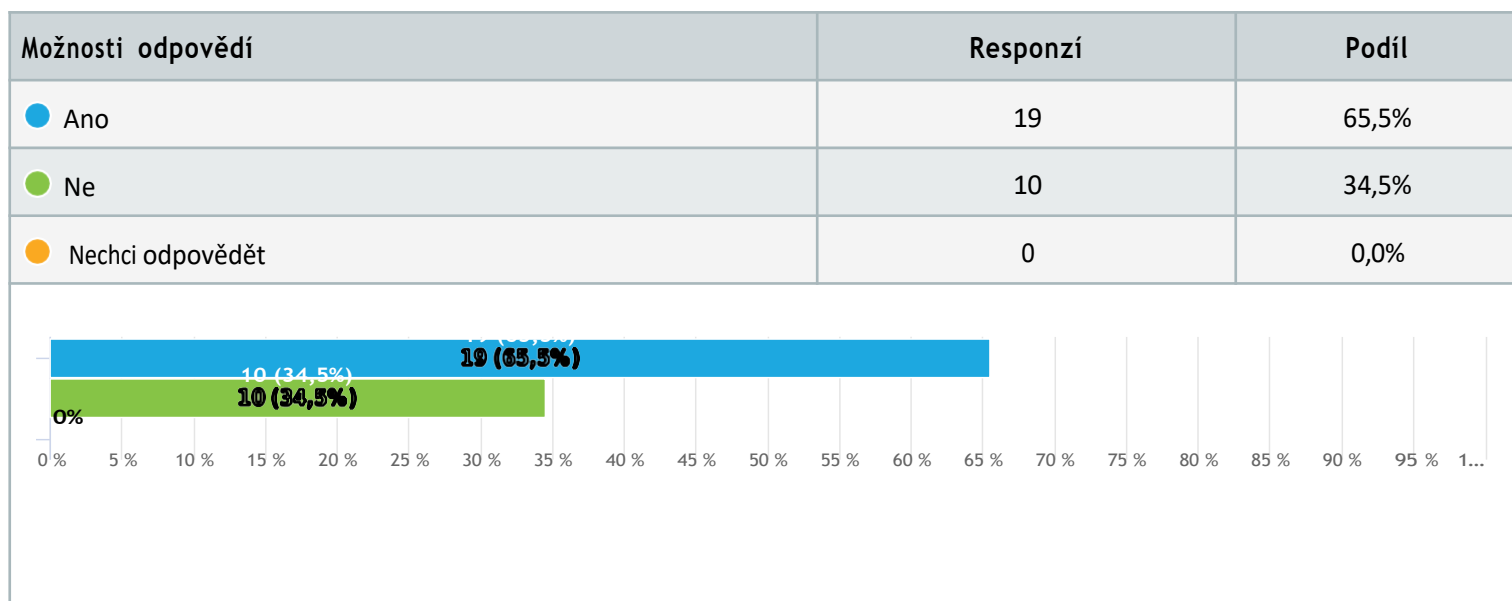
3 Na jaké fakultě studujete ZČU?

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

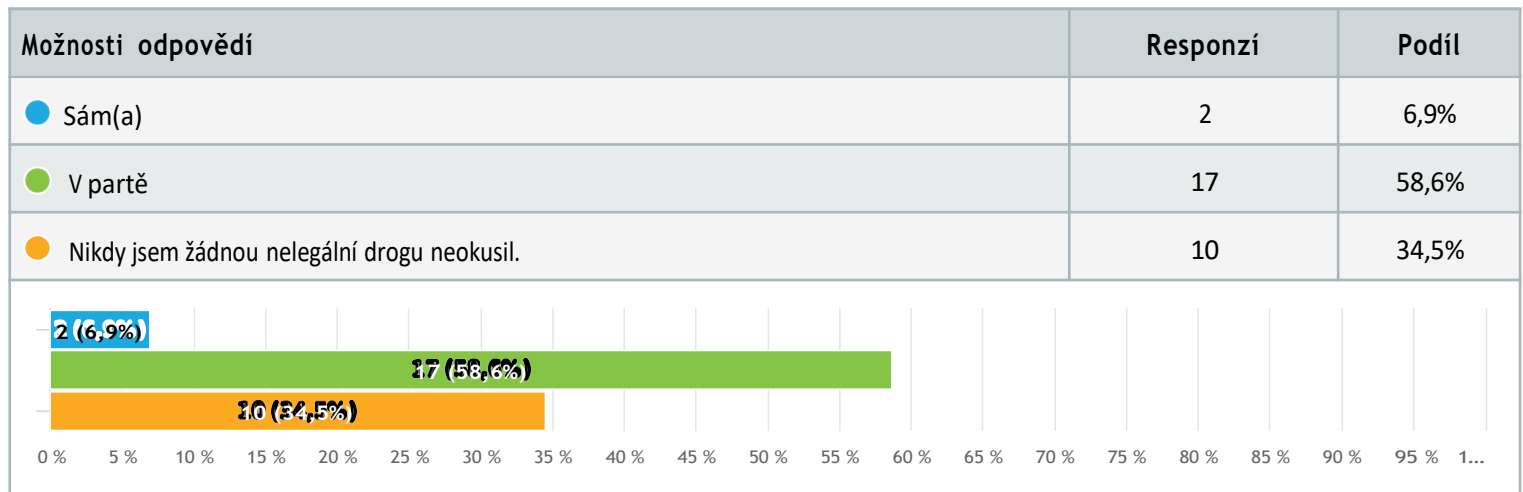
4 Máte zkušenosti s drogami?

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

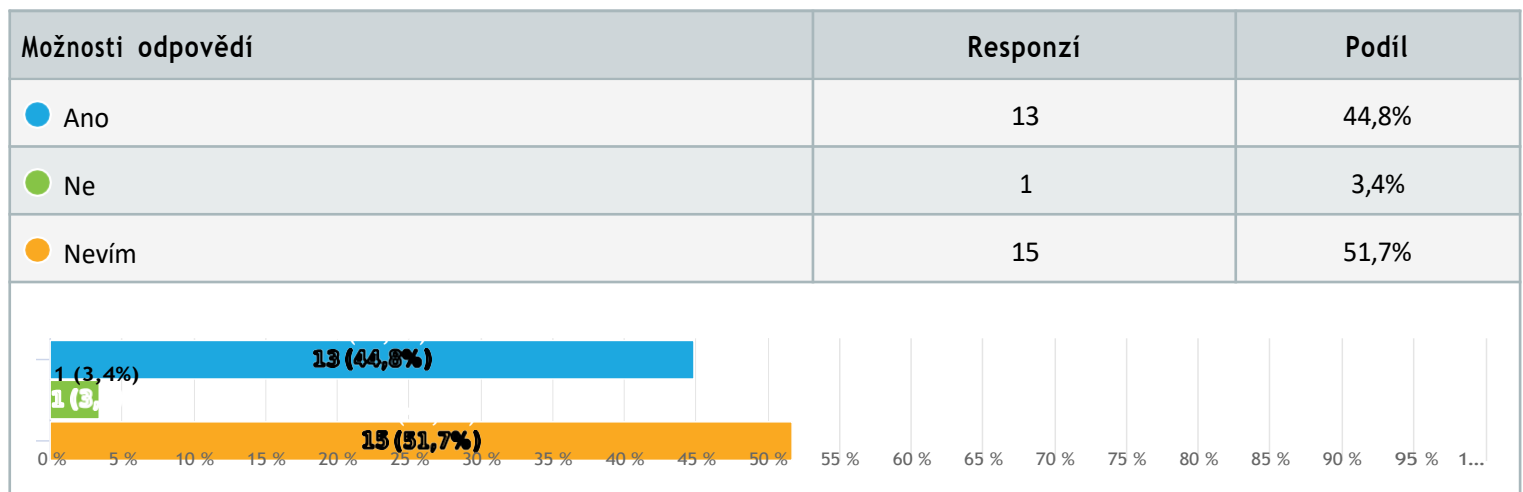
5 Pokud ano, kde jste poprvé drogu zkusil(a)?

Výběr z možností , zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

6 Užívají se na vaší fakultě drogy?

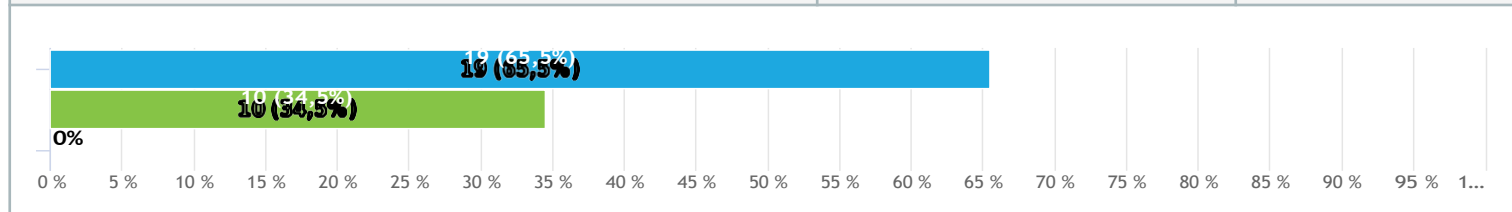
Výběr z možností , zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

7 Zkusil(a) jste již nějakou nelegální drogu?

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

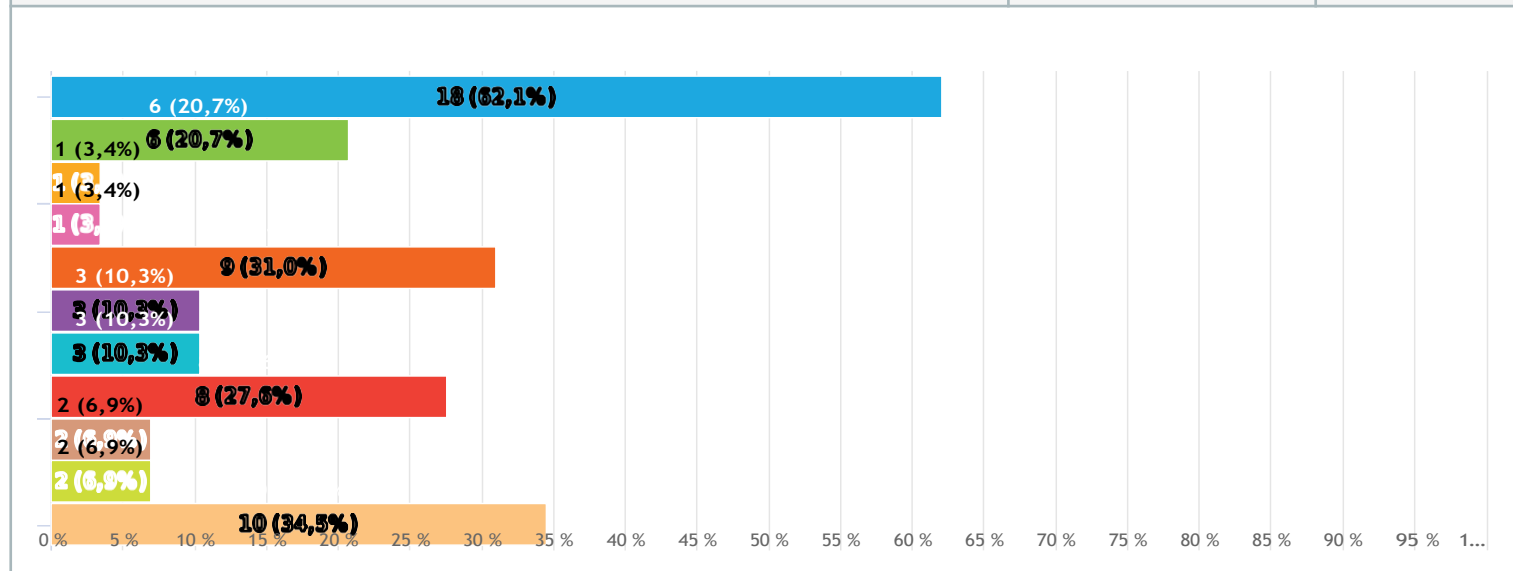
Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● Ano	19	65,5%
● Ne	10	34,5%
● Nechci odpovédět	0	0,0%

8 Označte, s jakou drogou máte osobní zkušenosti?

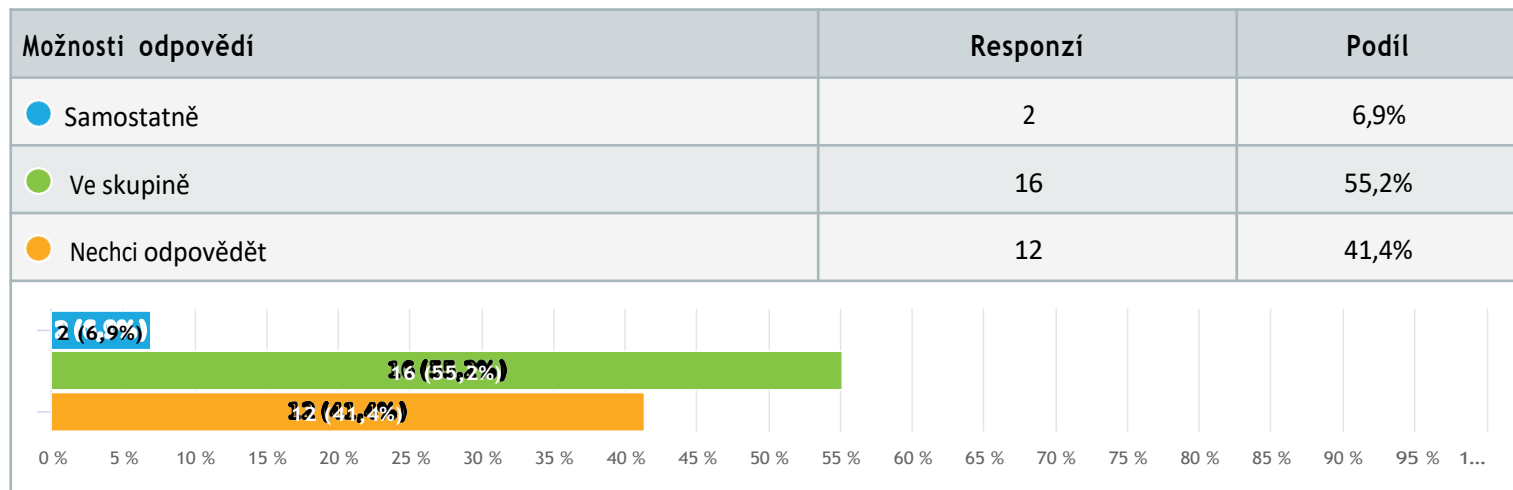
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● marihuana (tráva)	18	62,1%
● hašiš (haš)	6	20,7%
● heroin(herák)	1	3,4%
● kodein (káčo)	1	3,4%
● kokain (koks)	9	31,0%
● pervitin (piko)	3	10,3%
● LSD (trip)	3	10,3%
● Extáze	8	27,6%
● psychotropní houbičky	2	6,9%
● těžké látky (toluen, iron apod.)	2	6,9%
● nemám zkušenosti s žádnou drogou	10	34,5%

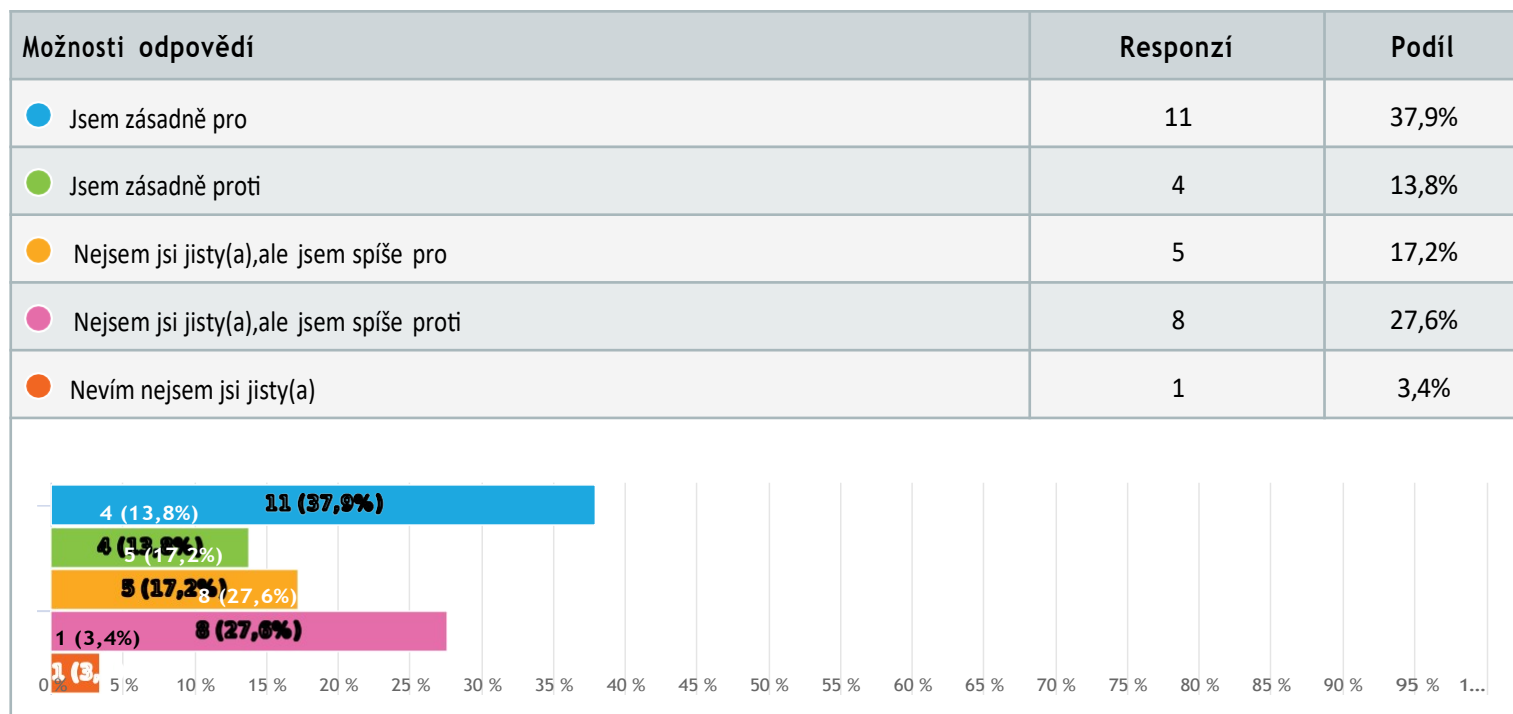
9 Pokud jste užil drogu marihuanu, užíváte ji samostatně nebo ve společnosti dalších osob?

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

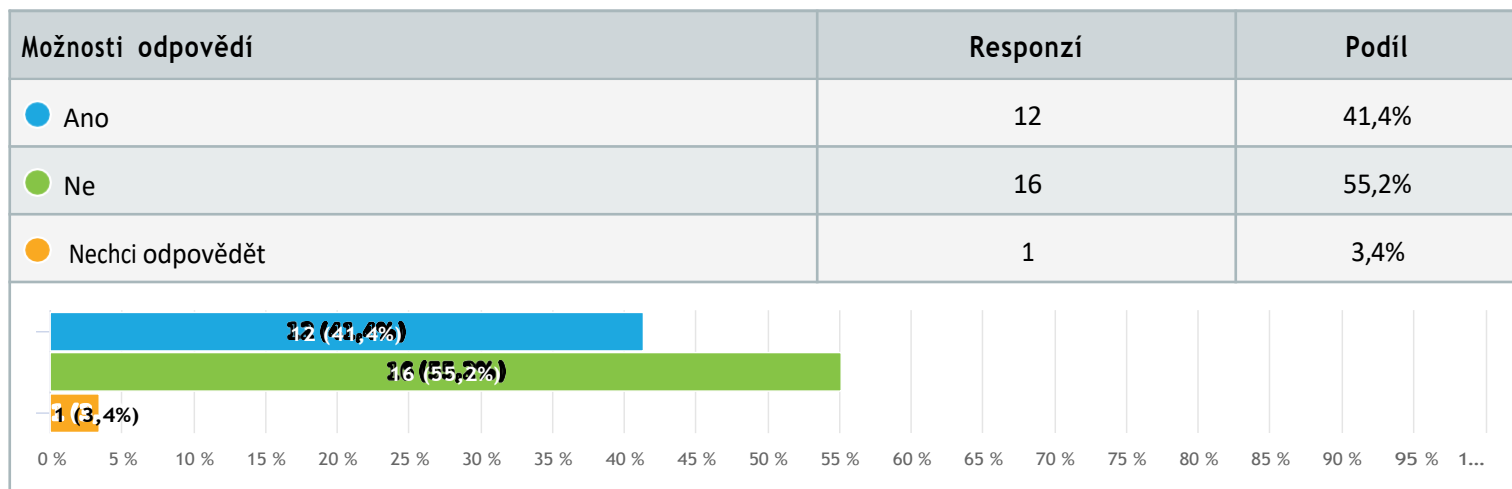
10 Jaký je Váš osobní postoj k legalizaci k tzv. měkkých drog typu marihuana, hašiš apod?

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

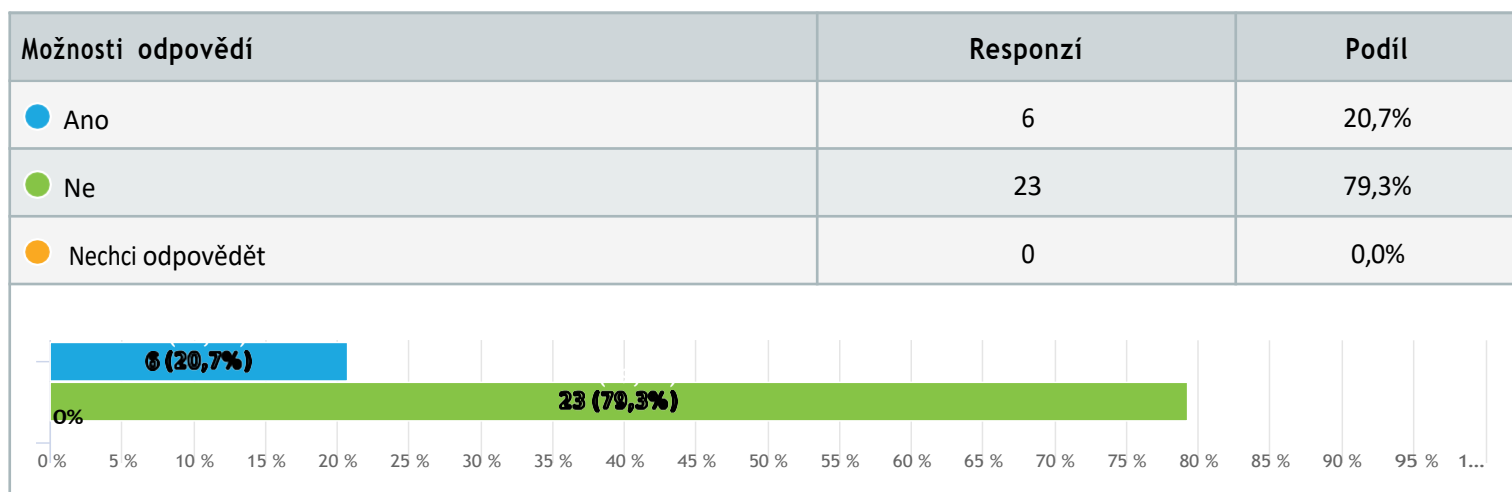
11 Bral(a) jste nějakou drogu (kromě alkoholu a cigaret) opakovaně

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

12 Berete v současně době nějakou omamnou a psychotropní látku?

Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 29 x, nezodpovězeno 0 x

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Čeněk NOVÁK**
Osobní číslo: **R18M0283P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Kriminálněpolitické, právní a kriminologické aspekty drogové kriminality.**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. ÚVOD
2. POJEM DROGA A ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ
3. PRÁVNÍ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY
4. KRIMINOGENNÍ ASPEKTY DROGOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ
5. PROBLEMATIKA DROGOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ VE SROVNÁVÁNÍ POHLEDU DE LEGE LATA A DE LEGE FERENDA
6. ZÁVĚR

Seznam doporučené literatury:

- Jan Musil a kol.:Kriminalistika. Praha:C. H. Beck, 2004 583 stran. ISBN: 8071798789
- Chmelík, Jan a kol.: Drogová kriminalita. Praha: Policie ČR, Úřad vyšetřování pro ČR., Ministerstvo vnitra ČR. 1999,
- Miovský, M. a kol.: Konopí a konopné drogy. Praha : Grada Publishing, 2008
- Zeman, Petr, Štefunková, Michaela a Trávníčková, Ivana: Drogová kriminalita a trestní zákoník. Vydání první. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015 224 stran. Studie. ISBN 978-80-7338-151-6.
- Zeman, Petr a kol: Uživatelé drog ve vězení : hodnocení účinnosti terapeutických programů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 181 stran. ISBN 978-80-7338-178-3.
- Mahdalíčková, Jana: Víme o drogách všechno. Praha:Wolters Kluwer, 2014 122 stran . ISBN:978-80-7478-589-4
- Trávníčková, I., Zeman, P.: Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 117 stran
- Blažejovský, Marek: Drog v dopravě. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 185 stran. ISBN 978-80-7478-903-8.
- Nožina, M., Hlavatý, L.: Česká republika ve světě drog. Praha : Nakladatelství Konisch Latin Press, 1995, 166 stran. ISBN 80-85917-06-8
- Štablová, R., Brejcha, B. a kol.: Drog –vybrané kapitoly. Praha : Policejní akademie ČR, 2005
- Zeman, Petr: Drogové trestné činy : nástrahy se skrývají (také) v detailech. In: Vanduchová, M., Hořák, J. (eds.): Na křižovatkách práva. Pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 311-320
- Trávníčková, I., Zeman, P.: Možnosti trestní justice v protidrogové politice II (empirická část). Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. 177 stran. ISBN 978-80-7338-072-4.
- Trávníčková, I.: Drog jako kriminogenní faktor –úvaha. In: Scheinost, M. et al.: Kriminalita očima kriminologů. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010
- Nález ÚS z 20. 2. 2014 sp. zn. III. ÚS 934/13 (Cerman). – Problematika „Growshopy“.
- Rozsudek NS ČR z 18. 10. 2016 sp. zn. 11 Tdo 1131/2016
- Usnesení ÚS ze dne 20. 6. 2017 sp. zn. 25963/16 –problematika „Designer drugs“.
- Nález ÚS – Pl. ÚS 98/20-ze dne 27. 4. 2021 –„množství větší než malé“

Vedoucí diplomové práce: **Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **28. března 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry